

ÎNTRU CINSTIREA LUI DIMITRIE C. CANTEMIR

Virgiliu Z. Teodorescu*

Cuvinte cheie: Principele Dimitrie Cantemir, monument istoric, cinstire

Key words: Prince Dimitrie Cantemir, monument, honoring

Abstract:

Diplomatic efforts interwar decades of the twentieth century have led, among other things, the return of the USSR the remains of the deceased Dimitrie Cantemir. Found in the grounds of a monastery in Moscow being demolished to facilitate the Moscow subway route were "offered" compensation Romania. Transported by rail to Odessa where they were taken in a ceremony on board the ship and Romanian "Princess Maria" along with other priceless values that were brought in. So in this port town and railway route to Iasi several ceremonies held attended by many Romanian. Was very complex solemnities of Science program in special train alight until the temporary lodging inside the Three Hierarchs Church where he had gone to arrange special crypt and, subsequently acquired the place of eternal rest.

Onorată Adunare,

Supun atenției Dumneavoastră un subiect care ar trebui să ne fie de călăuză ca prin muncă să înlăturăm tarele care au ajuns dominante cu urmări malefice la adresa zilei de mâine pentru neamul românesc. Atât în anul 2010 cât și în 2011 o nejustificată tăcere a trecut (împusă ?) peste două evenimente pe care toate mijloacele media aveau obligația morală să le abordeze. În 2010 s-au împlinit 75 de ani de la aducerea în România a osemintelor lui Dimitrie Cantemir, iar în 2011 s-au împlinit 300 de ani de la părăsirea tronului în urma nefastei bătălii de la Stănilești din 7/18–11/22 iulie, impunând exilul în Rusia după încheierea păcii de la Vadul Hușilor din 12/23 iulie 1711.

Ca atare, la evocarea organizată cu generozitate de Universitatea „Valahia” din Târgoviște doresc să aduc în fața publicului participant o evocare a celor mai sus amintite, episoade care au condus la înscrierea în memoria înaintașilor a personalități sale. Sunt tocmai cei din generațiile care au realizat și adus în forul public o serie de semnificative simboluri. Proiecția imaginilor și comentarea lor sper că va sugera și ce obligații avem față de memoria acestui ilustru înaintaș, având în vedere că o succesiune de momente din anii viitori obligă. Mă refer la anul 2014 când se vor împlini 300 de ani de la primirea Sa în Societatea academică de la Berlin, încununându-i astfel laborioasa activitate de multilateral om de știință. Anul 2018, anul centenarului Marii Uniri, el fiind unul din cei care, prin cele studiate și afirmate în opera sa, a contribuit la clarificarea problemelor obârșiei poporului român, a

* Profesor, Dr., București

perenității sale pe această vatră de continuitate multimilenară. Urmează anul 2023 când se vor împlini 300 de ani de la încetarea sa din viață. Toate sunt prilejuri de readucere în atenție vastă și diversificată a operii științifice, fiind totodată un bun exemplu demn de urmat pentru generațiile în formare.

În cadrul expunerii vor fi tratate problemele:

1) Cinstirea lui Dimitrie Cantemir în anul 1935, un pilduitor exemplu de demnitate națională călăuzitor și pentru generațiile veacului XXI.

Demersurile diplomatice ale deceniilor din perioada interbelică a veacului XX au generat, printre altele, și restituirea de către U.R.S.S. a rămășițelor pământești ale defunctului Dimitrie Cantemir. Depistate la Moscova în cimitirul unei mănăstirii în curs de demolare pentru a facilita realizarea traseului metroului moscovit au fost „oferite” compensator României. Transportate pe calea ferată până la Odessa unde au fost preluate în cadrul unei ceremonii și imbarcate pe vasul românesc „Principesa Maria”, împreună cu alte inestimabile valori care au fost aduse la Constanța. Atât în acest oraș portuar, cât și pe traseul feroviar până la Iași au avut loc o serie de ceremoniale la care au participat numeroși români. De o complexitate deosebită a fost programul solemnităților de la Iași de la debarcarea din trenul special și până la depunerea provizorie în incinta Bisericii Trei Ierarhi unde se trecuse la amenajarea criptei speciale și unde ulterior a dobândit loc de veșnică odihnă.

2) Simboluri de for public dedicate cinstirii lui Dimitrie Cantemir.

De la acțiunea declanșată spre finalul veacului al XIX-lea de către istoricul Grigore Tocilescu pentru depistarea manuscriselor operei lui Dimitrie Cantemir o serie de artiști plastici, pictori și sculptori, au realizat o serie de valoroase lucrări în decursul veacului XX, care, prin mesajul conferit, au contribuit la captarea atenției contemporanilor săi spre cunoașterea celor întreprinse de apreciatul om de știință. De la lucrări miniaturale, inclusiv medalistică, monezi jubiliare și bancnote, brelocuri, insigne, piese filatelice, la lucrări de artă monumentală care au fost concepute și amplasate în forul public, predecesorii actualei generații au exprimat grija de a conferi în galeria personalităților neamului românesc un binemeritat loc lui Dimitrie Cantemir. Asemenea lucrări de anvergură au dobândit consacrarea prin fericite amplasamente, atât pe teritoriul României, cât și dincolo de granițele țării. A le cunoaște este o necesitate și pentru a ști cum se pregătesc momentele anilor 2014, 2018 și mai ales 2023, an al comemorării a 300 de ani de la încetarea sa din viață.

*„Sufletul odihnă nu poate afla până nu găsește adevărul,
cari-le îl cearcă oricât de cu trudă i-a fi a-l nimeri”*

Dimitrie Cantemir

Perioada interbelică a secolului XX a revigorat preocupările pentru cunoașterea și cinstirea lui Dimitrie Cantemir¹

¹ **Dimitrie CANTEMIR** (26 octombrie 1673, Silișteni, Fălciu, azi Dimitrie Cantemir, jud. Vaslui – 21 august 1723, Dimitrovka - Rusia, reînhumat în România la biserica Trei Ierarhi în anul 1935). Copilăria în ambianța Iașului unde a primit și primele noțiuni de la Cacavelos, manifestând un interes deosebit pentru toate domeniile. Tineretea și a petrecut-o la Istanbul, în calitate de ostație garant pentru tatăl său

O anterioară preocupare a fost manifestată în partea a doua a secolului XIX când, pentru a da răspunsuri concludente despre trecutul neamului românesc, s-au întreprins cercetări menite a identifica relicvele doveditoare ale neostoitei munci ale predecesorilor. Dacă Nicolae Bălcescu² a manifestat o constantă preocupare pentru tot ceea ce era izvor de cunoaștere a omului Mihai Viteazul³ și faptele sale pentru Grigore

Constantin Cantemir, domnul Moldovei. Acolo a avut posibilitatea să-i frecventeze la Academia grecească a Patriarhiei, pe cei mai iluștri învățați ai timpului formându-și o cultură enciclopedică. Poliglot a putut citi lucrările diversilor învățați la timpul respectiv în atenția lumii științifice. A revenit la Iași la 29 martie 1693, preluând domnia după moartea tatălui său însă pentru scurt timp, fiind înlăturat de intrigile care l-au promovat pe Constantin Duca, la 18 aprilie 1693, înlăturat la rândul-i de cei care l-au susținut pe Antioh Cantemir. Revenind la Istanbul, a fost un nou prilej de a fi în imediata apropiere a celor care se ocupau cu studierea diverselor științe, capacitatea sa definindu-l ca valoros cărturar umanist, ce s-a impus în rândurile somităților timpului ca bun orientalist, literat, filozof, istoric, geograf, etnolog, poliglot, compozitor, interpret și teoretician, inventator al unui sistem de notare pentru muzica orientală și cea otomană. A întreprins cercetări etnografice și de folclor la români, otomani și arabi. Numit la 23 noiembrie 1710 a fost readus la tronul Moldovei la 10 decembrie 1710, manifestând preocuparea pentru întărirea prestigiului domniei și afirmarea poziției internaționale a Moldovei, situația țării impunându-i să se alătore Rusiei, lui Petru cel Mare cu care a încheiat tratatul de la Luțk, la 13 aprilie 1711. Conflictul militar ruso-otoman s-a finalizat la Stănilești, Rusia fiind înfrântă de oștirile Porții, domnul părăsește Moldova la 16 iulie 1711, refugiindu-se în Rusia unde a fost primit cu onoruri de către țar, care i-a acordat titluri princiare, funcții și înalte misiuni cum au fost și cele care s-au concretizat ca expedițiile militare și științifice în Persia. Atât în perioada prezenței la Istanbul, cât și pe teritoriul Rusiei a manifestat o preocupare constantă pentru studiile enciclopedice, fiind bun cunoscător al filozofiei, istoriei, geografiei, etnologiei, evoluției societății umane. În Rusia. A continuat munca de elaborare a unor valoroase cărți. Aprecierile contemporanilor europeni s-au concretizat și prin desemnarea sa în 1714 ca membru al Societății Academice din Berlin. În decursul vieții s-a preocupat și de istoria românilor în contextul evenimentelor din teritoriile limitrofe. În acest sens a realizat și i-a fost publicată *Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman*, lucrare apărută în mai multe ediții la Londra (1734, 1756), beneficiind de valoroase traduceri care i-au asigurat o largă circulație la timpul respectiv. Astfel la Paris i-a fost publicată în 1743, iar în limba germană i-a fost publicată la Hamburg, 1745. Acestei monumentale opere i se alătură și cele referitoare la plaiurile românești cum ar fi *Descrierea Moldovei* elaborată în și publicată în 1716. Între anii 1717-1723: a lucrat la *Hronicul vechimii Romano Moldo Vlahilor*, *Divanul*, *Istoria ieroglifică*, *Viața lui Constantin Cantemir*. Tot el a realizat *Tabula geographica Moldaviae* cuprinzând harta Moldovei.

Rezachevici, Constantin, *Primul portret al lui Dimitrie Cantemir după bătălia de la Stănilești*, în:

„Magazin istoric”, București, 1981, nr. 8 (173), p. 31-37.

² **Nicolae B. BĂLCESCU** (29 iunie 1819, București, mahalaua Boteanului, nr. 686 – 16/29 noiembrie 1852, Palermo, Italia). Casa părintească [Mache Faça] se afla pe locul unde astăzi este Biserica Italiană. Studii la București, Paris, istoric, economist, gazetar, ideolog, revoluționar, organizator al activităților menite a reforma societatea românească, realizatorul legăturii cu revoluționarii din toate teritoriile românești. Membru fondator la 27 noiembrie 1847 al asociației **Insocierea Lazariană**. Analist al cauzelor, organizării, desfășurării și urmărilor revoluției de la 1848-1849 a trasat obiectivele care să conducă în continuare la realizarea idealurilor românești: unitatea și independența statală.

³ **Mihai VITEAZUL** (1548, Târgu de Floci, jud. Ialomița – 9/19 august 1601, Câmpia Turzii, azi jud. Cluj, capul depus la Mănăstirea Dealu, jud. Dâmbovița), activitate în administrarea Țării Românești, ban al Craiovei.

Bun cunoscător al vieții popoarelor peninsulei balcanice în urma călătoriilor întreprinse din tinerețe în lumea diversă ca etnii, religii, prilej de cunoaștere a situației și a atitudinii celor oprimați din Imperiul Otoman, inclusiv a capacității armatei otomane la toate eșaloanele de la cele din capitala imperiului și cele dislocate în diversele provincii. A fost pentru el un bun prilej de a remarca slăbiciunile atât organizatorice, cât și comportamentale. În țară a îndeplinit o serie de funcții, prilej de cunoaștere a eșafodajului ierarhiei cu toate tarele de comportament. Prin căsătoria cu Doamna Stanca a devenit unul

Tocilescu⁴ chemarea a constituit-o depistarea înscrisurilor realizate de Dimitrie Cantemir în anii prezenței sale în Rusia. Acesta din însărcinarea Academiei Române a

dintre cei mai mari latifundiaari ai timpului, pământul și mai ales forța de muncă conferindu-i un statut special dar și inamicității. Apropierea de boierii cantacuzini, craiovești l-au implicat în viața politică, în intrigile vizând stabilitatea domniei Țării Românești fapt pentru care a fost acuzat de hiclenie. A obținut domnia cu sprijinul boierilor cantacuzini și craiovești, vine la tronul Țării Românești în septembrie 1593, realizând, ca bun gospodar, într-o primă etapă, reorganizarea administrativă și financiară care i-a permis să treacă la constituirea unei armate de legegii cu care a declanșat, la finalul anului 1594, lupta antiotomană după ce realizase contactele diplomatice care să-i asigure sprijinul din partea Transilvaniei, Moldovei și al lumii balcanice. Trecând la acțiune a înlăturat prioritar prezența garnizoanei otomane și a creditorilor ca apoi să realizeze atacul cetăților otomane situate de-a lungul Dunării. Răsunetul a fost de mare amploare, atât în rândurile oprimaților, cât și a structurilor otomane care nu puteau tolera o asemenea îndrăzneală care ar fi putut ridica și alte zone la acțiune. Drept represalii, în vara anului 1595, Imperiul Otoman a organizat o amplă expediție de pedepsire, soldată însă printr-o biruință al lui Mihai Viteazul la Călugăreni (13/23 august 1595). Realul raport de forțe, respectiv circa 16.000 de oșteni ai lui Mihai trebuind să dea piept cu circa 180.000 de otomani (1/11) întârzierea prezentării ajutoarelor promise de terți vecini l-au determinat pe biruitor să realizeze o temporară retragere spre zona precarpatică și la momentul propice să treacă la alungarea otomanilor în octombrie 1595. Situațiile geopolitice, vizând pe de o parte interesele în raport cu lumea otomană a statelor europene și pe de altă parte cele de dominare a teritoriului românesc, i-au impus, în continuare, acțiuni de natură diplomatică conjugate cu cele militare. Defecțiuni intervenite în relațiile cu Transilvania și Moldova au determinat trecerea, în 1599-1600 la cucerirea lor, inițiativă ce a lezat interesele multora din cei avizi de a stăpâni aceste țări. După 18/28 octombrie 1599 în urma luptelor din zona Valea Săpunului-Șelimbăr biruitorul Mihai pornește spre Alba Iulia. Primirea triumfală de la 21 octombrie/1 noiembrie 1599 releva în mare măsură că fapta sa era în concordanță cu cerințele de prezent și viitor a teritoriilor intra și extra carpatice. Etapa următoare din mai 1600 prin îndepărtarea lui Ieremia Movilă de la tronul Moldovei a finalizat acest proces. Răsunetul a fost la timpul respectiv receptat în moduri diferite provocând reacții pro și contra. Nemulțumiții au acționat perfid afișând o totală adeviere dar prin cele întreprinse au dovedit reala atitudine. Concret, la 9/19 august 1601, din ordinul superiorilor generalul Basta, comandantul armatelor austriece, a organizat simulacrul prin care Mihai Viteazul a fost răpus.

⁴ **Grigore G. TOCILESCU** (26/27 octombrie 1850 Fefeleei, localitate azi componentă a orașului Mizil, jud. Prahova – 17/18 septembrie 1909, București, cimitirul Bellu). Studii la Ploiești, București la colegiul „Sf. Sava”, Facultatea de Drept din București 1868-1874, la Praga specializare în limbile slave și doctoratul în epigrafie și arheologie, la Viena 1875-1877, călătorii de studii în Europa (Bulgaria, Franța, Rusia depistarea de mărturii referitoare la români); între 1879-1887 Gr. G. T. a ținut locul lui Alexandru Odobescu la Facultatea de Litere, prezentând un curs tratând istorie Greciei și a Romei antice. Din 16 octombrie 1881 profesor universitar la București pentru istoria antică și epigrafie, director al Muzeului Național de Antichități, secretar general al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, inspector general al învățământului, vicepreședinte al Societății Ateneul Român, co-redactor al *Marelui Dicționar Geografic al României*, membru corespondent 13/25 septembrie 1877 și titular, 22 martie/2 aprilie 1890 al Academiei Române, membru al societăților arheologice din Paris, Orléans, Bruxelles, Roma, Atena, Odessa și Moscova; premiant al Academiei Române la 1877, 1882, 1885, pasionat cercetător al trecutului, organizator al săpăturilor arheologice, a acordat o atenție deosebită săpăturilor de la Adamclisi. A fost preocupat ca studenții să facă practică pe șantierul arheologic, iar pentru cunoașterea relicvelor în varietatea lor a organizat în țară și chiar peste hotare excursii cu caracter științific. Concomitent a acordat atenție monumentelor de for public, inițiind și sprijinind ridicarea de noi simboluri ale cinstirii înaintașilor. Un exemplu îl constituie cele întreprinse pentru monumentul **Tudor Vladimirescu** de la Târgu Jiu. A desfășurat o bogată activitate de conferențiar și publicist, inițiind și conducând numeroase reviste de specialitate. Pentru aflarea de informații salvatoare ale relicvelor a antrenat la cercetare intelectualii satelor cărora, prin chestionarele trimise, le-a trezit multora apetitul pentru o asemenea preocupare. A căutat ca în procesul marilor metamorfoze ale societății românești să nu fie uitate faptele înaintașilor, a celor care... au binemeritat de la Patrie”.

întreprins pe parcursul a mai multor luni de zile munca de depistare⁵ și copiere la Moscova a manuscriselor cantemirene. Munca a avut finalitate prin publicarea mărturiilor depistate⁶

După Primul Război Mondial au fost anii când personalitatea lui Dimitrie Cantemir a fost evocată⁷ cu înaltă cinstire dar și implicată nemijlocit în tentativele⁸ de

Virgiliu Z. Teodorescu, **Biografii de excepție – Un ilustru înaintaș: Grigore G. Tocilescu**, în: „Națiunea”, București, anul XIV, nr. 193 (659), 2-8 aprilie 2003, p. 7 (evocare a istoricului-arheolog a cărui pasiune de cercetător a transmis-o și către cei ce i-au fost în preajmă).

⁵ „Monitorul Oficial”, București, nr. 193, 1/13 septembrie 1878, p. 5.040-5.046 Raportul lui Grigore Tocilescu referitor la depistările de documente din Rusia, predilect cele referitoare la Dimitrie Cantemir.

Gh. C., **Dimitrie Cantemir după 212 ani, din nou în Iașul Moldovei sale**, în: „Almanahul ziarelor Adevărul și Dimineața, 1936”, București, p. 43-47 La p. 47 foto redând Serviciul religios din portul Constanța în apropierea vasului „Prințesa Maria” cu care i-au fost aduse în țară rămășițele pământești din Rusia.

Sunt pomenite cercetările întreprinse de Grigore Tocilescu, în Rusia la 1877 din însărcinarea Academiei Române, timp de 4 luni de zile pentru identificarea și copierea manuscriselor Dimitrie Cantemir.

⁶ „Monitorul Oficial”, București, nr. 202, 13/25 septembrie 1878, p. 5.205 Operele principelui D. Cantemir tipărite de Societatea Academică Română, tomul V. partea I-a Evenimentele Cantacuzinilor și Brâncovenilor; p. II-a Divanul, publicate și însoțite de o prefață și un glosar întocmit de G. Sion. Se afla de vânzare la toate librăriile cu 3 lei.

„Monitorul Oficial”, București, nr. 203, 16/28 septembrie 1878, p. 5240: La 13 septembrie 1878 a fost difuzat membrilor Academiei.

⁷ Ion Nistor, **Pomenirea lui Dimitrie Cantemir Voievod**, Academia Română, București 1924.

I. Petrovici, **Momente solemne**. ediție întregită, Casa Școalelor, 1943, 179 p. p. 44-46 **Dimitrie Cantemir**, discurs rostit în aula Universității din Iași la comemorarea a 250 de ani de la nașterea marelui învățat.[1923].

⁸ Ion Calafeteanu, coordonator al colectivului de elaborare a volumului **Istoria politicii externe**, publicat prin preocuparea Fundației Europene Titulescu, Editura Enciclopedică, București, 2003, 876 p.

p. 258: La 9 februarie 1929 România la Moscova semna pactul pentru renunțarea la război în cazul unor litigii interstatale. Dialog cu Maxim Litvinov.

p. 270: Între 6-10 ianuarie 1932 la Riga contactele între Mihail Sturdza – Boris Sergheevici Stomoniakov în problema tratatului de neagresiune. U.R.S.S. consemna problemele teritoriale în suspensie.

p. 274: 22 septembrie-5 octombrie 1932 la Geneva negocierii între Victor Cădere - Maxim Litvinov în privința tratatului de neagresiune.

p. 274: La 23 noiembrie 1932 Parlamentul României declară ca inacceptabil proiectul de tratat privind neagresiunea elaborat de diplomații sovietici.

p. 275: La 6 februarie 1933 Maxim Litvinov propune textul unui proiect de definire a agresiunii, fiind susținut de N. Titulescu.

p. 281: Mai 1934, Menton, Coasta de Azur, convorbiri între N. Titulescu – Maxim Litvinov pentru restabilirea relațiilor diplomatice.

p. 282: La 7 iunie 1934 regele Carol al II-lea și Guvernul României autorizau pe N. Titulescu să acționeze pentru restabilirea relațiilor diplomatice cu U.R.S.S.

p. 282: La 8 iunie 1934 tentative N. Titulescu- Maxim Litvinov pentru reluarea relațiilor diplomatice.

p. 282: La 9 iunie 1934 schimb de scrisori între N. Titulescu – Maxim Litvinov.

p.283: La 15 septembrie 1934 30 de state, inclusiv România adresau invitația către U.R.S.S. pentru a deveni membru al Societății Națiunilor.

p. 286: La 8 februarie 1935 la Moscova este încheiată convenția pentru traficul feroviar prin punctele Tiraspol, Tighina.

p. 288: În septembrie 1935 la Geneva tratativele între N. Titulescu – Maxim Litvinov pentru un Pact de asistență mutuală.

p. 291: La 15 februarie 1936 sunt dezbătute problemele unui Acord de plăți între România și U.R.S.S. care să genereze un Acord Comercial.

restabilire a relațiilor româno-sovietice. Acestea s-au amplificat după cele întreprinse de primul ministru Gheorghe Mironescu⁹ la cumpăna deceniilor trei-patru. Este un fapt notoriu că relațiile României cu Uniunea Sovietică au fost întrerupte din inițiativa guvernului sovietic la 13 ianuarie 1918 prin arestarea ministrului român la Petrograd¹⁰, Constantin Diamandy¹¹, de către Consiliul Comisarilor Poporului¹², prezidat de V.I.

p. 295: La 21 iulie 1936 la Montreux negocieri N. Titulescu – Maxim Litvinov pentru parafarea Protocolului tratatului de asistență România – U.R.S.S.

p. 296: În septembrie 1936 Maxim Litvinov notifica lui N. Titulescu că nu mai considera valabil textul tratatului de asistență mutuală preconizat între U.R.S.S. – România.

p. 296: La 19 septembrie 1936 convorbirea între Maxim Litvinov – Victor Antonescu pentru clarificarea pozițiilor.

p. 297: la 2 noiembrie 1936 declarația lui Edmund Ciuntu, reprezentatul României în U.R.S.S.

p. 296 La 13 decembrie 1936 N. Titulescu răspundea la interpelarea formulată de Gheorghe Brătianu referitor la un pact de asistență cu U.R.S.S.

⁹ **Gheorghe Gh. MIRONESCU** (28/29 ianuarie 1874, Vaslui – 8 octombrie 1949, București). Studii liceale la Iași, universitare la București, licența în litere și filozofie, licența și doctorat în drept la Paris, carieră juridică și didactică universitară. Om politic Partidul Conservator-Democrat. În anii 1917-1918, la Paris a acționat pentru recunoașterea drepturilor României, realizând multiple contacte cu reprezentanții politici ai Antantei, precum și prin editarea revistei „La Roumanie”, concomitent publicând și în presa franceză. Activitatea desfășurată a condus la integrarea ca membru în Consiliul Național pentru Unitatea Românilor la 20 septembrie / 3 octombrie 1918. După război ministru, vicepreședinte și președinte de Consiliu de Miniștri, ministru secretar de stat, reprezentant al României la Liga Națiunilor, consilier regal, senator, din însărcinarea lui Iuliu Maniu și cu încuviințarea lui Ion Antonescu a purtat convorbiri secrete la București cu Bánffy Miklós pentru soluționarea divergențelor dintre România și Ungaria, tratativele fiind fără rezultate. După cel de al Doilea Război Mondial, în calitate de președinte al Consiliului de administrație al fabricii „Bragadiru”, este acuzat de evaziune fiscală și sabotaj fiind condamnat inițial, la 2 decembrie 1949, la 12 ani închisoare corecțională, sentință care n-a mai putut fi aplicată fiind găsit mort pe o bancă din parcul Ioanid; publicist, membru de onoare al Academiei Române 31 mai 1939, reconfirmat 3 iulie 1990.

Lucian Predescu, *Enciclopedia Cugetarea – Material românesc – Oameni și înfăptuiri*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras București, 1940, p. 557.

Dorina N. Rusu, *Istoria Academiei Române – repere cronologice*, Editura Academiei Române, București, 1992, p. 207, 295 menționând ca an al nașterii 1883.

Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți 1916-1938*, Editura Silex, București, 1996, p. 209-210.

¹⁰ **Petrograd** oraș creat prin voința țarului Petru cel Mare la începutul veacului al XVIII-lea ca poartă maritimă a Rusiei către țările Europei, navele asigurând pe Marea Baltică optime legături. În decursul timpului a cunoscut denumiri care i-au marcat evoluția. Inițial a fost oficial **Sankt Petersburg**, iar în vorbirea curentă **Piter**. În perioada anilor 1914-1924 ca **Petrograd**, ca apoi după decesul lui V.I. Lenin să fie între anii 1924-1991 **Leningrad**. După descompunerea imperiului roșu a redevenit **Sankt Petersburg**. Pentru realizarea orașului în delta râului Neva s-a realizat o profundă metamorfoză a solului prin săpări de canale, mutarea a mari cantități de pământ, realizarea de profunde fundații. Prin ridicarea unor importante edificii, amenajarea de grădini și parcuri s-a creat personalitatea marelui oraș care în prezent reunește circa 5 milioane de locuitori implicați într-o diversitate de activități economice, sănătate, învățământ, cultură. Este orașul cu un amplu program anual al manifestărilor menite a-i pune în evidență valențele preocupărilor creatoare. Beneficiind și de anumite fenomene ale naturii reunește numeroase prezențe ale turiștilor cărora de la aurolele boreale la patrimoniul artistic al muzeelor toate constituie chemarea de excepție necesar a fi onorată.

¹¹ **Constantin I. DIAMANDY** (1880, Bârlad - 1933), Reprezentant al familiei boierești din Moldova al cărei nume atestă o obârșie grecească, a intrat în rândurile protipendadei odată cu cei doi frați, George și Constantin Diamandy, fii ai lui Iancu Diamandy, prefect de Bârlad, deputat și senator, și ai Cleopatrei născută Catargi.

Lenin¹³ Măsura era o concretă reacție ce demonstra că cele declarate de regimul bolșevic era un act formal de factură propagandistică atunci când, preluând cele enunțate de Lenin că popoarele au dreptul la autodeterminare pentru a constitui propriile lor state, realizau o flagrantă încălcare a normelor internaționale. Ca atare, uzitând de diverse formule de natură agresivă regimul bolșevic au generat în decursul

Constantin Diamandy. a fost cu o evoluție exemplară diplomat de carieră, îndeplinind misiunea de ministru al României la Sankt Petersburg în timpul Primului Război Mondial din 1916, unde a și fost întemnițat, în împrejurările revoluției din toamna anului 1917. După război a fost reprezentantul României la Paris. S-a remarcat ca participant la diverse manifestări internaționale ca reprezentant al României. Doctor Honoris Causa al Universităților din Toulouse și Lille.

Diplomatul Constantin Diamandy a avut din căsătorie cu Ioana Ghika trei copii: Marie-Jeanne (1894-1976), căsătorită cu Neculai Bastaki, inginer agronom cu studii în Belgia; Magda (1896-1981), căsătorită mai întâi cu Emil Sturdza (din ramura omului politic Vasile Sturdza) și a doua oară cu George G. Assan, fost ministru plenipotențiar; Ion, necăsătorit, mort la Rio de Janeiro. Magda și George G. Assan au locuit în frumoasa casă Assan din Piața Labovary, care astăzi găzduiește Casa Oamenilor de Știință.

Mihai Sorin Rădulescu, *Diplomație și scris: Familia Diamandy*, în: „ZF – Ziarul de duminică”, București, 23 februarie 2007 El consemnează: Constantin Diamandy a încetat din viață în 1932 la Idrici, în apropiere de Bârlad, unde avusese moșie și conac.

Crisanta Podăreanu, Fondul Personal Constantin Diamandi, în: „Revista Arhivelor”, București, nr. 1, 1994, p. 123-127.

L. Kalustian, *Simple note*, vol. I, Editura Eminescu, București 1980, 295 p. La p. 107-120.

¹² **Consiliul Comisarilor Poporului** formulat și Sovietul Comisarilor Poporului au fost denumirile care au consacrat denumirile conducerii guvernamentale a regimului bolșevic până în anul 1946. Formula a fost adoptată la 8 noiembrie 1917 în cadrul Congresului al doilea al Sovietelor din întreaga Rusie. Era în concordanță cu Constituția sovietică din 1918.

¹³ **Vladimir Ilici LENIN** /Ulianov/ (21 aprilie 1870, Simbirsk - Rusia – 1924, Moscova). Faptele vieții i-au fost subordonate misiunii pe care și-a asumat-o din tinerețe de a lichida regimul țarist. Convingerile nu i-au fost înlăturate nici de anii petrecuți în surghiunul siberian, iar cei petrecuți în exil, dincolo de hotarele Rusiei, l-au ajutat să cunoască o altă lume ca standard de viață și să intre în contact cu cei care acționau pentru metamorfozarea societății capitaliste. Teoretician și practicant a condus, manevrând masele de nemulțumiți ai satelor și orașelor rusești, spre o viitoare fericire a celor mulți. Obiectivul major i-a fost realizarea unei revoluții mondiale care să aducă proletariatului la conducerea lumii. Conjunctural a folosit persuasiv promisiuni pe care nu le-a onorat. Exemplificăm cu problema națională unde, preluând și atribuindu-și originalitatea ideii, enunța posibilitatea desprinderii din marile imperii a națiunilor încorporate prin acțiuni militare și diplomatice. Cele din fosta Rusie n-au cunoscut o rezolvare în acest sens. Cîtăm cazul Basarabiei situată la extremitatea imperiului care, realizând actele care au condus-o la reunirea cu țara la 27 martie/9 aprilie 1918, nu a găsit înțelegerea recunoașterii solemnei hotărâri care înlătura efectul raptului țarist din 1812, Rusia Sovietică organizând în anii următori tot felul de acțiuni de subminare și cotoșire a României. După 1944, în condițiile prezenței trupelor Armatei Roșii în România, au fost folosite toate mijloacele pentru îndeplinirea obiectivului leninist de realizare a unei globalizări sovietizante. De la publicarea „Operelor”, citarea în orice împrejurare a celor enunțate de corifeul Lenin, la aducerea în localități a unor simboluri în forul public s-a făcut o risipă de propagandă desuetă, respinsă tacit de poporul român. În Capitală, în fața edificiului cu o arhitectură de inspirație sovietică, „Casa Scânteii”, realizat însă cu efortul uman și material al poporului român, cheta obligatorie pentru o cărămidă fiind de notorietate publică, a fost amplasat un monument Lenin, realizare a sculptorului Boris Caragea. Și în acest caz s-a dovedit, din primele momente, o neinspirată soluție amplasarea în fața respectivului edificiu, raportul de înălțime, de volume diminuând calitățile monumentului, „zdrobindu-l” prin masivitatea clădirii care îi era fundalul pe care se proiecta. Rezolvarea a venit după 1990 când s-a trecut la coborârea de pe pedestal și marea platformă, rămânând, din păcate, platforma și pedestalul. o prezență total neavenită zona neputând accepta un alt viitor monument. Soluția cu stegulețe este puerilă și regretabilă că este uzitată în chiar fața sediului până de curând a Ministerului Culturii și al Cultelor.

anilor relații tensionate în mod deosebit după realizarea Actului Unirii Basarabiei cu România, respectiv de nerecunoașterea de către guvernul sovietic a legitimității acestui act. Fiecare moment era prilej și de enunțare a pretențiilor sovietice asupra teritoriului dintre Prut și Nistru.

În perioada imediat următoare Marii Uniri de la 1918, societatea românească a cunoscut un proces complex și contradictoriu de autodefinire pe plan intern și extern, proces de altfel absolut firesc și chiar inevitabil în urma extinderii substanțiale a teritoriului statului român și a integrării unui plus considerabil de populație eterogenă din punct de vedere etnocultural și lingvistic. Crearea „statului unitar național” conform Constituției din 1923¹⁴, era prezentată drept idealul milenar al poporului român¹⁵

Prima „apariție” a numelui lui Dimitrie Cantemir în discursul public basarabean din perioada interbelică are loc cu ocazia publicării în 1923, în „Adevărul literar și artistic”¹⁶, a studiului *Dimitrie Cantemir*, semnat de istoricul literar Ștefan Ciobanu¹⁷, care prezintă punctual biografia domnului moldovean și scrierile sale¹⁸

¹⁴ **Constituția României din 1923** a fost adoptată după Marea Unire. A fost în vigoare până la adoptarea Constituției din 27 februarie 1938, uzuală până la 5 septembrie 1940. Constituția din 1923 a fost repusă în vigoare în 1944 până la 30 decembrie 1947, când a fost proclamată republica.

¹⁵ **Alina Tofan, Personalitatea lui Dimitrie Cantemir în discursul identitar basarabean din perioada interbelică**, în: *Revista „Limba Română”, anul XVIII, nr. 1-2, 2008.*

¹⁶ **„Adevărul literar și artistic”** periodic cu apariție săptămânală la București, editat ca supliment de ziarul „Adevărul” începând cu numărul din 28 noiembrie 1920, fiindu-i suprimată apariția la 28 mai 1939 și-a reluat apariția din 1990. Înregistrând în noiembrie 2009 apariția nr. 1.000. Coloanele sale au fost onorate în decursul anilor de apariție de prestigioase personalități ale vieții culturale și științifice.

¹⁷ **Ștefan I. CIOBANU** (11 noiembrie 1883, Talmaz, Basarabia, Imperiul Rus, ulterior jud. Tighina – 28 februarie 1950, București), istoric basarabean cu studii la Chișinău și Kiev, istoric, autor al unor lucrări importante despre literatura română veche, cultura românească în Basarabia sub ocupație rusească, demografia Basarabiei, susținător fervent al introducerii limbii române în școlile din Basarabia, relațiile culturale dintre teritoriile românești cu Rusia și Polonia, carieră universitară. Din 1919 a fost membru al Comisiunii Monumentelor Istorice, secția Basarabia, iar din 1927 președinte al acestei comisii. A fost ales la 8/21 octombrie 1918 membru al Academiei Române. A rostit discursul de recepție la 28 mai 1919 când, după protocolara evocare elogioasă a predecesorului Ioan G. Sbierea, a abordat tema: **Contribuțiuni privitoare la originea și moartea mitropolitului Moldovei Dosoftei**. Răspunsul la discurs a fost susținut de academicianul Ion Bianu. A fost ales vicepreședinte al Academiei Române între 2 iunie 1945-1946.

A fost ministru al Cultelor și Artelor în guvernul lui Gheorghe Tătărescu (11 mai-3 iulie 1940). Ștefan Ciobanu a fost chemat să participe la cele două consilii de Coroană din 27 iunie 1940, convocate de urgență în urma notelor ultimative adresate României de U.R.S.S. prin care se cerea cedarea necondiționată a Basarabiei și Bucovinei de nord. Întrebat ce atitudine să adopte România în situația dată, Ștefan Ciobanu s-a pronunțat pentru neacceptarea ultimatumului și mobilizarea oștirii în vederea rezistenței armate în apărarea fruntariilor răzii. Regele Carol al II-lea nota în memoriile sale: „*Consiliul are loc și am ieșit din el amărât și dezgustat. toți cei care făceau pe eroii la prânz s-au dezumflat. Numai 6 voturi, din cei 26 prezenți, au fost pentru rezistență. Numele lor merită să fie înscrise cu litere de aur în cartea demnității românești: Nicolae Iorga, Victor Iamandi, Silviu Dragomir, Traian Pop, Ștefan Ciobanu, Ernest Urdăreanu*”

Câteva zile mai târziu, la 2 iulie 1940, în calitate de senator din partea circumscripțiilor electorale basarabene, Ștefan Ciobanu a participat la ședința Comisiilor de Afaceri Străine ale Camerei și Senatului, unde a citit declarația solemnă de protest a parlamentarilor, foștilor parlamentari și intelectualilor din Basarabia față de notele ultimative din 26 și 27/28 iunie 1940.

Pentru a înțelege duplicitatea politică a regimului expansionist sovietic amintim cele preconizate pentru anul 1924. Bolșevicii pentru a-și realiza obiectivele expansioniste aveau programate două acțiuni de amploare: una diplomatică, cealaltă mai puțin diplomatică, un fel de export de revoluție. Astfel, la sfârșitul lunii martie a avut loc la Viena o conferință sovieto-română la care delegații Moscovei au încercat să ceară în numele a 3 milioane de basarabeni, fără a avea din partea acestora vreun mandat sau oarecare împuterniciri, organizarea unui plebiscit în teritoriul dintre Prut și Nistru. Puși de către delegația română în fața unor argumente de ordin istoric, demografic și politic, sovieticii au părăsit furioși lucrările conferinței, convocate de altfel la insistența lor.

A urmat tragica aventură din 15-21 septembrie 1924 pregătită din timp prin acțiuni propagandistice și de înarmare a elementelor care au creat răscoala de la Tatarbunar¹⁹ a unor minoritari stimulați ca fiind nemulțumiți de prezența administrației românești. Reacția promptă a condus la lichidarea acestei răzmerițe.

Un al treilea episod l-a constituit crearea Republicii Autonome Socialiste Sovietice Transnistria²⁰. Problema a iscat numeroase probleme, printre care și cea a

La 3 iulie 1940, a revenit la Catedra de istoria literaturii române vechi de la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București. S-a pensionat în anul 1949, subminat de o boală neiertătoare.

Stefan Ciobanu, *Dimitrie Cantemir în Rusia*, Editura Cultura Națională, București, editor Academia Română, 1925, 168 p. cu rezumat în limba rusă.

¹⁸ Despre Dimitrie Cantemir, au fost inițial publicate în perioada interbelică articole elaborate de cunoscutul istoric literar Șt. Ciobanu și de publicistul Al. Kidel. studiului Ștefan Ciobanu, *Dimitrie Cantemir*, în: „Adevărul literar și artistic”, București. 1923 prezintă biografia domnului moldovean și scrierile sale

¹⁹ **Tatar Bunar /Tatarbunar/** jud. Ismail A G p. 54 Tatar Bunar = Fântâna Tătarilor

Acțiunea organizată în septembrie 1924 menită de bolșevicii trecuți clandestin din U.R.S.S. de a destabiliza statul român. Având un sprijin în unii alogeni din Basarabia din zona limitrofă râului Nistru care au ascuns armele trecute treptat peste graniță, au desfășurat o discretă propagandă de racolare a elementelor minoritare și au acordat adăpost primilor sosiți, până la reuniunea combatanților au acționat furibund. S-a impus o promptă reprimare a acțiunilor armate la care s-au dat aceste elemente. A fost un pretext pentru Moscova de a realiza o intensă acțiune propagandistică „demascatoare” la adresa regimului „de exploatare burghezo-moșieresc” din România.

²⁰ **Transnistria** teritoriul situat între Nistru (800 km.) Bug (600 km.) și litoralul Mării Negre (150 km.) La Congresul organizat la Tiraspol la 17 decembrie 1917 sub simbolul Tricolorului au fost adoptate hotărâri privind crearea de școli naționale cu predare în limba română a cărei folosință urma să fie introdusă în biserică, justiție. S-a preconizat alipirea Transnistriei la Basarabia. Au fost trimiși 8 reprezentanți în Rada ucraineană. A urmat teroarea bolșevică. La 3 septembrie 1923 la Balta s-au reunit reprezentanții românilor, confruntarea cu opoziția ucrainenilor care nu acceptau crearea unei republici autonome. În 12 octombrie 1924 a fost creată Republica Autonomă Socialistă Sovietică Moldovenească în cadrul Ucrainei cu capitala la Balta, iar din 1928 Tiraspolul devenind capitală pe Prut. A intervenit în 1937 înlăturarea intelectualității, iar din 1940, după raptul prin care a fost răpită Româniai Basarabia a fost creată o nouă împărțire a Moldovei. Poziția acaparatoare a Ucrainei și acțiunea de ucrainizare a numelor românești. Între 19 august 1941-29 ianuarie 1944 România a administrat Transnistria având un teritoriu de 44.000 km². cu o populațiede1.200.000 locuitori.

I. Nistor, *Românii transnistrienii*, conferință ținută în sala Teatrului Național din Cernăuți la 14 decembrie 1924, în: „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, anul VII, nr. 1.715, 16 decembrie 1924, p. 1. 2.

A.N.-D.A.I.C., fond Onisifor Ghibu, inv. 1636, dosar

A.N.-D.A.I.C., fond Pan Halippa, inv. 2126, dosar **497, 497/1927-1928; 344/1941; 53 b, 542/1926-1942; 953/1918-1940**

limbii. Discuțiile acestea nu aveau numai un caracter polemic, speculativ, ci unul practic. Cominternistul²¹ I. Dicescu-Dic și adepții lui pledau totuși pentru utilizarea limbii literare în școală, în presă, la tipărirea cărților și manualelor pentru ca populația R.A.S.S.M. să și-o însușească treptat.

Ca o replică pașnică a unui neam conciliant în Capitala României au fost anii când a fost edificat unul din importantele lăcașuri²² menite a conferi tinerei generații noi condiții întru a cultiva dragostea de neam și cinstirea înaintașilor. Ne referim la liceul²³, azi încununat cu formularea „Colegiul Național Cantemir Vodă” Proiectarea a fost încredințată arhitectei Virginia Andreescu-Haret²⁴ care a colaborat la edificare

A.N-D.A.I.C., fond Visarion Puiu, inv. 823, dosar 11/1941-1944 Transnistria.

Gelcu Maksutovici, recenzie la Vlad Bejan și Ioan Căpreanu autorii cărții *Români din Transnistria*, Editura Terra Nostra, Iași, 2002, în: „Națiunea”, București, anul XIV, nr. 188 (654), 26 februarie-4 martie 2003, p. 3.

Viorel Dolha, *Totul despre Transnistria*, în: „Națiunea”, București, anul XVI, nr. 301 (766), 4-10 mai 2005, p. 6. Referință la evoluția situației românilor de dincolo de Nistru.

²¹ **Comintern** a fost o organizație internațională comunistă fondată în 1919 de Lenin și de Partidul Comunist Rus (bolșevic), care avea ca scop *lupta prin toate mijloacele posibile, inclusiv lupta armată, pentru răsturnarea burgheziei mondiale și pentru formarea unei republici sovietice internaționale, ca un stadiu de tranziție către abolirea definitivă a statului. A fost cunoscută și cu formula Internaționala a III-a*. În perioada interbelică a secolului XX a cunoscut o sinuoasă evoluție manifestă inclusiv în cadrul congreselor, dominantă fiind poziția lui I.V. Stalin care, în ultimă instanță a desființat în mod oficial **Cominternul** la 15 mai 1943, interesat de a adopta o față de partener cu Puterile Aliate care să permită învingerea forțelor Axei. A fost un gest conjunctural, mâna prelungită având nevoie de informații de pe întreg globul pământesc. Ca atare, în anul 1947, a fost format Biroul Comunist de Informații – **Cominform**, un înlocuitor al **Cominternului** dar care a fost dizolvat în 1956 în condițiile noi create după decesul lui I.V. Stalin.

²² Alexandrina Popa, *Liceul „Dimitrie Cantemir” din București. 1869-1968*, București, 1968, 56 p., fig., facts.

²³ Ca și alte unități de învățământ secundar și actualul Colegiu Național a pornit la drumul formator de generații din stadiu de gimnaziu care și-a început activitatea din anul 1868. O placă de marmură a marcat în 1969 centenarul evolutiv al acestei școli. Ea este atașată peretelui fațadei cu deschidere spre Bd. Dacia.

²⁴ **Virginia Maria Andreescu HARET** (21 iunie 1894, București – 6 mai 1962) nepoata pictorului Ion Andreescu.

La 9 ani, rămasă fără mamă s-a ocupat de cei trei frați și de gospodărie. A făcut liceul în particular, luându-și bacalaureatul la liceul „Mihai Viteazul” În urma concursului de admitere, la 18 ani, a intrat prima la Școala superioară de Arhitectură, terminând-o cu foarte bine, fiind absolventa promoției 1914. Este prima femeie-arhitect din România și din lume (recunoscută la al XVI-lea Congres de istorie a științei, București, 1981).

În același timp a urmat și Școala de Belle-Arte. Nenumăratele sale acuarele fac azi parte din Colecția de stampe a Bibliotecii Academiei Române.

Din 1923 a lucrat în serviciul tehnic al Ministerului Instrucțiunii Publice, de unde s-a pensionat în 1947. A fost prima femeie care a ajuns la gradul de arhitect inspector general.

În perioada dintre cele două Războaie Mondiale, a reprezentat România la Congresele internaționale de arhitectură la Roma, Paris, Moscova, Bruxelles. I s-au acordat nenumărate premii care i-au încununat cariera. Arhitecta a fost căsătorită cu fiul lui Spiru Haret.

Tabloul arhitecților ..., 1937, p. 7 Virginia S. Haret locuia în 1937: Bd. Lascăr Catargiu nr. 14.

Prof. dr. ing. Radu Haret, *Virginia Haret-Andreescu – prima arhitectă din lume*, în: „Revista Muzeelor și Monumentelor”, seria „Monumente Istorice și de Artă”, București, nr. 2, 1982, p. 65-67. Referință la clădirile pe care le-a proiectat:

Societatea Tinerimea Română, Bd. Schitu Măgureanu, oct. 1923, sala 1200 locuri.

Bloul de la intersecția Piața Rosetti cu Bd. Hristo Botev = 8 etaje, 1926.

cu arhitectul N. Stănescu. Lucrarea a fost etapizată pe parcursul unui deceniu permițând ca primele spații funcționale să fie folosite din anul 1925.

Trecerea anilor a condus și la momentul când sovieticii s-au preocupat să modifice imaginea țării lor în ochii românilor și nu numai. Din 1933, incidentele de pe frontiera de la Nistru au încetat pentru câțiva ani, iar propaganda comunistă s-a redus mult și a adoptat un alt limbaj. Ziarele sovietice au stopat atacurile la adresa „burgheziei reacționare” române. Prin reprezentanții diplomați, România a fost asaltată în cursul anului 1933 și la începutul anului 1934 de atenții din partea reprezentanților sovietici acreditați prin diferite capitale ale lumii. De la Tokio²⁵ până la Montevideo²⁶, diplomații români s-au trezit ținta invitațiilor legațiilor sovietice, arhiva Ministerului Afacerilor Externe fiind deținătoare a numeroase și concludente mărturii ale funcționarilor români aflați în misiune în străinătate, relevând impresia provocată de schimbarea de atitudine a colegilor lor sovietici. La sediul de la Geneva²⁷ al Ligii Națiunilor²⁸, unde Nicolae Titulescu se afla în primele rânduri ale

Cinematograful din parcul orașului Govora, construcție menită în 1929 să fie cazinoul stațiunii. Lucrarea a fost parțial dată în folosință în anul 1930. celelalte două aripi n-au mai fost edificate. Tot în Govora a proiectat și vila care în prezent găzduiește colecția de arheologie a preotului Petre Gheorghe-Govora.

Pentru arhitectura Bucureștilor a proiectat clădiri din compunerea Aeroportului Băneasa (Pavilionul administrativ), clădirile liceelor „Dimitrie Cantemir”, „Gheorghe Șincai”

²⁵ **Tokio** capitala Japoniei. Relațiile diplomatice datează de la începutul secolului XX când în 1902 au fost lansate primele contacte care au condus în 1917 luarea hotărârii României de a crea o reprezentanță diplomatică, primul reprezentant prezentându-se la post în anul 1921. În perioada interbelică România a avut în ofițerul de carieră Gheorghe Băgulescu inițial un atașat militar și apoi ministru plenipotențiar care, prin cele întreprinse spre cunoașterea țării și oamenilor Japoniei, a oferit românilor spre cunoaștere, atât ca scriitor, cât și ca neostoit colecționar edificatoare trăsături ce-i caracterizează.

²⁶ **Montevideo** capitala Republicii Orientale a Uruguayului. Relațiile diplomatice au fost stabilite după contactele din anul 1880. Relațiile diplomatice au fost stabilite, la nivel de legăție, la 24 iulie 1935 și au fost ridicate la rang de ambasadă la 10 octombrie 1964. În 1971, au fost numiți primii ambasadori rezidenți în cele două state. La început de veac XXI s-a creat o situație când la 28 februarie 2003 Uruguayul a închis ambasada sa de la București, la 31 martie 2008 hotărând însă redeschiderea acesteia. România și-a menținut la post ambasadorul.

²⁷ **Geneva** al doilea oraș al Elveției după Zürich, având circa 200.000 de locuitori. Este situat la înălțimea medie de 375 m., încadrat de înălțimile Alpiilor, se află în extremitatea vestică a țării, capitală a cantonului cu același nume. Geneva este situată pe malul celui mai mare lac alpin din Europa, lacul Lemman (lacul Geneva). În Geneva râurile Ron și Arve se varsă în lacul Lemman. În zona de la marginea lacului s-au edificat multe bănci, mari hoteluri (palate), magazine de ceasuri și bijuterii. Geneva ocupă primul loc (la egalitate cu Zürich) în lista orașelor cu cea mai bună calitate a vieții. Prin condițiile reunite orașul și zona, în decursul ultimului secol, s-au dovedit propice activității diplomației mondiale, multe din negocierile, redactarea și adoptarea unor tratate fiind găzduite aici. În perioada interbelică aici și-a avut sediul Liga Națiunilor.

²⁸ **Liga Națiunilor / Societatea Națiunilor** a fost o organizație internațională înființată în iunie 1919 în urma încetării ostilităților Primului Război Mondial, a finalizării Tratatului de la Versailles și a tuturor învățămintelor dobândite. Sediul l-a avut la Geneva, în Elveția. În perioada de maximă dezvoltare, între 28 septembrie 1934 și 23 februarie 1935, a avut 58 membri. Scopurile Ligii erau dezarmarea, prevenirea războaielor prin intermediul asigurării securității colective, rezolvarea disputelor între națiuni prin negociere, diplomație și îmbunătățirea calității vieții. Relațiile între cele două state au fost întrerupte în 1944 și au fost reluate în 1959.

Societatea nu dispunea de forțe armate proprii, ci depindea de unitățile puse la dispoziție de Marile Puteri pentru a aplica deciziile sale sau sancțiunile impuse. Societatea s-a dovedit neputincioasă în fața

personalităților, s-a produs o apropiere și chiar o colaborare între cele două delegații. Au urmat momentele când, prin tratativele preliminare privind stabilirea legăturilor diplomatice dintre cele două țări, s-a ajuns la o relație ce sugera o substanțială modificare a opticii diplomației sovietice.

Negocierile²⁹ au demarat, la inițiativa comisarului poporului pentru Afaceri Străine Maxim Litvinov³⁰, în mai 1934, pe Coasta de Azur³¹, România fiind

agresiunii Puterilor Axei din anii 30. Declanșarea celui al Doilea Război Mondial a însemnat eșecul scopului principal al Ligii, acela de a împiedica o nouă conflagrație mondială.

Organizația Națiunilor Unite a înlocuit Societatea la sfârșitul războiului anilor 1939-1945, preluând o serie de agenții și organizații fondate de Societatea Națiunilor.

Organizația Națiunilor Unite (abreviat: ONU) este cea mai importantă organizație internațională din lume. Fondată în 1945 după Al Doilea Război Mondial, are astăzi 192 de state membre. Întemeierea ei a constat din semnarea, de către membrii ei fondatori, a Cartei Organizației Națiunilor Unite. Potrivit acestui document, ONU are misiunea de a asigura **pacea mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea internațională și respectarea dreptului internațional**. Sediul central al organizației este situat la New York.

La 17 septembrie 1935 România a fost admisă ca membru permanent în Consiliul Ligii Națiunilor când din 52 de votanți 50 au votat pentru.

²⁹ Alexandru-Murad Mironov. *Primele contacte între mediile politice românești și sovietice. Tentative de apropiere*, în „Revista Erasmus”, nr. 9-10/1999, p. 118-132.

³⁰ **Maxim Maximovici LITVINOV** /a naștere fiind **Meir Henoch Mojszewicz Wallach-Finkelstein**/ (simplificat **Max Vallah**) cunoscut și ca **Papașa** sau **Maximovici** (17 iulie 1896, Bialystok, guvernoratul Grodno, Imperiul Rus, azi Polonia – 31 decembrie 1951, Moscova) de obârșie evreu, provenind dintr-o familie de bancheri a fost un revoluționar rus și diplomat de carieră sovietic cu spirit pragmatic, preocupat de a integra U.R.S.S. în viața politică mondială. Din 1898 a intrat în PSDMR primind misiuni de propagandist. A cunoscut ca ilegalist atmosfera închisorilor țariste, exilul în Elveția unde a devenit editor al periodicului „Iskra” (Scânteia). Din 1903 s-a alăturat bolșevicilor revenind în Rusia pentru a publica „Novaia Jizn” În 1906 pentru a nu fi arestat a plecat în exil la Londra, unde a activat în Biroul Socialist Internațional. Acolo în 1916 s-a căsătorit cu englezoaica Ivy Lowe (1889 - 1978) cu care a avut ca urmaș pe Mihail. După revoluția din octombrie 1917 Lenin l-a numit reprezentantul guvernului sovietic în Regatul Unit. Arestat a fost schimbat cu un diplomat englez arestat de sovietici.

Ulterior a devenit ambasador itinerant al guvernului sovietic. A fost perioada când, prin modul cum trata cu partenerii, a reușit să determine o serie de state să înlăture blocada care izola U.R.S.S. A ajuns ca să fie semnat de către țările europene vecine cu U.R.S.S. Pactul Litvinov, menit a înlătura folosirea forței în relațiile între state.

În 1930, Iosif Vissarionovici Stalin l-a numit pe Litvinov la conducerea Ministerului afacerilor externe. Noul ministru era un sprijinitor ferm al ideii securității colective, militând pentru strângerea relațiilor cu Franța și Anglia. În 1933, el a reușit să convingă și guvernul SUA să recunoască în mod oficial guvernul sovietic. Franklin D. Roosevelt l-a trimis pe comediantul Harpo Marx în URSS ca ambasador al bunăvoinței, iar Litvinov și Marx au devenit buni prieteni. Tot lui Litvinov i se datorează acceptarea URSS-ului în Liga Națiunilor, unde, de altfel, a fost reprezentantul țării sale din 1934 până în 1938.

Intervenind evenimentele premergătoare marii conflagrații politice externă sovietică s-a schimbat, iar Litvinov a fost la rândul lui schimbat din funcția de ministru de externe în mai 1939. Această schimbare nu reprezenta numai îndepărtarea de la conducerea diplomației sovietice a celui care sprijinise politica securității colective, dar era totodată și o mișcare care să faciliteze negocierea pactului de neagresiune germano-sovietic, semnat pe 23 august în același an de succesorul lui Litvinov, Viceslav Molotov. E de presupus că Stalin a încercat, prin îndepărtarea lui Litvinov de la conducerea ministerului de externe, să evite orice piedică în negocierile cu nașiștii, care nu ar fi vrut să discute cu un ministru evreu.

După izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial și declanșarea campaniei pe frontul de răsărit în iunie 1941, Stalin l-a numit pe Litvinov în funcția de Adjunct al Comisarului pentru Afaceri Externe. Din 1941

reprezentată de ministrul de externe Nicolae Titulescu³² Tratatul preliminar a fost urmat de schimburi de scrisori și de note diplomatice între cele două părți, prin care România și Uniunea Sovietică își garantau reciproc respectarea suveranității și neamestecul în treburile interne ale țării vecine. Prin acordul semnat, România se

până în 1943, Litvinov a fost și ambasador al Uniunii Sovietice în Statele Unite și a contribuit în mod hotărâtor la semnarea acordului lend lease SUA – URSS în 1942.

După moartea lui Litvinov, soția sa, care, deși își păstrase naționalitatea britanică, a fost profesoară de limba engleză la Academia Militară „M.V. Frunze”. Ea a primit permisiunea în 1972 să se reîntoarcă în Marea Britanie. Se spune că ultimele vorbe adresate soției sale de omul politic sovietic au fost: *Englishwoman, go home!* (Englezoaică, du-te acasă!).

Nepotul lui Maxim Litvinov, Pavel Litvinov, a fost un fizician și disident sovietic.

³¹ **Coasta de Azur** constituie o zonă limitrofă țărmului francez la Marea Mediterană având lungimea de 193 km. La vest de Cannes sunt plaje acoperite de nisip, iar la est sunt țărmuri stâncoase spectaculoase. În nord se profilează Alpii, iar la Nisa, poalele acestora ajung până în mare. Munții protejează coasta de vânturile reci, favorizând dezvoltarea palmierilor și a citricelor.

Prin sosirea britanicilor în anii de la cumpăna veacurilor XVIII-XIX, în respectivul teritoriu unde erau doar sate de pescari și modeste orașele viața în zonă a cunoscut un reviriment. Mai mult, toate acestea s-au schimbat odată cu realizarea căii ferate care a revigorat viața localnicilor atrăgând de la an la an tot mai mulți viligiaturști din rândurile nobilimii dar și a celor care, prin cele întreprinse, dețineau venituri importante. Exemplul reginei Victoria, entuziasmată de riviera mediteraneană a constituit magnetul de atragere devenind o destinație preferată a nobilimii care fugea de iarna umedă din Anglia. Treptat, acest loc a atras alți regi și aristocrați din toată Europa. Așa au apărut palate elegante la Cannes și în alte locuri, iar Nisa a devenit locul preferat al nobilimii ruse exilate. Treptat s-au impus atenției ca cele mai cunoscute stațiuni: Menton, Nisa, Antibes, Cannes și Saint-Tropez. Mai mult, în acest amănunțit vârtej a fost integrat și **Principatul Monaco** având un statut aparte acceptat, respectat de risipitori de averi în faimoasele cazinouri. Coasta de Azur a devenit treptat și o importantă sursă de inspirație pentru mulți artiști faimoși precum Picasso. Multe dintre lucrările acestora se află expuse în muzeele și galeriile de aici. Alte multe sunt achiziționate de către iubitorii de amintiri pentru a le fi de Pro memoria peste ani sau pentru a fi oferite ca suveniruri.

³² **Nicolae I. TITULESCU** (4/16 martie 1882, Craiova, jud. Dolj – 17 martie 1941, Cannes-Franța, reînhumat în curtea bisericii din Șcheii Brașovului). Studii primare și secundare la Craiova, a urmat dreptul și a luat doctoratul la Paris 1905. Carieră didactică universitară (drept civil), jurist consult și diplomatică. Om politic, deputat reprezentând Partidul Conservator-Democrat. În anii neutralității acționează pentru alăturarea României de Antantă, ministru. În vara anului 1918 a plecat la Paris pentru a întreprinde demersurile care să explice situația României în urma prăbușirii frontului răsăritean ca urmare a revoluțiilor din Rusia, face parte din Consiliul Național pentru Unitatea Românilor 20 septembrie / 3 octombrie 1918, precum și din delegația României la conferința de Pace din Paris 1919, participând la 4 iunie 1920 la semnarea tratatului de la Trianon. A reprezentat România în calitate de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar în Marea Britanie, la Londra, 16 decembrie 1921-iulie 1927 și iulie 1928-octombrie 1932; ministru de externe (1927-1928, 1932-1936); delegat permanent 1929-1936 al României la Liga Națiunilor al cărui președinte a fost în perioada 10 septembrie 1930 și 7 septembrie 1931, delegat permanent al României la Societatea Națiunilor 1 aprilie 1924, în 1928 susține planul Briand-Kellogg; președinte al Adunării Generale a Societății Națiunilor, numit membru al Curții permanente de arbitraj de la Haga, 16 octombrie 1930, având contribuții în problema optanților. A acordat o atenție deosebită problemei relațiilor cu U.R.S.S., în 1934 tratative care au condus la recuperarea parțială a tezaurului arhivistic. Pe plan regional a acționat pentru înțelegerea balcanică. Pactul oriental, Mica Înțelegere. În 1936 camarila a contribuit la îndepărtarea sa din Guvernul României determinându-i auto exilul. În ianuarie 1938 s-a înscris în P.N.Ț., orator, militant pentru apărarea securității popoarelor, a păcii, inițiator a numeroase acțiuni, publicist. Membru de onoare ales la 31 mai 1930 și titular al Academiei Române ales la 28 mai 1935.

Alexandru-Murad Mironov, *O telegramă a lui Nicolae Titulescu, conținând viziunea sa asupra politicii externe*, în: „Lumea românească acum”, anul IV (44), august 1999, p. 8; idem, 1934.

obliga să nu tolereze pe teritoriul său nici un fel de activitate ce ar fi putut aduce atingere Uniunii Sovietice. Era referință la adresa „rușilor albi”³³, care se refugiaseră și în țara noastră după izbucnirea revoluției bolșevice după 1917. Totodată România urma să restituie nou-înființatei Legații a U.R.S.S. toate fostele proprietăți ale statului rus deținute pe teritoriul românesc.

Operativ a urmat stabilirea relațiilor oficiale diplomatice³⁴ între România și Uniunea Sovietică începând de la 3 decembrie 1934, când la București a sosit Mihail Ostrovski³⁵, șeful misiunii diplomatice sovietice și reprezentantul plenipotențiar al

³³ „**Rușii albi**” denumire prin care au fost definiți cei care, prin diverse procedee politice dar și militare, au acționat în primii ani pe teritoriul fostului Imperiu Rus împotriva a ceea ce devenea statul bolșevic. Ei sunt cunoscuți ca: **Mișcarea Albă** și brațul ei înarmat — **Armata Albă** (Белая Армия) sau **Garda Albă** (Белая Гвардия, белогвардейцы), ai căror membri erau definiți ca **Albi** (Белые, Беляки), și care au luptat împotriva Armatei Roșii, (așa cum au făcut-o de altfel și naționaliștii ucrainieni din Armata Verde sau anarhiștii din Armata Neagră), pe durata războiului civil din Rusia din 1918 până în 1921. Este necesară mențiunea că numele de *Alb* avea și are două înțelesuri. Primul, era în contradicție cu *Roșii*— Armata Roșie revoluționară, care sprijinea sovietele și comunismul. Al doilea, cuvântul *Alb* avea asocieri monarhiste: de-a lungul istoriei, fiecare țară al Rusiei era denumit în mod solemn *arul alb*, iar ideea monarhistă a fost cunoscută de-a lungul războiului civil ca *ideea albă care să conducă la revitalizarea țarismului*.

Aprigul și distrugătorul război civil rus dintre Albi și Roșii s-a purtat cu furie până în 1921. Armata Albă, a fost susținută material, propagandistic intermitent de forțele intervenționiste din afara Rusiei, (Japonia, Anglia, SUA și nu numai), au avut influență în unele zone (în mod special în Siberia, Ucraina și Crimeea), pentru perioade diferite de timp și au mobilizat un număr considerabil de militari pe teatrele de luptă cu pierderi umane și materiale incomensurabile dar care au decimat și mulți civili în zonele confruntărilor. Întrucât ei n-au reușit să se unească sau să coopereze eficient între ei, ca urmare a ideea monarhistă a fost cunoscută de-a lungul războiului civil ca *ideea albă care să conducă la revitalizarea țarismului*.

Ulterior prin părăsirea teritoriului luat în stăpânire de bolșevici activitatea albilor s-a concentrat în cercurile emigranților. Un număr considerabil de anti-sovietici s-au adunat în Berlin, Paris, Harbin și Șanghai, stabilind rețele „culturale” care au rezistat până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial. Din acel moment mai departe, activitatea albilor a găsit o nouă gazdă principală în Statele Unite, fiind utilizați pentru diverse misiuni pe întreg mapamondul. Astfel le-a fost valorificată rezistența fizică, inteligența, capacitatea de mobilizare dar și interesul pentru recompensările cu care erau gratulați în caz de reușită a misiunilor încredințate.

Azi diaspora rusă – respectiv acei urmași ai „rușilor albi” plecați în exil din cauza revoluției bolșevice - face obiectul unei campanii de „cucerire” de către conducerea Rusiei instaurată după înlăturarea lui Gorbaciov pentru a fi folosiți ca părtași la cele preconizate pentru prezent și viitor.

³⁴ *Deschiderea de legații la București și Moscova*, în: „Magazin istoric”, București, anul XXXIV, nr. 5 (398)/mai 2000; idem, *Începutul relațiilor româno-sovietice, 1934*, în: „Arhivele Totalitarismului”, București, nr. 26-27 (1-2/2000), p. 138-147.

³⁵ **Mihail Semionovici OSTROVSKI** (1892 – 1947). Studii economice. Absolvent al Academiei Superioare de Comerț din Kiev a desfășurat ulterior activitatea de atașat comercial al U.R.S.S. la Istanbul, Berlin și Paris. A fost diplomatul desemnat de regimul sovietic ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar pentru a reprezenta interesele U.R.S.S. în România în perioada anilor 1934-1938. S-a implicat în edificarea noului sediu al misiunii diplomatice, în tratarea problemelor din contenciosul existent, inclusiv a încheierii unui pact purtând discuții cu Nicolae Titulescu și după impusa demisie cu Victor Antonescu. A fost rechemat la Moscova în anii mari terori declanșate de I.V. Stalin. A fost arestat, anchetat acuzat de trădare a intereselor statului sovietic și închis într-un lagăr.

guvernului sovietic. România a răspuns cu promptitudine în zilele următoare, fiind delegat la Moscova trimisul extraordinar și ministrul plenipotențiar român Edmond Ciuntu³⁶. În lunile care au urmat cele convenite au început să devină realitate. Astfel în luna august 1935, România și Uniunea Sovietică au semnat un nou acord, prin care României, din inițiativa părții sovietice, i se restituiau arhivele evacuate la Moscova în timpul primului război mondial și osemintele lui Dimitrie Cantemir (mort în exil la 21 august 1723, la moșia sa din Dmitrovka [azi Dmitrovsk]³⁷, și înmormântat inițial la Biserica „Sfinții Constantin și Elena”, ctitoria sa de la mănăstirea grecească Sf. Nicolae din Moscova), iar partea sovietică obținea dreptul de a difuza în România periodicele „Journal de Moscou” și „Izvestia”

Repatrierea osemintelor domnului moldovean nu a constituit subiectul unor tratative prealabile, ci se pare că a fost rezultatul unor coincidențe. În 1932, la

Declarațiile lui Mihail Ostrovski, reprezentant plenipotențiar și trimis extraordinar al U.R.S.S. la București, făcute la Legația sovietică din Capitală, cu prilejul încheierii misiunii sale diplomatice în România, 3 februarie 1938

Nicolae Titulescu, *Opera politico-diplomatică 1 ianuarie 1937-31 decembrie 1937*, partea a III-a, editor Fundația Europeană Titulescu, București, 2007, p. 2354.

³⁶ **Edmond CIUNTU** (1894 – 1988). Studii de drept, licențiat al Facultății de Drept din București, promoția 1915. Din 1920 a fost angajat al Ministerului Afacerilor Externe cunoscând evolutiv structura instituției parcurgând treptele: secretar de legație clasa a III-a în 1921, clasa a II-a în 1925, clasa I-a în 1928, Consilier de legație în 1933, ministru plenipotențiar clasa a II-a în 1933. A îndeplinit misiuni la Varșovia, Geneva, Ankara, Moscova și a îndeplinit diverse funcții în cadrul centralei M.A.E.. A fost director al Secretariatului Biroului român pe lângă Societatea Națiunilor în anii 1925-1933, Moscova de la 1 noiembrie 1934 la 1 februarie 1938, fiind pus în disponibilitate de la 15 februarie 1938 până la 5 octombrie 1944. A fost membru în Comisia pentru adunarea, constituirea dosarelor necesare în timpul tratativelor din 1945 pentru încheierea păcii în urma celui de al Doilea Război Mondial. A fost membru consilier politic în cadrul Comisiei Române pentru aplicarea Armistițiului în 1944. Membru al Consiliului de coordonare, control și recomandare a personalului M.A.E. în 1945. Președinte al Comisiei de negocieri privitoare la repatrierea româno-maghiare în 1945. A fost pus în disponibilitate la 31 august 1947.

Ministerul Regal al Afacerilor Străine, *Anuar diplomatic 1942*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1942, p. 104.

Mihai Sorin Rădulescu, Un diplomat de altfel: *Edmond Ciuntu*, în: „Studii și materiale de istorie contemporană”, vol. IV, 2005, p. 172-173.

Miluță Aniculaesei, *Câteva momente definitorii din viața și activitatea româșcanului Edmond Ciuntu - personalitate însemnată a diplomației românești*, comunicare prezentată în cadrul sesiunii de la Roman cu prilejul sărbătoririi a 614 ani de atestare documentară a localității Roman la 21 martie 2006.

Nicolae Titulescu, *Opera politico-diplomatică 1 ianuarie 1937-31 decembrie 1937*, partea a III-a, editor Fundația Europeană Titulescu, București, 2007, p. 2277-2278.

³⁷ **Dimitrovka** astăzi **Dmitrovsk-Orlovski**, Rusia este acum un oraș, centrul administrativ al districtului Dmitrovsky de Oryol Oblast, situat pe râul Obshcheritsa în apropierea acesteia la confluența cu Nerussa, 100 km (62 km) sud-vest de Oryol. Are circa 7000 de locuitori.

Așezarea a fost fondată în 1711 ca satul **Dmitriyevka**. Prioritar a fost construită acolo o biserică după planurile schițate de el, și obține statutul de *Selo* (sat) și este redenumit **Dmitrovka**. Acesta a evoluat și a dobândit statutul de oraș în 1782, fiind redenumit **Dmitrovsk Orlovsky** în 1929. În 2005 a primit denumirea actuală de Dmitrovsk.

Al. Kidel, *Urmașii lui Dimitrie Cantemir în Rusia*, în: „Octombrie”, Chișinău, 1945, nr. 1, p. 127-133.

Moscova a început construcția metroului, respectiv linia Sokolniceskaia³⁸ și, conform proiectului respectiv, pe teritoriul mănăstirii grecești Sf. Nicolae urma să fie amplasată o stație a metroului³⁹. La începutul anului 1935, au început lucrările de demolare a bisericii și a celorlalte construcții de pe teritoriul mănăstirii, care însă au fost sistate temporar (se pare că măsura a venit, în urma intervențiilor oficiale ale emigrantului cominternist român Ion Dicescu-Dic⁴⁰) după descoperirea lespezilor funerare ale lui Dimitrie, Casandra⁴¹ și Antioh Cantemir⁴².

³⁸ **Linia Sokolniceskaia** a fost o adevărată școală pentru constructorii viitoarei rețele subterane menită a asigura un transport prompt care să faciliteze relația între zona centrală și cartierele îndepărtate. Prima linie a fost extinsă în 1990 ajungând să aibă un traseu de 26,2 km. cu opriri în 19 stații.

³⁹ **Metroul din Moscova** este o lucrare de mare anvergură declanșată la începutul anilor 30 ai secolului XX, prima linie fiind dată în folosință la 15 mai 1935. A avut și are menirea de a asigura fluența circulației umane în marea metropolă, fiind totodată un mijloc de propagandă al regimului stalinist pentru a releva potențele economice, tehnice și artistice ale sovietelor. Acest fapt a fost relevat prin opulența stațiilor epocii respective care, prin folosirea diverselor sortimente de marmură, îmbinările compozițiilor mozaicate, constituie un concludent mesaj al anilor respectivi către cei îndemnați a se alătura la biruința socialismului și a comunismului în lumea întreagă. În anii celui de al Doilea Război Mondial a constituit totodată unul din mijloacele de adăpostire în timpul atacurilor aeriene ale inamicului în perioada când presiunea vuză pătrunderea în Capitala U.R.S.S. Ulterior lucrările de extindere a rețelei de linii a continuat, însă accentul s-a dirijat spre asigurarea funcțională cu un finisaj al stațiilor specific acestor construcții subterane. În prezent sunt construite 12 linii ce însumează peste 300 km. și cu opriri în 180 de stații. Numărul călătorilor fiind estimat la o cifră record mondial.

⁴⁰ **Ion Dicescu-Dic / zis Ivan Osipovici/ (pe numele lui adevărat Isidor Kanton)** (mai 1893, București – 4 aprilie 1938, Rusia), fiul unui zugrav, din 1909 activitate în rândurile socialiștilor români, fiind membru al Partidului Social-Democrat din România (1910-1916). În anul 1910 a absolvit o școală de comerț. A lucrat ca jurnalist în presa social-democrată din București, inclusiv la „România muncitoare” (1910-1912). Cunoștea bine limbile germană, franceză, italiană, spaniolă și rusă. În 1916 a fost mobilizat, ajungând să participe la retragerea din Moldova, unde a acționat în calitate de corespondent al periodiceului „Adevărul” până la dezertare când a trecut în Rusia, devenind din 1917 un activ militant bolșevic cu activitate în presa U.R.S.S., inclusiv ziarul „Pravda” După revoluția din octombrie 1917 a fost cooptat în Cadrul Comisariatului Poporului pentru Afacerile Externe. În anii care au urmat s-a implicat în acțiunile militare de pe diverse fronturi, predilect cele din zona României, având misiunea „recuceririi” Basarabiei. În anii următori a acționat pentru crearea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (înființată la 12 octombrie 1924). Au fost anii când a militat pentru coordonarea acțiunilor menite a contribui la prăbușirea României Mari. Ulterior s-a dedicat activității didactice și științifice. La Moscova: a predat în Universitatea comunistă a minorităților naționale din Occident și în Universitatea comunistă a muncitorilor Răsăritului. Prin experiența dobândită contribuia la pregătirea cadrelor serviciului sovietic de spionaj pentru țările Balcanice. Ca și mulți alți comuniști, a fost arestat la 5 aprilie 1937, anchetat în cadrul represiunilor staliniste și împușcat la 4 ianuarie 1938.

Marin C. Stănescu, *Moscova, Cominternul, Filiera Comunistă Balcanică și România (1918-1943)*, Silex, Casa de Editură, Presă și Impresariat S.R.L., București, 1994.

M. Pelin, *Un veac de spionaj, contraspionaj și poliție politică. Dicționar alfabetic*, Editura „Elion”, București, 2003, p. 98-99.

Gheorghe E. Cojocaru, *Cominternul și originile “moldovenismului”*, Studiu și documente, Editura Civitas, Chișinău. 2009, 500 p.

N.B. Fiul lui Ion Dicescu-Dic, scriitorul de limbă rusă A. Dic-Dicescu, povestește că rămășițele pământești ale lui Dimitrie Cantemir au fost găsite la locul de îngropăciune cu capul desprins, de o lovitură de sabie sau în urma unui incident, de restul corpului.

⁴¹ **Casandra** (1676, București - 1713, Moscova, înmormântată în cimitirul mănăstirii grecești de unde osemintele au fost retrodate României în anul 1935). A fost fiica lui Șerban Cantacuzino, domnul Țării Românești între 1678 și 1688. În 1699 a avut loc căsătoria cu Dimitrie Cantemir. În anii vieții au avut

În urma discuțiilor bilaterale, rămășițele pământești ale domnului moldovean, „așezate într-o raclă sigilată, împreună cu pământul din jurul lor”, și „arhiva statului român”⁴³ au fost trimise de la Moscova la Odessa, de unde au fost aduse la 14 iunie 1935, cu vaporul⁴⁴ românesc „Principesa Maria”, în portul Constanța, fiind apoi

șase copii: Maria (1700-1754) și Smaranda (1701-1720), cărora le urmează patru băieți: Matei (1703-1771), Constantin (1705-1747), Șerban sau Serghei (1706-1780) și Antioh (1708-1744).

Dimitrie Cantemir s-a recăsătorit în 1720 cu Anastasia Ivanovna Trubețkoi, cu care a avut o fiică, Smaragda Ecaterina (1720-1761), născută în același an în care murise Smaranda, cea de-a doua fiică din prima căsătorie. (Am selectat aceste date din arborele genealogic al familiei Cantemir, alcătuit de Paul Cernovodeanu și publicat în anexele volumului V din Istoria Românilor, 2003.)

Scarlat Callimachi, *Dimitrie Cantemir. Viața și opera în imagini*, București, 1963, 167 p.+ il.

⁴² **Antioh CANTEMIR Antioh Dimitrievice CANTEMIR** (10 septembrie 1708, Constantinopol, astăzi Istanbul – 11 aprilie 1744, Paris). Este fiul lui Dimitrie Cantemir și al primei sale soții Casandra. Instruirea i-a fost asigurată de eruditul său părinte apoi studiind cu eminenți profesori de casă (Anastasiie Kondoidi, J. V. Vockerodt, Ivan Iliinski, G. S. Bayer). Începând din 1718 frecventează cursurile Academiei de la Moscova, apoi de la Astrahan (1722-1723) și ale Academiei de Științe din Sankt Petersburg (1725-1730). A fost ambasador al Rusiei la Londra (1723-1738) și apoi la Paris (1738-1744). A fost prilejul să etaleze în societatea londoneză și pariziană erudiția și atașamentul față de idealurile iluministe ale progresului și culturii epocii. La Londra a determinat pe pastorul Nicholas Tindal să traducă în limba engleză *Historia incrementorum atque decrementorum Aulæ Othomanicae*, lucrare capitală a tatălui său, ulterior traducerea respectivă a fost temeiul variantelor din limbile franceză și germană. La Paris a leagat prietenii cu Montesquieu (1685-1755), a tradus în limba rusă *Lettres persanes* (1721) ale acestuia, cu Fontenelle (1657-1757), Maupertuis (1698-1759) ș. a.

A decedat subit, bolnav de tuberculoză în 1744, la vârsta de aproape 35 de ani.

Geniul său s-a manifestat de timpuriu fiind un excelent traducător și talentat literat. A tradus cu multă iscusință din Anacreon, Horațiu, Fontenelle (*Entretiens sur la pluralité des mondes*), Montesquieu, Boileau (*Discours au Roi*) ș. a. A debutat cu traducerea în rusă a Cronicii lui Manasses (sec. XII). Prima lucrare originală a fost *Simfonia la Psaltire* (1726, în limba rusă, ca și toate celelalte scrieri ale sale). În domeniul satirei și al epigramelor a fost considerat un precursor în literatura rusă, întemeietorul poeziei moderne. În *Satirele* sale s-a manifestat ca un fin observator al moravurilor umane, ridiculizând cu vehemență viciile societății și indivizilor. Cele șase fabule pe care le-a compus (*Focul și statuia de ceară, Șerpele și matca de albine, Cămila și vulpea, Uliul, păunul și cioful, Șoarecul de țară și cel de oraș, Stiglețul și canarul*), sunt inspirate de creațiile lui Esop (VI î.Hr) și din opera tatălui său, se remarcă prin conținutul moralizator ajustat realităților acelor timpuri. Opera sa a fost tipărită postum, întâia ediție a *Satirelor* a apărut la Londra (1749), în Rusia la 1762, iar prima variantă în română (1844) a fost realizată de Alexandru Donici și Costache Negruzzi.

⁴³ În 1916 au fost evacuate cele mai prețioase documente din patrimoniul Arhivelor statului. Era vorba de o parte din documentele Arhivelor Statului considerate a fi necesar cu prioritate de a fi salvate.

Gh. C., *Dimitrie Cantemir după 212 ani...* p. 334 la 14 iunie 1935 osemintele lui Dimitrie Cantemir au fost aduse cu vaporul „Principesa Maria” din Rusia la Constanța. Cu același vas au fost aduse și 1455 lăzi conținând arhiva din tezaurul evacuat la Moscova în 1916.

⁴⁴ Vaporul „Principesa Maria” a făcut parte dotarea flotei maritime a României. A fost achiziționat din Italia ca o navă ce a fost conceput și folosită pentru a asigura servicii în sudul peninsulei Italice. Succint „biografia” i-a fost următoarea:

La mijlocul anilor 1890 compania „Navigazione Generale Italiana” a decis construcția a patru vapoare rapide, destinate să acopere rutele dintre peninsulă cu insulele Sardinia și Sicilia. Au fost construite în total patru vapoare „surori”

- la șantierul „Odero” din Sestri Ponente, Genova: vapoarele „Cristóforo Colombo”, „Marco Polo” și „Galileo Galilei”

- la șantierul „Fratelli Orlando” din Livorno: vaporul „Ignazio Florio”. Nava aparținea societății italiene „Florio e Rubattino”.

transportate cu trenul la Iași⁴⁵. Presa românească a consemnat întreg ceremonialul preluării osemintelor lui D. Cantemir care au fost transportate pe 16 iunie la Iași, cu un tren special, care a făcut scurte staționări la Buzău, Râmnic, Focșani, Bârlad și Vaslui, fiind întâmpinat în fiecare localitate cu onoruri militare și cu slujbe religioase oficiate

„Ignazio Florio” a acoperit, pentru puțin timp, linia Nápoles la Palermo. La 3 martie 1897 a fost cumpărat de statul român cu suma de 1.526.253 lei.

Datele tehnice:

- construit: „Cantiere Navale Fratelli Orlando, Societa in nome collettivo”, Livorno
- Yard-No.: 41
- Coeficient de „blocare”: ... 0,495
- deplasament: 1605 BRT / 635 NRT / 260 tdw
- lungime: 88,09 m
- lățime: 10,52 m
- pescaj: 6,15 m
- mașini: 2 x Dreifach-Exp. Maschinen / 2 zyl. Einender-Kessel, 4000 PSi, 2 Schrauben
- viteza max: 17 noduri
- pasageri: 190

Evoluția navei:

1. Ignazio Florio: 1896, Navigazione Generale Italiana, Genua; Semnal distinctiv = HBQK
2. Ignazio Florio: 1896, deja călătorii charter pentru România
3. Principesa Maria: 1897, SMR, Constanța
4. Principesa Maria: 1907, naufragiată la Tenedos, reflatată, reparată
5. Principesa Maria: 1909, Semnal distinctiv nou (Unterscheidungssignal) = PFBJ
6. Principesa Maria: 09.1916, cedat Marinei Imperiale Ruse
7. Principesa Maria: 29.11.1916 modificat ca Netzleger si comisionat
8. Osvobosdenie: 19.02.1918 redenumit în cadrul Marinei Ruse
9. Osvobosdenie: 01.05.1918 capturat de germani la Sevastopol
10. Desrobirea: 1918, luna ?, redenumit de echipajul comunist românesc
11. Principesa Maria: 1919, SMR, Constanța
12. Principesa Maria: 1924, date tehnice noi: 1799 BRT / 625 NRT / ??? tdw
13. Principesa Maria: 1934, Semnal distinctiv nou = YPBA
14. Principesa Maria: 1935, Semnal distinctiv nou = YQSM
15. Principesa Maria: 1937, decomisionată
16. 1938: vândută și dezmembrată

⁴⁵ A.N.-D.J. Vrancea-Focșani, fond Prefectura jud. Putna, dosar 113/1935, f. 65-69 la 14 iunie 1935 Programul ceremonialului primiri, transportării și reinhumării rămășițelor pământești ale lui Dimitrie Cantemir.

A.N.-D.A.I.C., fond C. Meissner, inv. 1077, dosar V 236, f. 8 Invitație pentru participare la prohodirea rămășițelor pământești ale domnului Dimitrie Cantemir luni 16 iunie a.c., ora 10 la Catedrala Mitropolitană din Iași.

„Albina”, București, anul XXXVIII, nr. 24, 21 iunie 1935, p. 383 Aducerea din Rusia a osemintelor lui Dimitrie Cantemir. Vaporul Principesa Maria le-a adus de la Odessa la 14 iunie 1935 la Constanța de unde, cu trenul, au fost aduse la Iași unde au fost depuse solemn la 16 iunie în incinta bisericii Trei Ierarhi.

„Albina”, București, anul XXXVIII, nr. 33, 23 august 1935, p. 527 reinhumarea osemintelor voievodului Dimitrie Cantemir la 16 august, ora 10. Participarea lui N. Iorga care a conferențiat despre **Viața și opera lui Dimitrie Cantemir**.

Nicolae, Iorga, *Despre Dimitrie Cantemir cu prilejul aducerii în țară a rămășițelor lui, Vălenii-de-Munte, 1935*.

„Calendarul Universul, 1936”, București, p. 267 aducerea osemintelor lui Dimitrie Cantemir la Constanța.

în prezența administrației locale și a populației: „Trenul mortuar a sosit în Iași încă de astă noapte (16 iunie) la ora 1, însoțit de domnii generali Constantin Iliasevici⁴⁶, mareșalul palatului, dr. Constantin Angelescu⁴⁷, Ministrul Instrucțiunii, general Paul Anghelescu⁴⁸, Alexandru Lapedatu⁴⁹, Ministrul Cultelor, Ion Nistor⁵⁰, Ministrul

⁴⁶ **Constantin ILIASEVICI** (1881, Dorohoi, jud. Dorohoi, azi Botoșani – 6 octombrie 1955, București, închisoarea Malmaison) Pregătire și carieră militară.

A fost ofițer de cavalerie cu studii superioare la Școala de război, șef al Marelui Stat Major la Inspectoratul cavaleriei, în 1928 fiind numit comandant al școlilor militare de cavalerie. A fost și profesor de „Tactica cavaleriei” la Școala superioară de război.

A fost numit în funcția de mareșal al palatului de regele Carol al II-lea, imediat după preluarea puterii în 1930.

În perioada 4 septembrie – 27 decembrie 1937 a fost ministrul Apărării Naționale.

În perioada 28 octombrie 1939 - 3 iunie 1940, generalul de corp de armată, adjutant regal Constantin Iliasevici a condus Armata a IV-a.

A fost trecut în rezervă de generalul Ion Antonescu, imediat după preluarea puterii, la 6 septembrie 1940, împreună cu un număr de alte cadre considerate a nu fi corespunzătoare împrejurărilor dramatice din vara anului 1940.

A fost arestat în 1950 și dus la Închisoarea Sighet. În 1955 se afla la Închisoarea Malmaison. A murit în timpul anchetei, în 1955, cadavru fiind dus la Văcărești.

⁴⁷ **Constantin ANGELESCU** (10 iunie 1869, Craiova, jud. Dolj – 14 septembrie 1948, București, sanatoriu), studii la Craiova, Paris, doctor în medicină 1897, specializare în chirurgie, carieră medicală și didactică universitară, om al școlii, reformator, diplomat, ministru plenipotențiar al României în S.U.A. în perioada anilor primului război mondial, membru în Consiliul Național pentru Unitatea Românilor 20 septembrie / 3 octombrie 1918 Paris, om politic P.N.L., deputat, senator, ministru al⁴⁷ Instrucțiunii Publice, a modernizat învățământul în România întregită și a introdus bacalaureatul în 1925, membru al societății Ateneul Român, conferențiar, publicist, președinte al Ligii Culturale 1941-1947, membru de onoare al Academiei Române 24 mai 1934, reconfirmat 1990. **Constantin Angelescu** a reformator al școlii românești în perioada interbelică. Din 1901 până la sfârșitul perioadei interbelice, a fost deputat sau senator în toate legislaturile; din ianuarie 1914 a fost membru al guvernului în repetate rânduri; începând cu 30 decembrie 1933 și până pe 3 ianuarie 1934 ocupă poziția de președinte al Consiliului Miniștrilor României. A fost cel dintâi ministru plenipotențiar al României la Washington, începând cu ianuarie 1918.

⁴⁸ **Paul ANGHELESCU** () pregătire și carieră militară, mareșal al Palatului Regal în anii domniei regelui Ferdinand I, ministru al apărării în perioadele 4 iunie 1927-9 noiembrie 1928 și 27 aprilie 1934-8 august 1937. Participant la serbările Dobrogei în anul 1928, la solemnitatea târnosirii Catedralei Ortodoxe din orașul Bălți. În 1935. Publicist a participat la editarea primului nr. al revistei „Lumea Militară Ilustrată” apărut în deceniul al patrulea al secolului XX incluzând și articolul: *Părerii despre instituția Armatei*.

⁴⁹ **Alexandru LAPEDATU** (2/14 septembrie 1876, Cernatu-Săcele, azi jud. Brașov – 30 august 1950, penitenciarul Sighet, jud. Maramureș). Studii la Cernatu, Brașov, Iași, la București urmează un timp Facultatea de Medicină, trece la filozofie și litere, luând licența în istorie și geografie. Carieră universitară, activitate la Biblioteca Academiei Române, secția manuscrise, secretar la Comisiunea Monumentelor Istorice, membru în Comisia Istorică a României, cercetător al evului mediu românesc, istoric medievist, carieră didactică universitară. În timpul războiului este mobilizat și repartizat la Serviciul de Control al știrilor – cenzura telegrafică, iar în timpul refugiului, la Iași, primește misiunea de a asigura transportul tezaurului României la Moscova. În ianuarie 1918, la Odessa, este ales vicepreședinte în Comitetul Național al românilor refugiați din Austro-Ungaria. Face parte din delegația României la Conferința Păcii la Paris ca expert în probleme etnografice și geografice, contribuții la organizarea instituțiilor de învățământ și de cultură de la Cluj, fondator și director al Institutului de Istorie Națională din Cluj, a asigurat interimatul la conducerea Arhivelor Statului (20 martie-31 octombrie 1923). Om politic susținător al acțiunilor pentru promovarea unității naționale, membru P.N.L., deputat, senator, ministru, F.R.N., animator cultural, publicist, este ales membru corespondent la 26 mai/8 iunie 1910 și

Muncii, și Nicolae Iorga⁵¹, președintele comitetului⁵² monumentelor istorice”. La Iași⁵³, sicriul a fost depus, în urma unei ceremonii speciale, cu 101 de salve de tun și

titular la 10/23 octombrie 1918 al Academiei Române 1918. La 2 iunie 1923 a rostit discursul de recepție *Istoriografia română ardeleană în legătură cu desfășurarea vieții politice a neamului românesc de peste Carpați*. Reconfirmat la 22 ianuarie 1990. A fost arestat la 5/6 mai 1950 și internat la Sighet.

⁵⁰ **Ion I. NISTOR** (4/16 august 1876, Bivolăria, comuna Vicovul de Sus, jud. Rădăuți, azi Vicovu de Sus, jud. Suceava – 11 noiembrie 1962, București, cimitirul Bellu). Studii în Vicovu de Sus, Rădăuți, litere și filozofie la Cernăuți, specializare la București, Viena, München, Berlin, doctor docent în istorie la Viena, carieră universitară. Istoric medievalist și modernist preocupat predilect de cercetarea trecutului zonei nordice a Moldovei, relațiile cu vecinii, cu o bogată activitate de cercetare și elaborare de studii, editor de documente. Militant pentru unirea tuturor românilor, În noiembrie 1915 s-a refugiat în România acționând pentru Unirea Bucovinei cu țara. Ales în Consiliul Național Român din Cernăuți la 25 noiembrie 1918 participă la congresul general al Bucovinei 28 noiembrie 1918 unde s-a hotărât Unirea. Acționează pentru înființarea Universității românești la Cernăuți, desfășurând concomitent o laborioasă activitate de cercetare a istoriei, animator cultural, publicist. Om politic, a înființat Partidul Democrat al Unirii din Bucovina al cărui președinte devine, deputat, senator, ministru, partidul fuzionează în 1923 cu P.N.L., F.R.N., lucrează în calitate de custode al bibliotecii și colecțiilor Academiei Române 1943-1948, P.N.L.- Gh. Tătărăscu. Arestat 5/6 mai 1950 trimis în detenție la Sighet, eliberat la 8 iulie 1955. Membru corespondent 18/31 mai 1911, titular 19 mai / 1 iunie 1915 al Academiei Române, reconfirmat 2 februarie 1990. Discursul de recepție cu tema: **Un capitol din viața culturală a românilor din Bucovina**, rostit la 21 mai 1916.

⁵¹ **Nicolae IORGA** (5/17 iunie 1871, Botoșani – 27 noiembrie 1940 Strejnicu, jud. Prahova, înmormântat la București, cimitirul Bellu, figura 39, locul 30). Studii secundare la Botoșani și Iași, cele universitare la Iași și Paris, licența în litere și filozofie, diplomat al Școlii de Înalte Studii Politice din Paris, specializare la Berlin, Leipzig unde a luat doctoratul în filozofie, în 1892, cercetător al relicvelor trecutului carieră universitară. ctitor de instituții de cultură în țară și peste hotare. poliglot, autor de studii istorice, cu referire la români și vecinii lor, la istoria universală, creator al Institutului de studii sud-est europene, al Școlii române din Franța, fondator al Institutului de studii bizantine și a Institutului de istorie universală, bogată activitate de depistare, publicare și comentare a documentelor din țară și străinătate, publicist. Istoric de renume internațională, cercetător al măturiiilor care l-au condus la elaborarea unei vaste opere istorice monumentale, scriitor, publicist, îndrumător al spiritului public. Om politic, împreună cu A.C. Cuza în aprilie 1910 a pus bazele Partidului Naționalist Democrat, deputat, senator militând pentru alăturarea României de Antantă pentru înfăptuirea idealului național. După război a constituit Partidul Naționalist al Poporului 1924 care. în 1925 s-a integrat în Partidul Național de care se desparte în 1926. A fost adeptul revenirii în țară a prințului Carol pentru a deveni regele Carol al II-lea. Formează un guvern de „tehnicieni” la 18 aprilie 1931, fiind președintele Consiliului de Miniștri până la 31 mai 1932. Consilier regal. Îndepărtat de la catedră la instaurarea regimului legionar, a fost asasinat de o „echipă a morții”. Doctor honoris causa a numeroase și prestigioase instituții științifice și de învățământ din Europa și America, membru corespondent 9/21 aprilie 1897, titular 25 mai / 7 iunie 1910 al Academiei Române.

N. Iorga, *Despre Dimitrie Cantemir cu prilejul aducerii în țară a rămășițelor lui*, Așezământul tipografic „Datina românească”, Vălenii de Munte, 1935, 26 p.

N. Iorga, *Originalitatea lui Dimitrie Cantemir* conferință ținută în aula Universității din Iași, Așezământul tipografic „Datina românească”, Vălenii-de-Munte, 1935.

19 p.

⁵² **Comisiunea Monumentelor Istorice** a fost înființată la 6/18 aprilie 1874 prin Decretul domnitorului Carol I. În anul 1892 pentru a asigura îngrijirea, conservarea, restaurarea și punerea în evidență a calităților relicvelor trecutului de natură imobiliară, a fost elaborată legea monumentelor istorice. Concomitent a acționat pentru cercetarea acestor obiective. Studiile elaborate au fost publicate în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, iar rapoartele au apărut sporadic în „Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice” Comisiunea a avut o valoroasă arhivă, inclusiv de clișee, o bibliotecă și un muzeu. După primul război mondial au fost înființate secțiuni regionale în Ardeal, Banat, Basarabia și Bucovina. Destinele acestei Comisiuni au fost încredințate în decursul anilor unor ilustre personalități ca

un serviciu divin în catedrala mitropoliei în interiorul bisericii⁵⁴ „Trei Ierarhi”, „până la zidirea criptei în nișa din dreapta bisericii” O candelă nestinsă stă de veghe la locul de odihnă al distinsului cărturar.

Dimitre Onciul, Vasile Pârvan, Ion Kalinderu, Nicolae Iorga. Pe parcursul anilor de activitate C.M.I. s-a procedat în mai multe rânduri la modificarea legislației care îi conferea cadrul juridic prin care putea acționa pentru realizarea politicii de salvare a edificiilor care se aflau sub incidența legii. După cel de al doilea război mondial Comisiunea a fost desființată o parte din prerogative fiind încredințate unor noi instituții. Măsura a fost păgubitoare, mulți din cei care s-au format ca restauratori reprofiliându-se către alte sectoare de activitate. O soartă necorespunzătoare au avut-o și arhivele care au fost „redistribuite” la terți beneficiari, încălcându-se unul de principiile arhivisticii în privința unității indestructibile a fondurilor și colecțiilor create de o instituție.

A.N.-D.A.I.C., fond M.I.P.C.:

inv.529, dosarele: 2541, 2854, 2922/1908; 2216, 2517, 2577/1909.

Inv. 532 dosarele: 281 a, b, c/1918

Inv. 814 Dep. Artelor dosarele: 943, 945/1931

Inv. 815 dosarele : 13, 26, 834, 932, 934, 935/1931

Inv. 816, dosarele: 740, 741, 795/1932

Inv. 817, dosarele 13.26/1931.

Parlament, dosarele: 1664/1912; 2222/1928

P.C.M., dosar 17/1931.

Casa Școalelor, dosarele: 835/1915; 1604/1916.

A.N.-D.A.I.C., fond M.I.P.C., inv. 528, dosar 553/1902, f. 31 copie a raportul către regele Carol I înaintat de președintele Consiliului de Miniștri prin care amintind de hotărârea din 22 martie 1901 prin care regele oferea din fondurile Casei Civile suma de 237,037 lei pentru a fi folositori la restaurarea monumentelor naționale.

Virgiliu N. Drăghiceanu, *Comisiunea Monumentelor Istorice*, în: „Boabe de grâu”, București, anul II, nr. 12, decembrie 1931, p. 497-506 evocare a obiectivelor și realizărilor, inclusiv Muzeul Religios.

Ioan Opriș, *Comisiunea Monumentelor Istorice la sfârșitul primului război mondial*, în: „Argessis”, Pitești, vol. VII, 1999, p. 449-459.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Documentele elaborate de Comisiunea Monumentelor Istorice, izvor de informații cu caracter național*, în: „Arhivele Prahovei”, Ploiești, nr. 3, 1998, p. 66-68.

⁵³ Gh. C., *Dimitrie Cantemir după 212 ani*,... p. 44, 46 foto Serviciul Religios din gara C.F.R. Iași; p. 47 cortegiul în Piața Unirii din Iași.

⁵⁴ **Biserica Trei Ierarhi** se află amplasată în zona centrală a orașului Iași, nu departe de ceea ce a fost curtea domnească timp de bune veacuri.

Biserica a fost ridicată prin voința Doamnei Tudosca, soția lui Vodă Vasile Lupu. Doamna a țesut și donat dăruirea. Este ctitoria domnului Vasile Lupu ridicată la 1639 constituindu-se un complex de construcții cu meniri diferențiate aflate sub oblăduirea impresionantă a mănăstirii a Trisfetitelor a cărei biserică, prin plan, materiale puse în operă, modalități de decorare a interioarelor și mai ales a exterioarelor brodate de o bogată dantelărie sculpturală, a fost dintru început o edificare de excepție.

Impresionantă este maniera de decorare a fațadelor, inclusiv a turlelor. Piatra a cunoscut, prin dăruirea conferită de experimentații pietrari ce au dat fiecărui rând, o distinctă interpretare. În decursul timpului au fost formulate numeroase aprecieri privind obârșia inspirației ce a determinat pe comandant să solicite o asemenea decorare. Sintetizând putem formula opinia că anii anteriori venirii la conducerea Moldovei, i-au oferit lui Vasile Lupu, în ambianța Istanbulului, unde se reuneau numeroase prezențe ale lumii creștine, prilejul să cunoască o diversitate de planuri, de imagini a unor asemenea realizări, inclusiv a celor din zona Caucazului. Preocupat ca prin cele înfăptuite să impresioneze, atât pe contemporani, cât și pe urmași, a considerat că momentul edificării ctitoriei de la trei Ierarhi era un bun prilej de exprimare a unor asemenea preocupări. Suntem datori de a aminti că multe din cele generalizate la Trei Ierarhi au anticipări la ctitoriile predecesorilor. Ne limităm la a aminti lăcașurile mănăstirilor Dragomirna și Solca. La interior renumiți zugravi au realizat o pictură din care, din păcate, astăzi nu mai avem decât mici eșantioane. S-au păstrat portretul ctitorului, al Doamnei Ruxandra, al fiului Ioan și al fiicei Ruxandra. O

După unele surse⁵⁵, lăzile cu arhiva conțineau „obiecte de artă, adică tablouri, manuscrise”, iar după altele – „bancnote românești tipărite în 1917 la Moscova, registrele contabile ale unor bănci, state de serviciu ale funcționarilor Ministerului Agriculturii și mai/!/: nici un document” Concomitent, au fost oferite părții române și „plăcile funerare de pe mormintele lui Dimitrie Cantemir și ale membrilor familiei

notă distinctă o au tâmpla altarului, candelabrele. Interiorul bisericii a căpătat, în timp, și menire de Gropniță domnească. Aici sunt mormintele ctitorului, Dimitrie Cantemir și Aleksandru Ioan I Cuza. În anumite momente de vicisitudine respectivele oseminte au fost evacuate preventiv pentru a reveni în lăcașurile conferite ca loc de odihnă veșnică după trecerea restriștilor.

Mănăstirea Trei Ierarhi a fost desemnată de ctitor de a fi și un important centru cultural. Tipografia aflată aici la cererea mitropolitului Varlaam a tipărit la 1643 *Cartea românească de învățătură*. Aici a ființat ani buni la începuturile ei o importantă școală superioară, mutată ulterior într-un alt local. Din 1641 când și-a început cursurile școala a reunit valoroase elemente care, în anii, au devenit reprezentative personalități. Sunt citați ca oameni ce s-au afirmat prin gradul de cunoștințe dobândite mitropolitul Dosoftei, poliglotul diplomat și etnolog Nicolae Milescu. La 1851 la Trei Ierarhi s-au deschis cursurile Școlii preparandale menită de a pregăti pe viitorii învățători. Aici au predat B.P. Hasdeu, Grigore Cobălcescu, V.A. Urechia. La 1863 conducerea acestei școli a fost încredințată lui Titu Maiorescu. Aici a învățat și Ion Creangă. Școala a fost în atenția revizorului școlar Mihail Eminescu, care prin cele constatate a căutat să generalizeze bunele rezultate și în alte centre de învățământ

Ansamblul a avut adeseori confruntări cu tot felul de vicisitudini. Cele provocate de oameni fiind cele mai distructive. A fost prădată, incendiată pentru a „recupera” aurul cu care fațadele erau împodobite inițial. Asemenea fapte au fost ale tătarilor, polonezilor lui Ioan Sobieski. Cutremurele au fost și ele resimțite ca și marele incendiu din 1827 când biserica a rămas fără acoperiș până la 1837, fiind astfel afectată pictura interioară. Au existat și intervenții reparatorii, adeseori neglijându-se însă păstrarea caracteristicilor inițiale. O amplă lucrare a fost efectuată la cumpăna veacurilor XIX-XX, resfințirea având loc la 2-3 octombrie 1904 în cadrul unor ample manifestări ce au inclus și resfințirea bisericii Sf. Nicolae Domnesc. În secolul XX cercetările minuțioase urmate de o atentă restaurare au readus, atât biserica, cât și clădirea cu sala gotică, la formele inițiale. Valori patrimoniale ale românilor la timpul respectiv au captat atenția tuturor, fapt exprimat și prin modul cum au fost absorbite medalii elaborate, fiecare ieșean considerându-se dator să fie un contribuabil la finanțarea lucrărilor, dovada ce-i certifica participarea la respectiva operă, fiind purtarea la rever a miniaturalei medalii. În ultimele decenii o atentă cercetare arheologică a anticipat noile lucrări de consolidare, restaurare și atribuire de funcționalități cum a fost cazul sălii gotice devenită o gazdă ospitalieră a unei evocatoare expoziții ce, reunind variate documente de epocă, ilustrează evoluția ansamblului.

Cunoașterea acestui Sf. Lăcaș conferă posibilitatea unei mai bune înțelegeri a modului cum a evoluat arhitectura religioasă valorificând elemente tradiționale, consacrate în timp, concomitent receptând creator o serie de elemente preluate de pe alte plaiuri, cum au fost cele de factură caucaziană. „Dialogul” cu arhitectura și mai ales decorațiunile oferă posibilitatea aprofundării interferențelor ce au căpătat pe plaiurile românești o distinctă notă de originalitate ca urmare a modului cum „importurile” au fost atent analizate, la rândul-le stilizate căpătând, prin șlefuirea locală, o „împământenire” benefică.

⁵⁵ Lăzile cu „documente” au fost transportate cu trenul de la Constanța la București de unde au fost aduse la sediul Arhivelor Statului și depozitate inițial, cu titlu provizoriu, în sălile Muzeului Arhivelor Statului unde au fost triate, rămânând cele ce erau efectiv cu documente până în anul 1956 când s-au luat măsuri pentru eliberarea spațiilor muzeului pentru a se asigura renovarea și deschiderea Expoziției permanente de documente din patrimoniul tezaurizat de Arhivele Statului. Documentele din lăzi aparținând Arhivelor Statului au fost reintegrate la fondurile și colecțiile de unde fuseseră selectiv evacuate.

După momentele de euforie au urmat decepțiile la deschiderea lăzilor, multe fiind umplute cu o diversitate de înscrisuri, dar nu toate aveau pe cele din Patrimoniul Arhivelor Statului.

„În ce privește arhivele evacuate la Moscova [în timpul primului război mondial] – se spunea într-o telegramă expediată de Savel Rădulescu, subsecretar de stat în Ministerul Afacerilor Străine, către Legația noastră din Moscova, la 16 februarie 1935 –, ministrul Sovietelor mi-a declarat oficial că Guvernul său ne restituie lăzile ce se găsesc azi în posesiunea lor.”

sale, morți în exil în Rusia”, adică cele două lespezi funerare de pe mormintele lui D. Cantemir și A. Cantemir. Reînhumarea osemintelor domnului moldovean a avut loc la Iași, la 16 august 1935, în interiorul Bisericii „Trei Ierarhi” în cadrul unei impresionante solemnități. Pe lespedea funerară a fost gravată inscripția formulată de Nicolae Iorga: „Aici, întors din lunga și pre greaua pribegie înfruntată pentru libertatea țării sale, odihnește Dimitrie Cantemir, Domn al Moldovei.”

Aducerea în țară a rămășițelor pământești ale lui Cantemir a fost mediatizată în epocă ca „un eveniment de importanță națională pentru statalitatea și cultura românească” și ca „un simbol al bunăvoinței și prieteniei din partea guvernului sovietic” În discursul public din Basarabia, acestui eveniment însă i s-a acordat o importanță relativ mică, ecouri directe fiind înregistrate în special în revistele liceale („Familia noastră”, „Cetatea Albă”, ambele din Bolgrad⁵⁶). Oricum, repatrierea acestor relicve este un act care, indirect, contribuie la consfințirea recunoașterii oficiale de către Rusia a apartenenței teritoriului dintre Prut și Nistru la România, întregind, poate întâmplător, dar simbolic, rolul pe care efortul de redefinire națională a intelectualității basarabene îl conferise deja marelui cărturar român.

Opera cantemireană este prezentată ca o dovadă grăitoare a vivacității și prolificității spiritului românesc, care „răzbește” și creează chiar în cele mai vitrege condiții.

Anul 1935 coincide și cu momentul când în forul public a fost integrată o amplă lucrare sculpturală. Prin înființarea la Iași a Fundației Culturale⁵⁷ „Regele Ferdinand I” din voința sa și cu fonduri care să-i susțină existența în timp după 1927 s-a trecut la proiectarea, edificarea, dotarea acestui important așezământ. Misiunea de

⁵⁶ **Bolgrad** este un oraș în regiunea Odessa (Ucraina), centru administrativ al raionului omonim. Este situat la o distanță de 176 km sud-vest de orașul Odessa și la 7 km de frontiera română, pe drumul M15 (E87), între Odessa și portul românesc Galați.

Orașul este situat la o altitudine de 66 metri, pe malul nordic al Lacului Ialpuș (la vărsarea râului Ialpuș în lac), în partea de vest a raionului Reni. Are circa 16.000 locuitori.

Majoritatea orașenilor cât și a celor care locuiesc în împrejurimile Bolgradului sunt etnici bulgari. Bolgradul este considerat de către localnici drept capitala neoficială a bulgarilor din Basarabia.

⁵⁷ **Fundația Regală „Ferdinand I”** inițiată la 16 februarie 1926. la Iași, care, în anii următori, a trecut la opera de construcție, dotare și dare în folosință a bibliotecii, definită astăzi Biblioteca Centrală Universitară „Mihail Eminescu” Fundația Regală Ferdinand I. este actul de recunoștință pentru modul cum, în decursul anilor, cei de pe plaiurile Moldovei l-au primit și tratat pe rege, inclusiv în clipele grele ale refugului din perioada anilor 1916-1918. Regele Ferdinand I a considerat necesar că în testamentul său să prevadă pentru ceea ce era virtuala capitală culturală a României, constituirea unei fundații reale care să-i perpetueze numele. A fost înființată la 24 februarie 1927.

A.N.-D.A.I.C., fond Casa Regală, inv. 726, dosar 1/1927, f. 227 Scrisoarea din 8 februarie 1927 a regelui Ferdinand I prin care stabilea condițiile de înființare, organizare, administrare a așezământului cultural civil și militar „Fundația regele Ferdinand I”

Ibidem, inv. 726 Fundația Regele Ferdinand I, dosarele 5/1925, 1/1927, 1/1931, 1-2/1932, 1/1933, 1/1934, 1/1936, 1/1937, 1/1938, 1/1939, 1/1940, 1/1942, 1/1943, 1/1946; inv. 727, dosar 36/1930 rola 185, cadrele 265-294.

Ibidem inv. 726, dosar 1/1932. Emil Prager.

Ibidem, inv. 728, dosar 95/1945. Lucrări de artă plastică.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Contribuții documentare referitoare la monumentele de for public din orașul Iași*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul LXX, vol. LVI, nr. 3, 1994, p. 257-261,

proiectare a clădirii preconizată la intersecția Bd. Carol I (Copou) și str. Păcurari a revenit arhitectului Constantin Iotzu⁵⁸ care a colaborat cu inginerul constructor Emil Prager⁵⁹ Pe lângă menirile spațiilor acesta a căutat, ca atât interioarele, cât și

⁵⁸ **Constantin IOTZU** (28 mai 1884, Crușova (Kruahova) – Macedonia, Albania – 1 august 1962, București). Aromân cu studii și practice de arhitectură în România, cu o bogată activitate de proiectare, carieră universitară, inclusiv decan al Școlii de Arhitectură din București (pe atunci inclusă în Politehnică), publicist.

Paul Constantin, *Dicționar universal al arhitecților*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 162. Concursul l-a definit ca proiectant al edificiului de la Iași pe care l-a realizat la planșetă în anii 1929-1932 și a cărui construcție a coordonat-o între anii 1932-1934 colaborând cu inginerul constructor Prager.

Primul Anuar-ghid al Municipiului Iași, Iași, 1935, p. 145.

„Boabe de grâu”, București, anul IV, nr. 9, septembrie 1933, p. 568-570 la rubrica *Cronica*, referințe la Fundația Culturală Regele Ferdinand I înființată prin Decret Regal publicat în: „Monitorul Oficial” din 16 februarie 1926. Pentru noua construcție proiectantul a preconizat și 8 statui de voievozi, grupați câte doi.

„Realitatea ilustrată”, București, anul XI, nr. 529, 10 martie 1937, p. 14 fotografia clădirii fundației având la atic statuile. Ioan V. Lupescu, *Monumentele Unirii*, Editura Sport-Turism, București, 1985, p. 150-151.

Vasile Florea, *Arta românească modernă și contemporană*, Editura Meridiane, București, 1982, p. 36, 264.

Biserica Sf. Elefterie-Nou, proiect arhitectul Constantin Iotzu Vezi: „B.C.M.I.”, repertoriu, p. 103.

„Cronica numismatică și arheologică”, București, anul XVI, nr. 121-122, ianuarie-iunie 1942, p. 22 medalia *Aniversarea construirii liniei ferate Buzău-Mărășești octombrie 1881 – 1941*, realizare a inginerilor români. Medalia a fost modelată după desenul arhitectului Constantin Iotzu.

Realizări:

Craiova, colaborând cu prof. Ion Mincu a continuat lucrările la Palatul Jean Mihail, finalizate în 1916. București, Bd. Elisabeta nr. 32 Casa Corpului Didactic, 1912.

Craiova Clădirea Editurii „Ramuri”

Craiova colaborând cu prof. Ion Mincu a continuat lucrările la Clădirea Băncii Comerțului lucrare finalizată în 1916, azi găzduind Primăria Municipiului Craiova.

Craiova, în vecinătatea Grădinii Publice Centrale Casa Albă.

Brașov, str. Mureșenilor nr. 1 Casa Armatei

Iași, Clădirea Fundației „Regele Ferdinand I”, 1933.

București Palatul Medicilor Veterinari, 1933 – Ministerul Justiției.

Ploiești, Clădirea Băncii „Prahova”

Ploiești, Casa Costel Petrescu /atribuire ???/ 1930.

București, str. Constantin Stahi nr. 5-7 Palatul Nunțiatarii Apostolice a Sf. Scaun.

București str. Sf. Elefterie nr. 1 Biserica Sf. Elefterie, colaborare cu ing. Dumitru Marcu pentru rezistență.

Pictura Vasile Rudeanu, Iosif Keber. Tâmpla sculptură în lemn de cireș Grigore Dumitrescu, Aurel Obreja, pictarea icoanelor Iosif Keber.

Căminul Corpului didactic, Eforie, 1937.

Pentru 1942 a realizat proiectul unei Catedrale Ortodoxe la Odessa, concurs care a reunit o numeroasă și valoroasă participare, proiectele exprimând o viziune anticipativă a ce urma să fie proiectarea de viitor a edificiilor religioase de factură ortodoxă. **Vezi:** Augustin Ioan, *Arhitectura Ortodoxă și tema identitară 1900-1942*.

⁵⁹ **Emil PRAGER** (19 august 1889 - februarie 1985, București, 5 februarie 1985 cimitirul Bellu). Studii politehnice, inginer specialist în domeniului construcțiilor civile și industriale, întreprinzător care și-a asumat responsabilități prin firma creată, apreciat pentru modul cum onora prin receptivitate, promptitudine contractele atât calitativ, cât și prin respectarea termenelor. A fost căsătorit cu actrița Elvira Godeanu. Ultima locuință: str. Cosmonautilor nr. 7, azi George Enescu.

exterioarele, inclusiv aticul clădirii, să fie dotate cu lucrări de artă plastică (statui, medalioane) care au fost încredințate spre realizare celor mai valoroși artiști plastici ai timpului.

Pentru atic au fost concepute⁶⁰ patru perechi de statui redând fiecare câte doi iluștri domni. Artiștii au trebuit să țină seamă de înălțimea edificiului, realizând corecția necesară proporțiilor. După modelarea în lut, avizare de către comisia de recepție, s-a procedat la turnarea în gips, ca apoi cu titlu de provizorat piesele să fie ridicate și plasate pe locurile preconizate a le fi loc de expunere. Rezultatul fiind mulțumitor s-a procedat la transpunerea lor în materialul definitiv, respectiv piatră de Vrața. Au fost o prezență la atic temporară deoarece la cutremurul din 10 noiembrie 1940 o piesă sculpturală amplasată pe clădirea Universității din Iași s-a prăbușit la sol. Experiența dobândită a determinat conducerea fundației să treacă la readucerea la sol

„Universul”, București, anul 55, nr. 299, 2 noiembrie 1938, p. 9 Noul palat al Ministerului de Interne, str. Academiei, proiectat de arhitectul Paul Smărăndescu, realizată construcția de antrepriza inginer Emil Prager.

„Gazeta municipală”, București, anul X, nr. 552, 20 decembrie 1942, p. 4 realizările firmei ing. Emil Prager:

în București: Palatul Regal, Palatul Școlii Superioare de Război, Palatul Ministerului de Interne, Pavilioanele Spitalului Elias, Casa Studențească cu finanțarea ziarului „Universul”, Blocul Mica, Blocul Carpați, canalizări U.C.B.

În provincie: la Iași Palatul Fundației „Regele Ferdinand I” (B.C.U. „Mihail Eminescu”), Catedrala ortodoxă din Hunedoara, silozurile de la Buzău, Cilibia, halele uzinelor: Metrom din Brașov, Copșa Mică, Cugir, Centrala electrică Schitu Golești [A.N. Biblioteca P III 75].

L. Kalustian, *Simple note*, vol. IV, Editura Eminescu, București 1985, 155 p. La p. 145 menționează nașterea la 19 august 1888 și citează principalele realizări.

VZT: Verticalitatea profesională și-a dovedit-o și la anii senectuții, atunci când, în urma cutremurului de la 4 martie 1977 o serie de construcții s-au prăbușit, formulându-se pripit acuzații la adresa constructorului. Modul documentat cum a revendicat o temeinică anchetă a dovedit că la respectivele construcții s-a intervenit nechibzuit pe parcursul anilor, schimbând parametrii elementelor de construcție fie prin adăugiri, dar mai ales prin suprimări de elemente din structura de rezistență. Un asemenea caz la reprezentat blocul „Willson” unde, în preajma anilor războiului, s-a realizat la ultimul nivel un buncăr, tip cazemată, pentru artileria A.A., iar la parter în deceniul opt au fost înlăturați câțiva stâlpi de rezistență pentru a conferi restaurantului o mai largă deschidere a ferestrelor. De unde se enunțase verdictul că vor înfunda pușcăriile acei constructori s-a ajuns la o tacită constatare că vina nu le aparținea și că, de fapt, poruncile ignoranților ar fi trebuit să fie aspru sancționate.

Emil Prager, *Betonul armat în România*, Editura Tehnică, București, 1979.

Castelul de apă din 1945, construit de antreprenorul Emil Prager

Nevoia de apă fiind din ce în ce mai mare, datorită dezvoltării orașului Târgu Jiu, vreme de peste trei decenii, vechiul castel de apă rămâne piesă de muzeu, odată cu ridicarea și punerea în funcțiune în 1945 a noului Castel de apă construit de inginerul Emil Prager (1888-1985), fost discipol al marelui arhitect Anghel Saligny, nume de rezonanță în istoria arhitecturală a Gorjului, după Doppelreiter.

Renumitul antreprenor Emil Prager are meritul de a fi introdus folosirea betonului armat în realizarea structurilor de rezistență ale construcțiilor sale. Este personalitate fondatoare în istoria construcțiilor civile și industriale din România, prin acest faimos procedeu. Emil Prager este autorul unor renumite clădiri din București și din țară – amintim și construcțiile și amenajările din Defileul Jiului pentru calea ferată, poduri, porturi, biserici, blocuri, arhitecturi unicate, care au rezistat cutremurelor din 1940, 1977, 1986, 1990

⁶⁰ „Boabe de grâu”, București, anul IV, nr. 9 septembrie 1933, p. 569, fotografie redând fațada clădirii Fundației „Regele Ferdinand I” din Iași, având amplasate la aticul edificiului 4 grupuri perechi de domni.

și depozitarea pieselor în curtea interioară a instituției până la adoptarea unei alte soluții.

Inițial, înainte de anul 1948 au fost realizate următoarele perechi de statui: Vasile Lupu cu Dimitrie Cantemir, Ștefan cel Mare cu Regele Carol I, Regele Ferdinand I cu Mihai Viteazul, Dragoș Vodă cu Alexandru cel Bun. Ridicate inițial la atic, machetele 1/1 și apoi lucrările definitive, au fost retrase, din precauție, după cutremurul din anul 1940 și depozitate în curtea fundației. Au cunoscut o intervenție „selectivă” după anul 1948 când s-a procedat la îndepărtarea și distrugerea statuiilor regilor Carol I și Ferdinand I. Ulterior s-a procedat la o nouă regrupare și completare. Astfel au fost reunite statuile Ștefan cel Mare cu Mihai Viteazul și au fost realizate statuile Ioan Vodă cel Viteaz și Petru Rareș. Inițial statuile au fost modelate de sculptorii Ion Iordănescu⁶¹, Ion Jalea⁶², Mihai Onofrei⁶³ și Ioan C. Dimitriu-Bârlad⁶⁴

⁶¹ **Ioan IORDĂNESCU** (18 iulie 1881, București – 26 decembrie 1950, București, cimitirul Sf. Vineri), studii de artă la București, Paris și Neapole, participări la expoziții din țară și străinătate, organizator al vieții artistice, inclusiv al învățământului artistic particular. A participat la campania militară din primul război mondial, adunând schițe a numeroase episoade ce i-au fost surse de inspirație în tratarea viitoarelor monumente dedicate cinstirii Eroilor din diverse localități. Ani de zile a condus destinele Sindicatului Artelor Frumoase în calitate de președinte.

A.N.-D.A.I.C., fond S.A.F., dosar **11 pensii Ioan Iordănescu, Memoriu de activitate.**

⁶² **Ion JALEA** (19 mai 1887, Casimcea, jud. Tulcea – 7 noiembrie 1983, București, cimitirul Bellu), Școala de Arte și Meserii 1908, studii de artă plastică – sculptura la București și Paris la Academia Julien, elev al lui Valbudea, Fr. Storck, D. Paciurea și E. Bourdelle. Participant cu lucrări în saloanele din Paris, București, s-a specializat în arta monumentală. La începerea campaniei militare europene, în anul 1914, a revenit în țară participând la luptele de la porțile Moldovei. Pe platoul de la Cozmești, în apropierea podului peste Siret unde se afla comandamentul generalului Eremia Grigorescu, a fost grav rănit pierzându-și o mână. Invaliditatea nu l-a îndepărtat de sculptură, continuându-și, după război, laborioasa activitate de artist plastic modelator a numeroase și valoroase lucrări, de la cele miniaturale la cele monumentale, dar și de exponent al intereselor sculptorilor în cadrul Ministerului Cultelor și Artelor, unde, timp de peste două decenii, a deținut funcții de conducere în Departamentul Artelor – Direcția Artelor. Concomitent a desfășurat și o bogată activitate didactică. Participant și câștigător a numeroase concursuri care s-au concretizat cu amplasarea în forul public a unor valoroase monumente, în mai multe împrejurări a colaborat cu sculptorul Corneliu Medrea. A fost ales membru corespondent, la 31 mai 1946 și la 2 noiembrie 1948, titular 21 martie 1963 al Academiei Române.

⁶³ **Mihai ONOFREI** (4/16 iulie 1896, Boțești, jud. Vaslui – 7 noiembrie 1980, București, cimitirul Sf. Vineri). Părinți Maria, născută Jecu, casnică și al lui Pavel, învățător, Mihai fiind al 8-le născut, mezinul familiei. Studii de artă plastică la Iași, Roma, Neapole, Paris, participant cu lucrări la expoziții din țară și străinătate. multe lucrări fiindu-i integrate în patrimoniul unor prestigioase instituții muzeale sau colecții particulare. În forul public are o serie de monumente inclusiv cele care cinstesc memoria Eroilor neamului românesc. Mihai Onofrei a contribuit la realizarea artistică a fațadei Arcului de Triumf, carieră universitară.

Octavian Barbosa, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, Editura Meridiane. București, 1976, p. 370.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Sculptorul Mihai Onofrei – mărturii monografice*, Editura Junimea, Iași 177 p.

⁶⁴ **Ioan C. DIMITRIU-Bârlad (la naștere Demetriu)** (17 mai 1890, Bârlad - 23 septembrie 1964, București). Studii de artă plastică la București, specializare la Paris, carieră didactică și artistică. Participant la războiul de întregire a neamului, a cunoscut suferințele apărătorilor gliei strămoșești, a modelat chipuri și ipostaze umane. În perioada interbelică a obținut numeroase comenzi pentru executarea de monumente ale cinstirii Eroilor. Permanent expozant, a fost în atenția criticilor dar și a comanditarilor, raporturile cu aceștia fiind caracterizate de probitatea profesională. Numeroase localități au în forul public lucrări modelate de Ioan C. Dimitriu-Bârlad.

După anul 1948 cele două noi statui au fost încredințate spre realizare sculptorilor Ifimie Bârleanu⁶⁵ și Ion Dămăceanu⁶⁶. Precizăm că artiștii care au realizat lucrările pentru atic au procedat la corecția necesară pentru a putea fi privite de jos. Expunerea lor actuală, la sol pe tăpșanul din micul scuar de lângă Casa de Cultură a Tineretului și Studenților provoacă privitorului nedumerire întrucât proporțiile nu sunt firești. Mai mult, la această justificată impresie concură și prezența celor două noi statui care au fost modelate fără a se mai ține seama de corecția necesară.

O atentă analiză va impune adoptarea măsurilor care să readucă piesele pe pozițiile preconizate de proiectantul edificiului, urmând a fi luate măsurile adecvate unei bune ancorări la atic.

Evenimentele politice ulterioare celui de al Doilea Război Mondial au generat măsura de înlăturare a simbolurilor monarhice⁶⁷ și ca atare statuile regilor Carol I și Ferdinand I au fost distruse procedându-se la data adoptării hotărârii de amplasare pe un tăpșan din apropierea Casei de Cultură a Tineretului și Studenților⁶⁸ la o

Virgiliu Z. Teodorescu, *Informații referitoare la activitatea sculptorului Ioan C. Dimitriu-Bârlad*, în: „Revista Muzeelor și Monumentelor” – seria „Monumente Istorice și de Artă”, București, anul XVIII, nr. 1, 1987, p. 52-62 (parcurea documentelor din Arhivele Statului, a celor deținute de familie și presa timpului a evidențiat prestigioasa creație a artistului plastic, azi ele onorând forul public, instituții muzeale, colecții particulare).

⁶⁵ **Ifimie (Eftimie) BÂRLEANU** (6/16 octombrie 1916, Măzănăești, jud. Suceava – 19 ianuarie 1986, Iași, cimitirul Eternitatea), sculptor, absolvent al Academiei de Arte Frumoase din Iași, promoția anul 1945, elev al lui Ion Irimescu. Ulterior a participat la expoziții colective în țară și străinătate. Pornind de la prelucrarea lemnului și a pietrei a ajuns, ca pentru lucrările monumentale, să realizeze modelaje care ulterior au fost turnate în bronz. Are lucrări în forul public la Iași, Vaslui, Botoșani, Bârlad, Pașcani, Rădăuți, Câmpulung Moldovenesc, Huși, Grigoreni, Liveni.

O Barbosa, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, Editura Meridiane, București, 1976, p.61-62; Emil Satco, *Arta în Bucovina*, vol. I., Suceava, 1984.

Radu Negru, *Ifimie Bârleanu*, Editura Junimea, Iași, 1987.

Emil Satco, *Arta în Bucovina*, vol. II, Suceava, 1991, p. 158-159.

„Arc 2000”, vol. IV, p. 14.

⁶⁶ **Ioan S. DĂMĂCEANU** (5 septembrie 1924, Iași – 27 aprilie 2004, București, înmormântat la 1 mai 2004, în cimitirul Ghencea Militar 3, str. Cooperației). Participant la cel de al doilea război mondial. Studii militare la Iași. O conjunctură i-a evidențiat calitățile artistice cu preocupări pentru modelare. Astfel a ajuns sculptor încadrat în colectivul Studioului Artistic al Armatei, unde a participat la realizarea unor lucrări de artă monumentală.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Pro memoria: Ioan S. Dămăceanu*, în: „Cronica Fundațiilor”, București, anul III, nr. 19, 2004, p. 2 (Necrolog, evocare a sculptorului realizator a valoroase monumente de for public.)

⁶⁷ A.N.-D.J. Gorj, fond Pretura plasei Târgu Cărbunești, dosarele **1/1948-1949**, f. 42-43 Ordine ale prefecturii prin care se cere să fie îndepărtate însemnele monarhice de pe monumentele din localitățile urbane și rurale.

⁶⁸ **Casa de Cultură a Studenților Iași**, str. Vasile Conta, nr. 30, a fost creată pentru a asigura un cadru adecvat pentru petrecerea timpului liber de către studenții din Centrul Universitar Iași, asigurând o largă gamă de mijloace de divertisment la care producători și beneficiari sunt tocmai studenții. Înființată în anul 1957 inițial activitățile au fost găzduite provizoriu în alte spații până la construirea, dotarea și inaugurarea noului edificiu din zona centrală a Iașului. În anul 1962 a avut loc inaugurarea noului sediu proiectat pentru a asigura condiții optime pentru o variată activitate a resorturilor care în evoluția timpului au cunoscut promovări și restructurări în fireasca concordantă a cerințelor la „zi”

Exemplificăm citând câteva asemenea formații artistice cum ar fi: "Doina Carpaților", Cenaclul "Mihail Eminescu", Teatrul "Ludic", Cenaclul de literatură "SF. Quasar", formațiile de muzică "Roșu și Negru", <http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

redistribuire⁶⁹ a componentelor și comandarea a două noi lucrări, la care însă artiștii sculptori n-au mai trebuit să țină seama de corecția proporțiilor.

În același an în orașul Cozmeni⁷⁰, jud. Cernăuți, oraș înglobat prin raptul din 1940 la U.R.S.S., azi la Ucraina a fost amplasat în forul public, respectiv în ambianța liceului, un bust Dimitrie Cantemir, lucrare modelată de sculptorul prof. Pantelimon Pentilie⁷¹

Referindu-ne la orașul Iași consemnăm mai jos alte câteva prezențe la care informațiile însă sunt sumare sau lipsesc cu desăvârșire.

Anul 1957 a stimulat edilii orașului Chișinău de a trece la înzestrarea aleii centrale cu 12 busturi integrate⁷² în spațiul verde limitrof monumentului Ștefan cel Mare definit acum ca Parcul Ștefan cel Mare și Sfânt. Ca atare, la inaugurarea acestei inițiative în 1958 se afla la loc de cinste și bustul Dimitrie Cantemir, lucrare modelată de sculptorul N. Gorenășev⁷³, completând astfel suita evocatoare a ilustrelor personalități. După 1990 s-a procedat la completarea acestei semnificative prezențe ajungându-se la 26 de lucrări realizări ale sculptorilor din Republica Moldova dar și din România. Bustul este o lucrare turnată în bronz și are un reușit pedestal placat cu marmură maronie. Artistul a redat pe vizionarul om de știință figura sa exprimând încrederea în viitor.

Prin edificarea clădirii menită a găzdui patrimoniul arhivistic al județului Iași proiectarea a preconizat ca fațadele să fie purtătoare a unor basoreliefuri (reliefuluri înalte) evocând efigiile unor ample ilustre personalități. Clădirea a fost dată în folosință în anul 1977. Una din lucrări este dedicată efigiei lui Dimitrie Cantemir. După modelare lucrările au fost turnate în piatră artificială de culoare albă. Atribuirea cărui artist i-a revenit misiunea modelării este azi dificilă, lipsind din arhiva instituției gazdă actele respective. Sunt menționați ca realizatori ai tuturor efigiilor artiștii plastici: Eugen Gocan⁷⁴, Ion Mîțrea⁷⁵, N. Vasilescu, Ion Stendl⁷⁶

"Meteor", Flacăra "Folk 73", Moldavia folk, "Epsilon", Cenaclul de muzică, poezie și umor "Moldavia", "Divertis", "Satyricon", "Ethos", "Brevis", "Econthalia", Cenaclul de pictură și grafică "Voroneț", etc.

În decursul anilor această pepinieră de talente a generat o serie de competiții care au evidențiat reale capacități ce au devenit mesageri către alte centre studențești din țară și străinătate.

⁶⁹ F.T., M.C., p. 233, Iași **Panteonul voievozilor (4x2) Dragoș Vodă cu Alexandru cel Bun; Ștefan cel Mare cu Mihai Viteazul; Ioan cel Viteaz cu Petru Rareș; Vasile Lupu cu D. Cantemir.**

⁷⁰ **Cozmeni** localitate care până la raptul U.R.S.S. din 26-28 iunie 1940 a făcut parte din teritoriul României. În prezent orașul este centru raional situat la nord de municipiul Cernăuți din compunerea Ucrainei. Demografic preponderentă este populația ucraineană.

⁷¹ A.N.-D.A.I.C., fond M.C.A., D.A., inv. 819, dosar **69/1937**, f. 47:1935, orașul Cozmeni, jud. Cernăuți, azi Ucraina, bustul **D. Cantemir**, prof. Pentilie Pantelimon, 3,84 m., 10.000 lei, ridicat prin preocuparea și cheltuielile comitetului școlar al liceului.

⁷² **Monumentele Moldovei, Chișinău**, 1969, p. 10.

Monumentele de istorie și cultură din Republica Moldova, Chișinău, 1994, p. 83.

Chișinău, Enciclopedie, Chișinău, 1997, p. 34.

⁷³ **N. GORENĂȘEV** nu deținem informații despre acest artist plastic.

⁷⁴ **Eugen GOCAN** (9 noiembrie 1938, Cluj-Napoca -). Studii la I.A.P. „Ion Andreescu” Cluj, cu Kós, promoția 1966 debutează ca sculptor în 1967 la Cluj. Ulterior a fost o consecventă prezență în expozițiile din țară și străinătate. O atenție deosebită acordă figurii umane, preferând ca material de definitivare a proiectelor piatra.

Octavian Barbosa, p. 209-210.

„Arta”, București, anul XXXV, nr. 11, 1988, p. 41 **Calendar**: Eugen Gocan 9 noiembrie 1938.

Evoluția învățământului militar de grad secundar a cunoscut în secolul XX mai multe amplasamente ca până la urmă să ajungă în localitatea prahoveană Breaza⁷⁷

Arc 2000, vol. II, p. 76.

⁷⁵ **Ion MITREA / Ion Demetru/** (3 septembrie 1919, Iclod, jud. Cluj -), absolvent al Academiei de Arte Frumoase din București în 1945, elev al pictorilor Nicolae Dărăscui, Eustațiu Stoescu, Alexandru Steriadi. Debut ca pictor în 1946 la Salonul Alb-Negru semnând Ion Demetru. Participant la expoziții colective, de grup, organizând și expoziții personale. Preocupat și de arta monumentală. La Cluj are o lucrare de amplasare la Cantina Studențească, și a colaborat la realizarea marelui Sigiliu, marmură pe fațada Arhivelor Naționale, Direcția județeană Cluj, str. Mihail Kogălniceanu Cluj Napoca. Are lucrări în colecții din Canada, Finlanda, Franța, Germania.

Octavian Barbosa, p. 331-332.

F.T. M.C., p. 146 Cluj Napoca Fațada A.N.-D.J. Cluj Ion Mitrea și Aurel Terec, Sigiliul Mihai Viteazul, marmură, dezvelit la 21 ianuarie 1981.

⁷⁶ **Ion STENDL** (18 februarie 1939, Reșița -). A studiat pictura monumentală la Institutul de Artă "Nicolae Grigorescu" din București în perioada 1957 - 1963, având ca profesori pe Ion Popescu Negreni, Ștefan Constantinescu și Gheorghe Popescu.

Pentru anii 1971-1972 a obținut o bursă de studii DAAD pentru academia de artă din Düsseldorf la clasa de grafică liberă a profesorului Rolf Sackenheim.

În anul 1973 devine lector însă nefiind membru de partid avansarea îi este oprită. După schimbarea regimului politic, în 1990 a fost numit profesor titular la Catedra de Artă Monumentală

Din 1993, anual, a fost invitat ca profesor la Academia Internațională de vară la Beratzhausen- Bavaria

În anul 2002 a susținut Teza de Doctorat în Arte Vizuale la Universitatea Națională de Arte București cu tema „Estetica, materialele și suporturile desenului, o paralelă între Renaștere și secolul XX ”^[2]

Din 2005, este coordonator de doctorat la Universitatea Națională de Arte București.

Ion Stendel este un pictor și gravor român, personalitate de prim rang a artei românești. Din 1965 este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

Ion Stendl este soțul artistei decoratoare Teodora Stendl

“Arta”, București, anul XXXI, nr. 8, 1984, p. 6 *Șantiere ale artei actuale*, colectivul sculptorilor: Horia Flămând, Paul Vasilescu, Ion Stendl, arhitectul Romeo Bellea, **Monumentul Victoriei Socialismului**, p. 6 foto.

Ion Stendl, „D. Cantemir”

⁷⁷ **Breaza** jud. Prahova este un oraș situat la 95 km. distanță de București , chiar la intrarea în zona colinară care încadrează Valea Prahovei, la sud de Comarnic, cu o populație de circa 18.000 locuitori. Localitatea fost declarată stațiune balneo-climaterică în anul 1928, calitatea aerului fiind comparată cu cea din Davos. Localitatea se află în zona subcarpatică, la o altitudine de 380-450 m, pe o terasă situată la o înălțime de 50-60 m deasupra albiei râului Prahova. Clima este specifică dealurilor Subcarpatice, înregistrându-se o temperatură medie de 19,6°C și 129 de zile senine pe an. Flora și fauna sunt diverse, hidrografia compunându-se din râul Prahova și afluenții săi. Aici se află găzduit și Colegiul Național „Dimitrie Cantemir”. Instituția a fost creată în iunie 1912, la Mănăstirea Dealu, de lângă Târgoviște, fiind prima unitate de învățământ secundar militar românesc organizată pe modelul școlii active. În 1929, a devenit Liceul Militar „Nicolae Filipescu”, apoi Școala Medie Militară, în 1949, la Roman. După un an, a fost mutată la Predeal într-o fostă unitate de vânători de munte pentru ca, din octombrie 1954, să se reinstaleze și să-și făurească numele pe actualul amplasament care depășește 22 de hectare, chiar lângă bulevardul principal al orașului Breaza. Dar nici aici existența nu i-a fost tihnită la început, deoarece, în 1960, liceul a fost desființat - ca urmare a imixtiunilor URSS și a evenimentelor internaționale pe care le-a determinat - pentru ca, după doi ani să-și reia activitatea. În 1957, devenise Liceul Militar „Dimitrie Cantemir” denumire menținută până la 1 Decembrie 1999, când a dobândit actuala denumire de Colegiul Militar Liceal „Dimitrie Cantemir”

În perioada interbelică aici a fost organizate o serie de acțiuni ale organizațiilor de tineret Staja Țării înființată în Iulie 1934, activând, ca și cercetășia, în cadrul Oficiului de Educație a Tineretului Român (OETR), Jamboreea Națională a Cercetășelor din 1935. Jamboreea se desfășura sub deviza: „Gata la datorie. Credință și muncă pentru Țară și rege”

Aici beneficiind de o anterioară funcționalitate a unor terenuri și edificii care în prealabil au fost readaptate pentru viitoarele necesități instructiv educative a celor care urmau cursurile liceului militar. În acest amplu proces de dotare s-a înscris și comandarea statuii monumentale evocatoare a celui merit a patrona instituția de învățământ militar. Așa a fost modelată în anul 1952 statuia Dimitrie Cantemir de către sculptorul Marius Butunoiu⁷⁸, șeful Studioului de Arte Plastice al Armatei. Lucrarea îl redă pe Dimitrie Cantemir în jilțul domnesc în postura de cugetător cu cartea în mâna stângă iar dreapta având-o pe sceptru audiind doleanțele celor ce-i relatau problemele care-i mănaseră spre dreptatea domnească.

La Iași în Grădina limitrofă Teatrului Național „Vasile Alecsandri” în anul 1959 a fost amplasat bustul modelat de sculptorul D. Căileanu⁷⁹

Anul 1973 a fost mobilizator pentru oamenii de cultură (scriitori, cinești, artiști plastici) pentru a da momentului „300” cuvenita cinstită la împlinirea a 300 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cantemir.

Receptând cererile în perspectivă Artiștii plastici au trecut încă din anii anteriori la modelarea unor variate lucrări, unii concepând chiar diverse compoziții. Cităm în acest sens preocuparea sculptorului Mircea Spătaru care a realizat la începutul anilor 70 un portret Dimitrie Cantemir care a fost selecționat de către cei desemnați cu organizarea participării artiștilor români la manifestări internaționale. În acest caz lucrarea lui a fost integrată între exponatele cu care arta românească a participat la o mare expoziție organizată la Moscova. Răsunetul calităților respectivei

⁷⁸ **Marius Traian BUTUNOIU** (22 octombrie 1919, Turtucaia, azi Bulgaria – 2001). Studii militare și Academia liberă de arte frumoase Guguianu. Sculptor, organizator și conducător al Studioului de artă plastică al Armatei. Debut artistic în anul 1948. Participări la expoziții colective din țară și străinătate. Realizator de artă monumentală evocatoare a trecutului poporului român este o prezență în numeroase localități ale țării. Artist plastic cu preocupări predilecte pentru arta monumentală evocatoare a istoriei naționale. Lucrări de anvergură turnate în bronz, miniaturale marmură. O prezență la expoziții din țară și străinătate.

A.N.-D.A.I.C., fond U.A.P., dosar 133/1970, f. 214-215; „Arta”, București, anul XXXVI, nr. 10, 1989, p. 40 Calendar; Adresa: str. dr. Marinescu, nr. 4) sculptor cu o bogată activitate în cadrul Studioului artistic al Ministerului Apărării Naționale. realizările fiindu-i integrate în forul public, muzee și colecții.

Lupta poporului român pentru independența patriei oglindită în artele plastice, ESPLA, București, 1952, prefață P. Constantinescu-Iași, planșa 10 **D. Cantemir**;

Adriana Topârceanu, *Dialog între istorie și artă*, Editura Militară, București, 1973.

Octavian Barbosa, op. cit., p. 88-89.

Alina Ioana Șerbu, *Marius Butunoiu*, Editura Meridiane, București, 1983, 104 p. La p. 16, 43, 48, 64 text, p. 18 foto statuia **Dimitrie Cantemir**, 1952, la liceul Militar Breaza

Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoită Lăptoiu, *Enciclopedia artiștilor români contemporani*. vol. II, Editura Arc 2000, București, 1998, p. 30.

⁷⁹ **Dumitru (Doru) CĂILEANU** (10 ianuarie 1930, Stupca, jud. Suceava -), absolvent al I.A.P., „Ion Andreescu” promoția 1955, secția sculptură, elev al lui Ion Irimescu și Artur Vetro, activitate creatoare, expozant din anul 1949, cu lucrări în forul public la Iași, Suceava, Stupca, Vatra Dornei, Bârlad.

O. Barbosa, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, Editura Meridiane, București, 1976, p. 45-46, 286, 288.

VZT 11 noiembrie 1987, Iași, grădina Teatrului Național, stânga bust bronz ? **D. Cantemir** ? s.d.j. și datat: Căileanu D., 1959, la spate: Turnătoria Comb. Fond plastic București.

lucrări a fost consemnat de criticul de artă rus Igor Svetlov⁸⁰ în articolul publicat în periodicul „Iskustvo”⁸¹ Articolul a fost tradus în limba română și integrat⁸² în buletinul U.A.P.

Lui Ifimie Bârleanu personalitatea lui Dimitrie Cantemir i-a fost preocupare în diversele momente de documentare pentru a reda epoca cu atmosfera specifică de la cumpăna veacurilor XVII-XVIII în evocarea cărturarului mitropolit Dosoftei⁸³ A primit două comenzi una pentru orașul Huși⁸⁴ și o alta pentru municipiul Iași. A hotărât că materialul care să le dea definitivare contururilor trebuie să fie piatra. Și a trecut la drum realizând un bust monumental dăltuit în piatră albă.

Mediatizarea evenimentului a vizat atât acțiunile din țară, cât și pe cele de peste hotare, un accent deosebit fiind atribuit orașului unde biografia sa, pe parcursul a 22 de ani, a cunoscut acumulări întru cunoașterea a tot ceea ce științele acumulasă reclamând totodată noi investigații care să confere noi formulări la care s-a înrolat în puținii ani ai vieții și el.

Demersurile diplomatice au facilitat ca pe zidurile fostului palat din Istanbul să fie preconizată amplasarea unui panou din marmură albă cu text bilingv (românesc și turcesc) având în partea superioară un mare medalion cu efigia lui Dimitrie Cantemir. După demersurile diplomatice cu țara gazdă factorii culturii au încredințat lucrarea spre realizare sculptorului Gheorghe Adoc⁸⁵, apreciat ca un artist care acorda

⁸⁰ **Igor SVETLOV** () activ critic de artă rus în anii 60-70 ai secolului XX, autor al unor monografii de artă cu formulări pertinente la adresa respectivelor creaturi de artă plastică.

⁸¹ „Iskustvo”, Moscova, U.R.S.S., nr. 8, din 1971, text și fotografia lucrării cu entuziaste aprecieri.

⁸² A.N.-D.A.I.C., fond U.A.P., dosar **163/1971-1972** extras din „Buletinul de informare U.A.P.” nr. 1, București, 1972, preluare a articolului lui I. Svetlov, foto: portretul **Dimitrie Cantemir**, Mircea Spătaru.

⁸³ **DOSOFTEI [Dimitrie Barila]** (circa 26 octombrie 1624, Lemberg, azi Lvov, Ucraina – 13 decembrie 1693, Strâi, Polonia) Părinți fiindu-i Leontari și Misira, fiul unui negustor aromân, studii la Lemberg, din 1649 viață monahală la mănăstirea Probota, episcop la Huși în 1658, apoi la Roman, mitropolit al Moldovei din 1671, an în care s-a refugiat în Polonia în timpul războiului dintre Poarta Otomană și Polonia purtat pe teritoriul Moldovei. A revenit în Moldova la 1675, închis, iertat, reînscăunat este trimis în anul 1679 să încheie un tratat de închinare a Moldovei Rusiei pentru a obține ajutor împotriva acțiunilor atât ale Porții Otomane cât și ale Poloniei. Ultimii ani ai vieții i-a trăit în mizerie în închisorile Poloniei la Strâi. Poliglot, umanist, specializat în retorică, poetică, teologie, a publicat **Psaltirea lui David**, în 8634 de versuri. A tradus din slavonește, rusește și grecește cărți liturgice. Prin tot ceea ce a întreprins s-a remarcat ca o proeminentă personalitate a culturii românești.

Lucian Predescu, **Enciclopedia Cugetarea – Material românesc – Oameni și înfăptuiri**, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras București, 1940, p. 283-284.

Ionuț Crivăț, **Sfântul Sinod al BOR a hotărât: Canonizarea mitropolitului cărturar Dosoftei**, în: „Cronica Română”, București, anul XII, nr. 3.801, V 8 iulie 2005, p. 3. Referință la mitropolitul Moldovei în perioada anilor 1671-1686 care în calitate de poet, traducător a contribuit la promovarea culturii române.

⁸⁴ Emil Satco, **Arta în Bucovina**, vol. I, Suceava, 1984., p. 19: Pentru Huși și Iași Ifimie Bârleanu a realizat busturile **D. Cantemir**, piatră albă.

F.T., M.C., p. 227 la Huși, jud. Vaslui, bustul **D. Cantemir**, piatră albă, Ifimie Bârleanu.

⁸⁵ **Gheorghe ADOC** (22 februarie 1926, Socodor, jud. Arad). Grafician, pictor, sculptor. Soțul Gabrielei Manole Adoc.

A absolvit Institutul de Arte Plastice la București, ca elev al lui Jean Alex Steriadi și M.H. Maxy. S-a impus ca un valoros grafician realizând, printre altele, remarcabile ilustrații de cărți, ca pictor și mai ales ca sculptor de artă monumentală, dar și miniaturală (medalioane, medalii).

o atenție deosebită timpurilor trecute, reținând acele elemente esențiale care să confere autenticitate prin fizionomie, vestimentație, obiecte însoțitoare. După mai multe căutări artistul s-a oprit la două variante. Una având ca fundal elemente ale hărții Moldovei pe care a realizat-o la cumpăna veacurilor XVII-XVIII și o a doua având ca fundal sugerarea fațadei principale a palatului din Istanbul ce l-a găzduit ani de zile. Ambele aveau în prim plan efigia lui Dimitrie Cantemir. Prin proporții, circa 0,70 m. și înălțimea preconizată a fi amplasamentul ofereau privitorului posibilitatea remarcării calităților lucrării. Pentru Istanbul a fost aleasă varianta cu harta Moldovei.

„PE ACESTE LOCURI S-A AFLAT PALATUL REZIDIT SI INFRUMUSETAT DE PRINCIPILE MOLDOVEAN **DIMITRIE CANTEMIR** SAVANT ENCICLOPEDIST DE RENAME EUROPEAN, AUTOR AL UNEI MONUMENTALE ISTORII A IMPERIULUI OTOMAN, CARE A TRAIT LA ISTANBUL INTRE 1688-1710”

„BU YERDE 1688-1710 TARİHLERİ ARASINDA İSTANBUL'DA YAŞAMIŞ OLAN VE GEREK GENİŞ ANSİKLOPEDİK BİLGİSİ GEREK YAZDIĞI OSMANLI İMPARATORLUĞU ADLI TARİH ESERİ İLE AVRUPA'DA YAŞAMIŞ BULUNAN MOLDAVYA PRENSİ DİMİTRİ KANTEMİR'İN YENİDEN İNŞA ETTİRDİĞİ SARAY BULUNUYORDU”

Ani de zile panoul respectiv a evocat celor care poposeau și-i dau atenția cuvenită istoria respectivelor locuri. A intervenit furia teribiliștilor atotstăpânitori ai vestigiilor trecutului care au profanat și acest simbol, impunând ca în primul deceniu al secolului XXI să fie întreprinse măsuri de reabilitare a construcțiilor și conferire a unor funcționalități adecvate spațiilor, după cum vom consemna mai jos, după ce vom evoca alte înfăptuiri menite a-i conferi cinstirea cuvenită.

O lespede și textul ce o poartă sunt consemnate într-un număr al periodicului „*National Geographic*” (ediția turcă, martie 2004) unde este reprodușă o hartă a orașului vechi cu vestigiile bizantine și otomane marcate pe ea, iar unul din ele era marcat „Dimitri Kantemir'ın Evi” (în traducere: casa lui Dimitrie Cantemir).

În interiorul palatului dinastiei Cantacuzino construit de Dimitrie Cantemir se mai află și Biserica Sf. Gheorghe (Aya Yorgi Metohion), care e și ea distrusă, a ars într-un incendiu la început de secol. De fapt după plecarea lui Cantemir din Istanbul palatul său devine mănăstire și biserica a fost construită în 1730 și refăcută în 1821. E remarcat faptul că Biserica Sf. Gheorghe din curtea palatului lui Cantemir nu se supune Patriarhiei Fenerului ci este o subdiviziune aparte a Patriarhiei Ierusalimului (Metohion), localnicii au definit-o chiar „*Biserica Ierusalimului*”. După Primul

Lucrări de for public: altoreliefurile laterale ale monumentului Independenței de la Iași, trei în stânga (Chemarea poporului la arme, Cucerirea redutei Plevna și Capitulara armatei otomane), trei în dreapta (Proclamarea Independenței, Trecerea Dunării și Marea biruință a oștirii românești). Pe fațada principală a pedestalului este amplasat textul: "**Independența - suma vieții noastre istorice. M. Eminescu**"

În diverse amplasamente busturile lui **Onisifor Ghibu, Gheorghe Pituț**.

Busturile **Mihai Viteazul, Nicolae Bălcescu și Aleksandru Ioan Cuza**, au fost expuse în capitalele statelor Argentina, Chile, Columbia, fiind donate de statul român.

Salonul pictură, sculptură, Municipii București, aprilie-mai 1974, sala Dalles Gh. Adoc, Dimitrie Cantemir, medalion ø 0,33 m.

Război Mondial palatul și mănăstirea sunt părăsite și unele familii sărace își găseau acolo adăpost.

Palatul lui Cantemir, și asta o cunosc foarte puțini, dar sunt surse să o demonstreze: *Mihail Cantacuzino* a înființat aici o bibliotecă vastă care mai apoi a devenit biblioteca mănăstirii de aici (Aya Yorgi Metohion), iar în 1906 în această bibliotecă este găsită unica copie din lume a „πρὸς Ἐρατοσθένην ἔφοδος” („Către Eratosfen despre metode” cunoscută acum ca „The Method of Mechanical Theorems”) scrisă de *Archimedes* și care se credea pierdută pentru totdeauna. Acest document este intitulat astăzi ca „Archimedes Palimpsest”, și în anii '20 ai secolului trecut această carte a fost vândută unui colecționar privat în Paris, iar în 1988 un anonim o cumpără la casa de licitații Christie's din New York pentru 2 ml. dolari SUA. De atunci este transferat la Walters Art Museum din Baltimore pentru cercetări și documentație. Pe 29 octombrie 2008 toată cartea și datele proiectului sunt prezentate pe Archimedes Palimpsest Project în formă digitală, dar o puteți găsi și pe Google Books ca una din cele mai vechi cărți disponibile.

Casa Dimitrie Cantemir din Istanbul a fost reabilitată prin folosirea unor fonduri europene. Există un proiect european care vizează reabilitarea mai multor zone din Istanbul, printre care și cartierul Fatih, unde se află Palatul Cantemir.

Casa memorială se află pe o străduță îngustă și aglomerată din districtul Fati al cartierului Fener din Istanbul.

În cadrul Muzeului „Dimitrie Cantemir”, a fost organizată expoziția realizată în comun de muzeele de istorie din Brăila și Galați. Directorul Muzeului Brăilei, dr. Ionel Căndea⁸⁶, a spus că a fost o misiune culturală realizată la rugămintea conducătorului Institutului Cultural de la Istanbul, eminentul turcolog Mihai Maxim⁸⁷

⁸⁶ **IONEL CÂNDEA** (25 februarie 1949, Măcin, jud. Tulcea -) Studii primare și secundare la Brăila, universitare la București, Facultatea de Istorie specializare în arheologie, doctoratul la Iași cu tema *Evoluția așezării medievale Brăila și a ținutului înconjurător din sec.X până la constituirea raiei*, pe care a publicat-o sub titlul: *Brăila. Origini și evoluție până la jumătatea secolului al XVI-lea*. A obținut Premiul „DIMITRIE ONCIUL” acordat de Academia Română la 4 decembrie 1997. Prin activitatea desfășurată în decursul anilor în cadrul Muzeului Județean Brăila a realizat o coordonare a cercetărilor pentru toate perioadele istorice, care a condus la îmbogățirea patrimoniului muzeului, la elaborarea de lucrări definitorii. Dobândirea de spații a permis o expunere a tezaurului muzeului în secțiile de specialitate. Pentru asigurarea publicării lucrărilor personalului muzeului, dar și a altor cercetători a creat editura muzeului ce în decursul anilor a înregistrat o prestigioasă apreciere. Publicist.

⁸⁷ **MIHAI MAXIM** (9 noiembrie 1943, Vorniceni, jud. Dorohoi, azi Botoșani) Studii secundare și universitare la Iași, Baku și Moscova (1961-1968), specializare la Istanbul și Ankara (1969-1972). Istoric, specialist turcolog-osmanist, doctor în istorie (1976). Carieră universitară. Activ cercetător orientalist pe baza documentelor păstrate în arhive din țară și străinătate studiate analitic și critic care l-au condus la elaborarea unor apreciate lucrări, inclusiv de istoriografia turcă. În calitate de director al Centrului de Studii Turce „Dimitrie Cantemir” al Universității din București a coordonat activitatea acestui nucleu de specialiști. A preluat în 2007 misiunea de a asigura activitatea Institutului Cultural Român de la Istanbul ce a ajuns să coordoneze Muzeul Dimitrie Cantemir din fostul pala princiar. A fost pensionat în 2011 „brutal” la vârsta de 67 de ani.

E.I.R., p. 215.

Mihai Maxim, *Brâncoveanu și Cantemireștii. Documente noi din arhivele turcești*, în: *Arta istoriei*.

Istoria artei. Acad. R. Theodorescu la 65 de ani, București, 2004, p. 125-138.

În expoziție au fost expuse cele mai reprezentative lucrări despre Dimitrie Cantemir și cele care aparțin lui Dimitrie Cantemir.

Astfel, personalitatea lui Dimitrie Cantemir este arătată cât mai aproape de valoarea și importanța pe care românii i-o acordă. Este unul dintre marii gânditori și savanți ai lumii moderne, unul dintre oamenii care, chiar dacă a eșuat politic, rămâne în istoria culturii un pilon de bază în sec al XVIII-lea. Cât timp Cantemir a figurat pe fațada Academiei din Berlin și e autorul unei opere ca *Descriptio Moldaviae*, e unul dintre primii cercetători ai curenților din Bosfor și are o operă științifică ce merită să fie cunoscută, merită să se facă aceste eforturi.

La Iași în zona centrală, lângă Piața Unirii, într-un mic scuar delimitat de str. Cuza Vodă și clădirea care bune decenii a găzduit redacția organului de presă locală, „Flacăra Iașului”, azi, după lucrările de consolidare, renovare și adaptare având menirea de a fi pentru municipiul Iași „Casa Căsătoriilor”, a fost amplasat în anul 1973 bustul (hermă) Dimitrie Cantemir, lucrare modelată de sculptorul Vladimir Florea⁸⁸ și turnat în bronz. Prin proporțiile atât a pedestalului, cât și a bustului, raportul cu spațiul conferit este onorant, oferind trecătorilor prilej de „dialog” cu ilustrul înaintaș.

Ediliile Capitalei României, în contextul anului 1973, au găsit de cuviință să confere tronsonului Piața Unirii–intersecția str. Gheorghe Șincai, Calea Șerban Vodă de pe axul magistralei nord-sud denumirea: Bd. Dimitrie Cantemir iar în spațiul verde limitrof bisericii Slobozia să amplaseze un bust monumental evocându-l pe Dimitrie Cantemir. Lucrarea a fost modelată de sculptorul Ion Irimescu⁸⁹ și a fost turnată în

⁸⁸ **Vladimir FLOREA** (3 octombrie 1922, Corlata, comuna Berchișești, jud. Suceava – 30 martie 1984, Iași), studii la Suceava, absolvent al Academiei de Arte Frumoase din Iași 1946, elev al lui Ion Irimescu, carieră universitară. Debut artistic din 1949 cu prezențe la expoziții din țară și străinătate. Atenă la tratarea evocatoarelor portrete ale unor ilustre personalități artistul le-a conferit demnitatea faptelor care le-a asigurat o perpetuă prezență în patrimoniul de spiritualitate românească. Ne referim la lucrări de artă monumentală, cu prezențe în forul public la Iași, Bârlad, Câmpulung Moldovenesc, Suceava, Murgeni, Huși, Pașcani.

Emil Satco, *Arta în Bucovina*, vol. I, Suceava, 1984, p. 86-87.

VZT 6 decembrie 1987, Iași, str. Cuza Vodă în fața redacției ziarului „Flacăra Iașului” într-un mic spațiu verde bustul **Dimitrie Cantemir**, bronz, semnat dreapta jos: **Vi. Florea**.

F.T., M.C., p. 231 la Iași bustul **D. Cantemir**, bronz, eronat atribuit: **Vasile Florea**, 1973.

⁸⁹ **Ion IRIMESCU** (27 februarie 1903, Preuțești, jud. Baia, azi Suceava – 7 octombrie 2005, Fălticeni, jud. Suceava), studii la Fălticeni, Academia de Arte Frumoase București, secția sculptură, specializare la Paris, la Școala română de la Fontenay – aux Roses, Academia La Grande Chaumière, călătorii de documentare, debut artistic în anul 1928, carieră didactică la Pașcani, București, Slatina, profesor universitar la Iași, Cluj, București, participă la expoziții colective în țară și străinătate, expoziții personale și retrospective, lucrări monumentale în forul public la Craiova, Iași, Constanța, Cluj, București, Lupeni, Râmnicu Vâlcea, Blaj, Fălticeni, Suceava, Slatina, Timișoara, Târgoviște, în colecții din țară și străinătate. Dominantă în creația sa este figura umană în diverse ipostaze.

Marin Mihalache, *Ion Irimescu*, E.S.P.L.A., București, 1958.

Mircea Deac, *Ion Irimescu - Schiță de monografie*, în: „Arta plastică”, București, anul IX, nr. 6, 1962.

Eugen Schileru, *Ion Irimescu*, Album, Editura Meridiane, București, 1969/1970.

Octavian Barbosa, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, Editura Meridiane, București, 1976, p. 256-258.

Mircea Deac, *Ion Irimescu*, Editura Junimea, Iași, 1982.

Alexandru Cebuc, *Ion Irimescu*, Editura Arc 2000, București, 1995.

bronz patinat. Amplasată pe un suplu pedestal din beton placat cu travertin a fost dezvelită cu un ceremonial deosebit în ziua de 26 octombrie 1973. În ultimii ani au fost amenajate limitrof mici bazine cu apă țâșnitoare dar și un loc de joacă dotat cu aparate viu colorate care a schimbat ambientul convenit unui asemenea simbol.

În deceniul următor la Oradea, jud. Bihor în ambianța pieței „23 August” a fost amplasată o statuie monumentală⁹⁰ modelată de sculptorul Iosif Fekete⁹¹, lucrare turnată în bronz și ridicată pe un pedestal din beton placat cu travertin.

Amplasamentul poate oferi privitorului satisfacții dar și insatisfacții în funcție de unde este privită în raport cu fundalul. Cele câteva fotografii sperăm că sunt concludente.

Anii imediat următori tricențenarului au generat acordarea de denumiri la arterele de circulație, instituții de cultură și învățământ. Unele au ajuns să integreze fie în mediul limitrof sau în interioarele clădirilor și simboluri ale cinstirii ca busturi, portrete, capete, basoreliefuli. Fără a deține informații complete consemnăm câteva asemenea exemple.

O lucrare de excepție, un portret Dimitrie Cantemir a fost dăltuit în lemn de sculptorul Constantin Niculin⁹² Piesa a intrat în patrimoniul unuia din sediile unităților județene ale Arhivelor Naționale

Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoită Lăptoiu, *Enciclopedia artiștilor români*, Editura Arc 2000, București, 1996, p. 108.

Alexandru Cebuc, *Irimescu*, 100 de ani, București, 2003.

Valentin Ciucă, *Irimescu*, Iași, 2003.

A.N.-D.A.I.C., fond U.A.P., dosar 159/1971: Chestionar completat cu date biografice de către Ion Irimescu.

La Expoziția interregională 1956-1957, Catalog p. 44 **Dimitrie Cantemir**, bronz 0,34 m.

„Informația Bucureștiului”, 27 octombrie 1973: la 26 octombrie 1973 a avut loc solemnitatea dezvelirii la București, a bustului monumental **Dimitrie Cantemir**, amplasat la intersecția bulevardului Mărășești cu magistrala Nord-Sud, rebotezată pentru a deveni Bd. „**Dimitrie Cantemir**”

F.T., M.C., p. 82 București, bustul monumental **D. Cantemir**, 1973.

Octavian Barbosa, p. 256 București, bustul monumental **D. Cantemir**, 1973.

„Arta”, București, anul XX, nr. 11, 1973, p.12 București, bustul monumental **D. Cantemir**, 1973.

„Arta”, București, anul XXIII, nr. 2-3, 1976, p. 7 București, bustul monumental **Dimitrie Cantemir**, 1973.

„Contemporanul”, București, nr. 26 (1.651), 30 iunie 1978, p. 5, Ion Irimescu, bustul monumental **Dimitrie Cantemir**, foto.

Virgiliu Z. Teodorescu, **Ion Irimescu – centenar**, în: „Dimineața”, București, anul XIV, nr. 3.521, 27 februarie 2003, p. 1, 8-9 aprecieri critice formulate în decursul anilor, foto.

⁹⁰ Foto Clara Spitzer, text, Doina Ignat, *Oradea*, Editura Sport Turism, București, 1985, în Piața 23 August statuia **Dimitrie Cantemir**, pedestal placat cu travertin, statuia bronz redându-l în picioare având în mâna stângă pe lângă corp o carte, modelator al statuii sculptorul Iosif Fekete. Foto.

⁹¹ **Iozsef-Ianos Iosif FEKETE** /în deceniul 4 a adoptat ca artist formulele: I. Negrulea și Iosif F. Hunedoara/ (15 iunie 1903, Hunedoara – 12 octombrie 1979, Băile Felix, comuna Sănmartin, Oradea înmormântat în cimitirul din Oradea). Părinții: Iozsef și Iuliana. A urmat câteva clase de liceu în mai multe școli ca apoi să meargă la București pentru a urma cursurile Școlii de Belle Arte, avându-i profesori pe D. Paciurca și Oscar Ilan. Debutul l-a avut la Salonul Oficial din 1925. A fost angajat ca sculptor animalier la serviciul Zootehnic.

Mircea Țoca, *Iosif Fekete*, Editura Meridiana, București, 1977, 112 p.

Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoită Lăptoiu, *Enciclopedia artiștilor români contemporani*, vol. IV, Editura Arc 2000, București, 2001, 200 p. La p. 64.

La Onești, jud. Bacău în fața Colegiului Național „Dimitrie Cantemir”, pe alea care conduce la intrarea principală a fost amplasat bustul Dimitrie Cantemir, lucrare turnată în bronz.

Sunt numeroase alte prezențe care prin măiestria celor care le-au dat conturul definitivării și amplasării, prin prestigiul instituției care le găzduiește merită să fie repertorizate pentru a ști ce pregătim pentru a aduce în forul public în preajma anilor 2018 și 2023. Facem referință atât la centenarul Mari Uniri la care contribuția cărturarului este incontestabilă cât și la anul împlinirii a 300 de ani de la decesul său. Cuvintele referitoare la necesara repertorizare fac referință la instituții, multe prin caracterul lor putând permite extinderea noțiunii de for public dar care, prin laconismul prezentării lucrărilor, nu oferă posibilitatea integrării lor într-o asemenea evidență. A cere instituției abilitate din cadrul Ministerului Culturii și Patrimoniului Cultural Național o asemenea informație este o deșartă speranță, dincolo de cuvinte meșteșugite și amabile promisiuni. Sperăm că instituții ca Muzeul Național de Istorie, ca și cele județene de profil, Muzeul Militar Național și ale lui unități subordonate dar și unitățile muzeale din județul Vaslui, predilect Muzeul Memorial „Dimitrie Cantemir” din Huși și Expoziția Memorială „Dimitrie Cantemir” din localitatea Dimitrie Cantemir vor fi determinate să facă elementare gesturi de informare a vizitatorilor sau a celor care, într-un mod sau altul, le solicită convenite răspunsuri. Trebuie să se ajungă la realul act de evidențiere a patrimoniului deținut, atât ca exponat, cât și ca piesă de depozit.

Dăm ca exemplu o fotografie din incinta unei unități de învățământ superior din București, respectiv Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” care oferă pe Internet imaginea unei solemnități. Sunt date explicații despre persoana care se află la o anumită dată lângă portretul Dimitrie Cantemir, dar despre această lucrare a „patronului” unității nici un cuvânt. Logic este să ști unde se află, de cine este modelat și când, materialul care este încorporat pentru a-i asigura perenitatea. Probabil că gazdele au oferit o asemenea fotografie eliptică de sumare date, determinând peste ani generarea unor firești semne de întrebare.

Un necesar act de integrare în „Capitala” Europei Unite s-a realizat la 30 noiembrie 2010 când la Bruxelles, în incinta Parlamentului Europei a fost depus de către academicianul Nicolae Dabija⁹³ un bust (hermă) Dimitrie Cantemir, lucrare

⁹² **Constantin NICOLIN** (10 noiembrie 1931, Zătreni, jud. Vâlcea -), studii I.A.P. „N. Grigorescu”, în Institut din 1951, unde lucrează sub îndrumarea maestrului Rudolf Schweitzer-Cumpăna, din 1952 sub îndrumarea maestrilor Constanstin Baraschi și Ion Lucian Murnu, iar lucrarea de diplomă o realizează cu îndrumarea maestrului Corneliu Medrea, promoția 1957. Sculptor cu debut în 1958. Obține în 1958 bursa „Dimitrie Paciurea” Ulterior este o prezență în expozițiile din țară și străinătate. Materialul predilect prelucrat de artistul plastic este lemnul de diverse esențe.

Memburu UAP din 1961 A participat la toate manifestările oficiale, anuale, bienale, jubiliare de sculptură și grafică, inclusiv tabere de creație.

⁹³ **Nicolae DABIJA** (15 iulie 1948, comuna Codreni, raionul Cimișlia, Republica Moldova -). În anul 1966 este înmatriculat la facultatea de Ziaristică a Universității de Stat din Moldova. În anul III a fost exmatriculat „pentru activitate proromânească și antisovietică”, fiind restabilit peste un an. În 1970, la Facultatea de Filologie. În 1972 a absolvit Universitatea de Stat din Moldova. Este un activ scriitor, istoric literar și om politic din Republica Moldova. Membru de Onoare al Academiei Române (din 2003).

modelată de sculptorul Gheorghe Tănase⁹⁴ sub îndrumarea sculptorului Marcel Guguianu⁹⁵ și a necesitat în jur de 7.000 de euro, sumă sponsorizată de Clubul Rotary București Atheneum⁹⁶

Nicolae Dabija, de naționalitate română și religie ortodoxă, este nepotul arhimandritului Serafim Dabija, unul din marii duhovnici români, deportat în Gulag în 1947. Cunoaște profund viața comunităților românești din jurul României. În calitate de redactor șef al săptămânalului „Literatura și Artă” editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova a avut un rol important în lupta de renaștere națională din Republica Moldova. Săptămânalul condus de Dabija a fost, în anii 1988-1989, cea mai importantă publicație care susținea revenirea limbii române la grafia latină și decretarea ei ca limbă oficială în RSS Moldovenească. În perioada de glorie săptămânalul „Literatura și Artă” depășea tirajul de 260.000 de exemplare. În 2005 e ales președinte al Forului Democrat al Românilor din Republica Moldova, organizație neguvernamentală de cultură și drept, la care au aderat peste 150 de organizații culturale, uniuni de creație, asociații neguvernamentale. La 1 iulie 2008 avea peste 250 000 membri, fiind organizația nonguvernamentală cu cea mai largă aderență din republică, cu filiale în Ucraina (Bucovina de Nord, Sudul și nordul Basarabiei, or. Ananiev ș.a), Federația Rusă (Moscova, Norilsk, Surgut), Israel, Italia, Grecia, Serbia, Letonia, Georgia. Dintre activitățile FDRM face parte și depunerea Cererii de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană (la 26 decembrie 2006) din partea Societății Civile, însoțită de peste 200 000 de semnături.

Considerăm necesar să consemnăm și preocupările pe care Nicolae Dabija le-a avut la Moscova unde a căutat relicve referitoare la Dimitrie Cantemir.

Acolo, în actualul parc Țarițanu, care în anii prezenței lui Dimitrie Cantemir terenurile constituiau o parte din proprietățile sale. El a proiectat și a coordonat lucrările de zidire a unei biserici pe care a și înzestrat-o cu toate cele necesare cultului liturgic. După Revoluția din 1917 și acest lăcaș a fost sacrificat. În anii 80 ai secolului trecut Nicolae Dabija, aflându-se la cursuri, a căutat această ctitorie cantemirească și a găsit-o în postura de atelier de tâmplărie și de avansată degradare. În ultimii ani administrația Moscovei a întreprins lucrări radicale care au reabilitat-o arhitectural și probabil și funcțional. Pentru Dabija a fost prilejul să se intereseze și despre lucrările începute de Dimitrie Cantemir pentru edificarea unui palat și al unei biblioteci însă n-a dat de urmele acestor fapte.

⁹⁴ **Gheorghe TĂNASE** (1959 -) Studii la Universitatea Națională de Artă din București. Realizator a unor lucrări definitive în bronz și piatră. A fost unul dintre participanții la Tabăra de creație a sculptorilor de la Măgura-Buzău.

⁹⁵ **Marcel GUGULIANU** (26 iunie 1922, Bârlad, azi jud. Vaslui -), studii la Școala de Arte și Meserii, la Academia de Arte Frumoase București, elev al lui Cornel Medrea până în anul 1946. Carieră didactică. Prezent în expoziții din anul 1943, a realizat o serie de lucrări care-l onorează prin prezența în forul public (Botoșani, Iași, București, Negrești, Bârlad, Vaslui, Pașcani). Evoluția sa, varietatea preocupărilor, a soluțiilor adoptate l-au impus în ultimele decenii, fiind o prezență notorie la mari manifestări artistice internaționale. Soluționar restaurator pentru monumente istorice și de artă. Membru al U.A.P.

O Barbosa, *Dicționarul artiștilor români contemporani*, Editura Meridiane, București, 1976, p. 222.

Arc 2000, vol. II, p. 80.

⁹⁶ **Rotary Club** este organizație internațională ce își are obârșia în anul 1905, la Chicago, unde a fost fondat de avocatul francmason Paul P. Harris.

Clubul Rotary Atheneum este cel de-al 4-lea club Rotary înființat la București.

Charta-rea oficială a avut loc în luna octombrie a anului 2001, fiind primul club Rotary din România care a avut onoarea de a primi Charta de înființare din mâna Președintelui Rotary Internațional - Robert King.

Cu ocazia aceleiași ceremonii, ce a avut loc la Hotelul „Marriott” din București, Clubul Rotary Atheneum a beneficiat de onoranta prezență a Primului Ministru al României a acelor ani, Adrian Năstase.

Evenimentul de mare importanță pentru toți membrii fondatori ai clubului a fost sărbătorit, împreună cu rotarieni din întreaga țară, la Clubul Diplomaților din București, unde a avut loc și ceremonia de investire a fiecărui membru al noului club și de înmănare a insignei.

Ca obiective de binefacere au dus hrana acolo unde ea lipsea, au dus cărți și computere acolo unde nu existau bani pentru cumpărarea lor, au ajutat la recuperarea sănătății și au susținut pe scenă, atâta cât le-a fost în putință, talente tinere dar deosebit de valoroase, despre care au speranța să audă întreaga lume.

Considerăm necesare și câteva cuvinte despre intenții despre a căror finalitate nu avem cunoștință.

Acțiunea realizării în ambianța Moscovei a unui amplu simbol al cinstirii lui Dimitrie Cantemir aparține Guvernului Republicii Moldova. Demersurile diplomatice, inclusiv cu conducerea Primăriei metropolei Moscova a condus la facilitarea ca intenția să devină realitate.

La 20 iulie 2009, Andrei Neaguța, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Moldova în Federația Rusă, a avut o întrevedere cu Iurii Lujkov, primarul orașului Moscova. Cei doi demnitari au examinat diverse aspecte legate de instalarea monumentului Domnului Moldovei Dimitrie Cantemir în Parcul Rezervație de Stat „Țarițâno”⁹⁷ din capitala rusă. După cum s-a stabilit anterior, lucrarea în cauză este oferită orașului Moscova din partea Guvernului Republicii Moldova. În special, primarul Lujkov a dat asigurări că monumentul va fi instalat anul acesta, consacrat aniversării a 650-a de la constituirea Statului Moldovenesc.

Monumentul urma să fie instalat la intrarea în în Muzeul-Rezervație de Stat (MRS) „Țarițâno” din sudul Moscovei, din direcția șoselei Novoțarițâno. Alegerea amplasamentului monumentului a fost determinată de faptul că aceste pământuri, în secolul 18, aparțineau familiei Cantemir. Urma de a fi inaugurat cu ocazia Zilei Orașului, în luna septembrie 2010. Ceremonia urma să aibă loc într-o atmosferă festivă, cu participarea reprezentanților Guvernului Republicii Moldova.

La 23 martie 2010, la „Țarițâno”, a avut loc întâlnirea conducerii muzeului cu o delegație a Guvernului Moldovei pentru a dezbate o serie de aspecte referitoare la amplasarea acestui simbol.

Clubul este implicat în opera de editare a întregii creații științifice a lui Dimitrie Cantemir, inițind și sponsorizând și realizarea bustului menit a fi o prezență permanentă în incinta Clădirii Parlamentului Uniunii Europene de la Bruxelles.

⁹⁷ **Țarițâno** este fosta moșie „Ciornaia Greazi” din apropierea sudică a Moscovei, acordată lui Dimitrie Cantemir de către țarul Petru cel Mare. Împărăteasa Ecaterina a II-a este cea care a rebotezat aceste locuri definindu-le „Țarițâno”, denumire care s-a perpetuat până-n prezent. În acțiunea armatelor germane care vizau în anul 1941 ca prin războiul fulger să cucerească Moscova, zona a cunoscut importante distrugerii, fostele construcții cunoscând în timp o degradare accentuată. Măsurile luate în ultimele decenii au condus la declararea ca zonă protejată ca „Rezervație dec Stat”, procedându-se la consolidări, renovări, restaurări ce au permis constituirea unui muzeu cu caracter național.

Academicianul Nicolae Dabija a consemnat evoluția respectivelor locuri astfel:

În actualul parc Țarițâno din Moscova, unde a avut moșii, se păstrează o biserică, numită și azi Kantemirovskaia, construită după proiectul lui D. Cantemir. În 1980, când am găsit-o și am fotografiat-o, era transformată într-un atelier de tâmplărie.

Alături de acest edificiu existaseră un palat neterminat. Început de Cantemir, și clădirea unei biblioteci pe care voievodul român și-o dorea cea mai mare din Moscova. Luase cu el la Moscova și câteva care de manuscrite și cărți, între care manuscriptul lucrării „De neamul moldovenilor” de Miron Costin, ce se află azi la Biblioteca „M.E. Saltâkov-Șcedrin” din Sankt-Petersburg, cu însemnările lui D. Cantemir pe margini de file, lucrare pe care fiul celui care-l decapitase pe autorul ei intenționase să o traducă în latină. Acum doi ani, biserica lui D. Cantemir și palatul lui din Țarițâno au fost restaurate de către Guvernul orașului Moscova, ultimul devenind muzeu, în fața căruia urmează să fie înălțat și un bust al cărturarului nostru.

De la Țarițâno Cantemir e chemat de Petru la Sankt-Petersburg, unde îl va numi membru al senatului (post identic cu cel de ministru) și consilier intim al său.

Monumentul, o statuie monumentală, a fost modelat de sculptorul Constantin C. Constantinov⁹⁸ care a conferit personajului evocat o demnitate care l-au impus contemporanilor săi în anii vieții.

Primarul Moscovei, Iuri Lujkov, a semnat dispoziția referitoare la instalarea în anul 2010 a monumentului dedicat lui Dimitrie Cantemir, relatează agenția RIA Novosti.

Monumentul din bronz, pe un pedestal din granit, creat de sculptorul Constantin Constantinov, a fost făcut cadou capitalei ruse de Guvernul Republicii Moldova. „Monumentul este gata, turnat în bronz, în acest moment se afla în Smolensk”

Muzeul-rezervație istorico-arhitectural, artistic de stat „Țarițâno”, se află pe fosta moșie a dinastiei Cantemir. Pentru merite militare și diplomatice deosebite în fața Rusiei, împăratul Petru cel Mare i-a dăruit lui Dimitrie Cantemir moșia „Ciornaia Greazi”, ulterior numită de împărăteasa Ecaterina a II-a „Țarițâno”

Biserica Maicii Domnului, a fost edificată la comanda lui Dimitrie Cantemir în 1722; „Boșoi Dvoret”; „Hlebnâi Dom”, sunt alte obiective din cadrul complexului istorico-arhitectural „Țarițâno.

Statuia turnată în bronz cizelat care urma să fie ridicată pe un pedestal din granit. A fost realizat în conformitate cu Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 21 din 18 ianuarie 2008 cuprinzând prevederile PROGRAMULUI NAȚIONAL de sărbătorire în anul 2008 a dinastiei Cantemireștilor care trasa Ministerul Culturii și Turismului misiunea de a coordona edificarea unui monument a lui Dimitrie Cantemir în municipiul Chișinău și a replicii lui în orașul Moscova.

La un moment dat se constată însă o dijunctie în interviul acordat⁹⁹ la Chișinău, *Cristinei PORCESCO* de ministrul Culturii și Turismului, Artur Cozma, care menționa că pentru cinstirea lui Dimitrie Cantemir s-au lansat lucrările pentru două monumente. Unul va fi realizat de sculptorul Tudor Cataraga¹⁰⁰ și va fi instalat la

⁹⁸ **Constantin C. CONSTANTINOV** (10 februarie 1943 în orașul Marâ din Turkmenia unde părinții Constantin și Ecaterina Cazimirov, de profesie actori de dramă, instrumentiști muzicali realizau spectacole pentru ostașii care plecau spre front. După 1944 familia a revenit la Chișinău, având parte de o copilărie în care a avut prilejul să cunoască tot felul de comportamente, reprezentanți ai diverselor etnii, profesii, predilect a celor ce aveau tangență cu viața artistică de toate genurile. Au fost anii când a deprins mănuierea penelului, dar și a diverse instrumente muzicale. A început la Chișinău studiile în domeniul artelor plastice, iar din 1963 a ajuns la Moscova unde le-a finalizat, ca sculptor, predilect monumentalist. Acolo s-a căsătorit trăind și lucrând în continuare acolo din 1972. În 2009 a fost premiat de Biserica Ortodoxă Rusă pentru realizările sale ce relevă respectul pentru ființa umană și a lui credință. Din 1969 este membru al U.A.P. din Chișinău, Moscova și al Federației Internaționale a Artiștilor.

Enunțăm câteva lucrări: **Vladimir și Olga** (Catedrala lui Hristos Mântuitorul din Moscova), **Pușkin și Krâlov** în orașul Pușkin. monumentul **soldatilor din Afganistan** în orașul Voskresensk (Regiunea Moscova cu circa 80.000 de locuitori), monumentul lui **Dimitrie Cantemir** de la Moscova (Țarițâno). Monumentul **Grigore Vieru**

⁹⁹ Publicat în paginile periodicei „Moldova suverană”, Chișinău. nr. 107, 9 iulie 2008.

¹⁰⁰ **Tudor CATARAGA** (4 august 1956, Seliște. RSS Moldovenească, URSS, astăzi în raionul Nisporeni, Republica Moldova - 27 decembrie 2010), a fost un artist plastic din Republica Moldova. În anii 1981-1984 a urmat cursuri de pregătire în atelierele de sculptură, Academia de Arte Frumoase, Sankt-
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

Chișinău, iar Constantin C. Constantinov, sculptor moldovean stabilit la Moscova, lucrează asupra statuii care urmează a fi inaugurată în parcul Taritâno, din zona sudică a orașului Moscova.

Probabil decesul prematur al sculptorului Tudor Cataraga a impus formula de realizare a ambelor lucrări de către sculptorul Constantin C. Constantinov.

Succinta incursiune, limitată de timpul acordat intervenției, nu ne-a permis să consemnăm și aparente probleme „secundare”¹⁰¹ dar care toate contribuie la informarea, chiar incitarea la cunoaștere a multora care în anii vieții au avut sau nu prilejul de a auzi și mai ales înțelege mesajul moștenirii primită de la înaintașii noștri, Dimitrie Cantemir fiind europeanul înțeles și apreciat la timpul său de mulți oameni de știință și cultură. Sentimentul de firească mândrie trebuie să ne fie factorul mobilizator în a-i cunoaște cele transmise către viitorime.

Sunt azi și mâine și oricând mobilizatoare cele enunțate de George Călinescu¹⁰² despre Dimitrie Cantemir: „.. erudit de faimă europeană, voievod moldovean, academician berlinez, prinț rus, cronicar român, cunosător al tuturor plăcerilor pe care le poate da lumea, un Lorenzo de Medici al nostru.”

Preluăm cuvintele enunțate de Grigore Tocilescu la Călugăreni în 1903, considerându-le de mare actualitate și necesitate pentru români: E un monument mai durabil și decât monumentele de piatră și decât monumentele de bronz, care face tăria unei națiuni; acest monument e conștiința națională. Nu va pieri niciodată o națiune ce va avea zidit în mințile tuturor fiilor ei acest prețios monument.

Imagini:

Petersburg, Rusia 1990 - Academia de Arte Frumoase, secția sculptură, clasa profesorului Kubasov Serghei, Sankt-Petersburg, Rusia. După anii de pregătire a participat în tabere fiind apreciat ca un activ creator, prezent în expoziții colective, de grup, organizând și expoziții personale. Are lucrări integrate în forul public din Republica Moldova și alte țări, în colecțiile unor muzee.

1993 - Membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici, Moldova 1997 - Membru AIAP - UNESCO

Arc 2000, vol. II, p. 36.

¹⁰¹ Ne referim la prezența sa ca subiect pe emisiunile filatelice, bancnote și monede, ecusoane, insigne, brelocuri, medalii, plachete și medalioane de diverse mărimi realizate de România, U.R.S.S., Republica Moldova și chiar Transnistria, toate cu menirea de a reține atenția spre exemplara sa preocupare pentru propășirea științei

¹⁰² **George CĂLINESCU** (19 iunie 1899, București 12 martie 1965, București-Otopeni, cimitirul Bellu). Studii în București, specializare la Roma, doctor în litere, prozator, poet, dramaturg, critic și istoric literar, eseist, ziarist, publicist, inițiator și organizator al Institutului de istorie literară și folclor, carieră universitară, om politic, membru titular activ al Academiei Române ales la 12 august 1948. În anii studenției a fost angajat la biblioteca Arhivelor Statului. Au fost anii de documentare care i-au slujit în elaborarea romanelor „*Enigma Otiliei*”, „*Bietul Ioanid*”, „*Scrinul negru*” A acordat o atenție deosebită studierii vieții și activității lui Mihail Eminescu.

La 23 septembrie 1945 a apărut sub conducerea lui G. C. săptămânalul literar-artistic „Lumea”

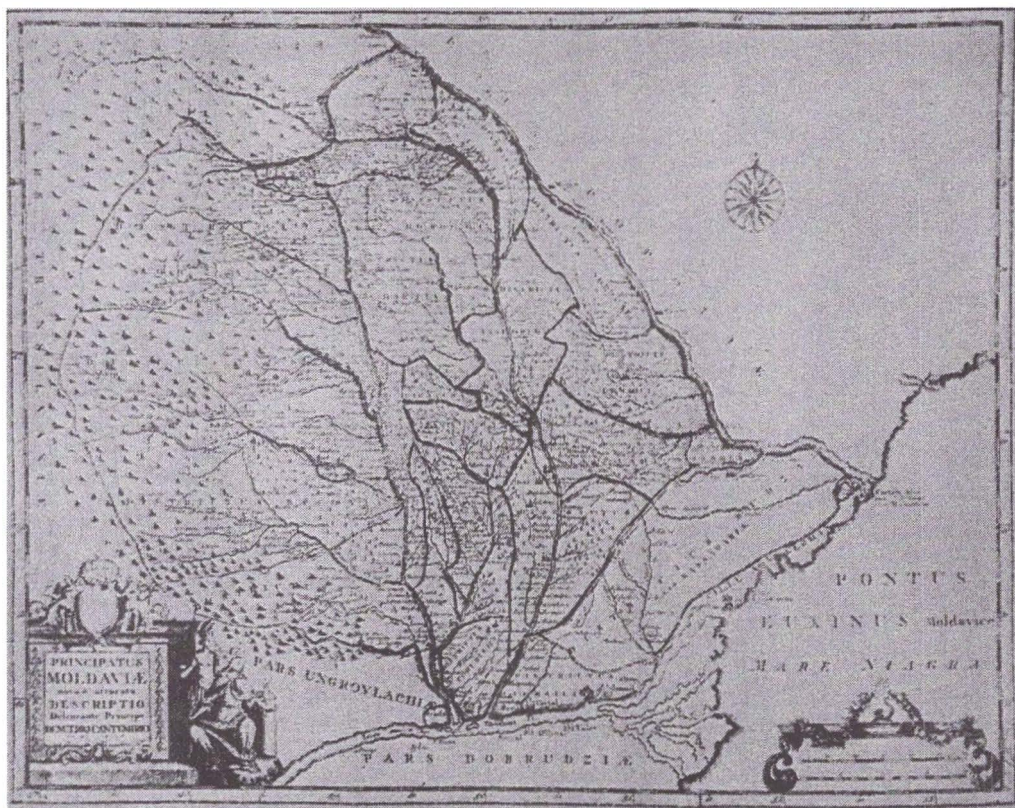
„Voievod luminat, ambițios și blazat, om de lume și ascet de bibliotecă, intrigant și solitar, mânuitor de oameni și mizantrop, iubitor de Moldova lui după care tânje-te și aventurier, cântăreț în tambură țarigrădean, academician berlinez, prinț rus, cronicar român, cunosător al tuturor plăcereilor pe care le poate da lumea. DIMITRIE CANTEMIR ESTE UN LORENZO DEI MEDICI AL NOSTRU”. George Călinescu

Portretul unui nobil european din Constantinopol de la sfârșitul secolului al XVII-lea, (Dimitrie Cantemir?), de un pictor necunoscut (Muzeul de artă și ceramică din Rouen).

Dimitrie Cantemir, principe

Harta întocmită de Dimitrie Cantenur ca anexă lămuritoare la lucrarea Descrierea Moldovei.

Hartă apărută în ediția germană a lui Büsching (1769-1770). Deși nu este harta originală realizată de principele Cantemir, se pare că a fost inspirată de aceasta.

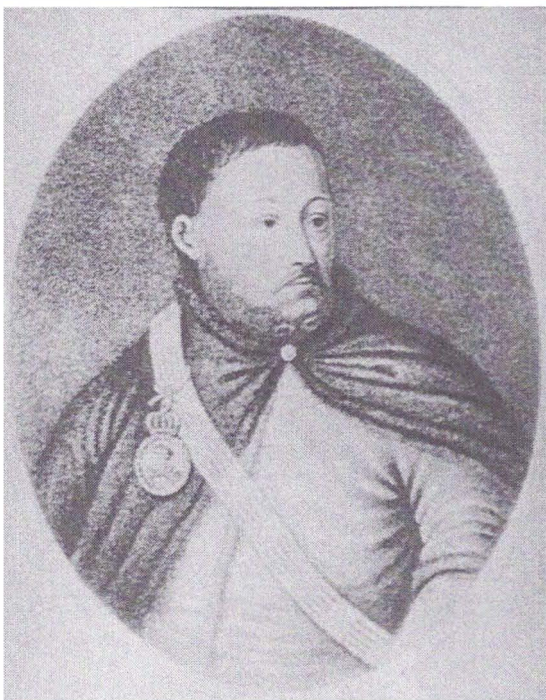
Casandra, fiica lui Șerban Cantacuzino născută în 1683, căsătorită cu Dimitrie Cantemir la 9 mai 1699, decedată la Moscova la 11 iunie 1713. Tablou din 1711. Dimitrie Cantemir s-a recăsătorit în decembrie 1719, la Kiev cu Anastasia Ivan Trubețkoi, născută la 14 octombrie 1700, decedată Sankt Petersburg la 27 noiembrie 1755.

Dimitrie Cantemir, portret din 1712.

Petru cel Mare, împăratul
Rusiei (1672-1725)

Dimitrie Cantemir , gravură după
A. Osipov, 1712.

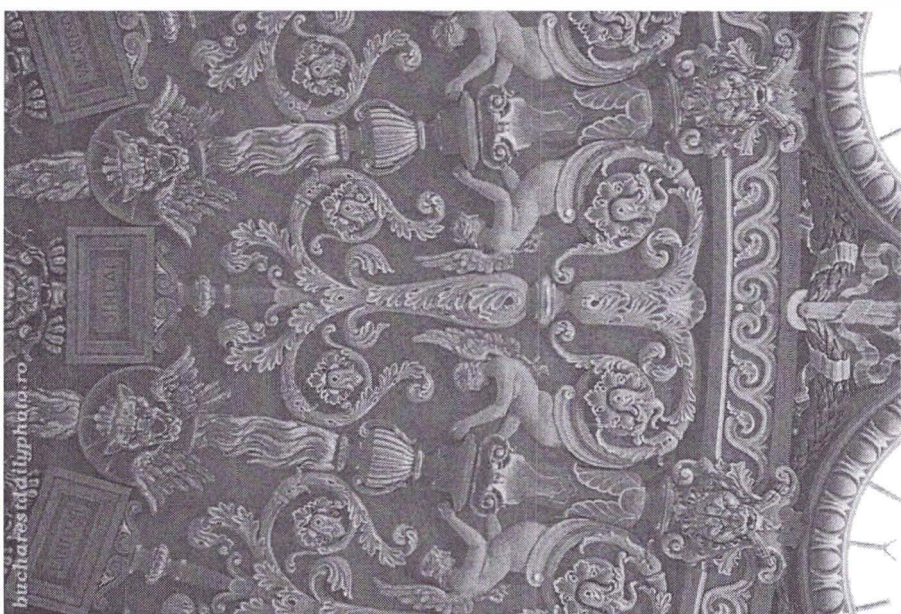
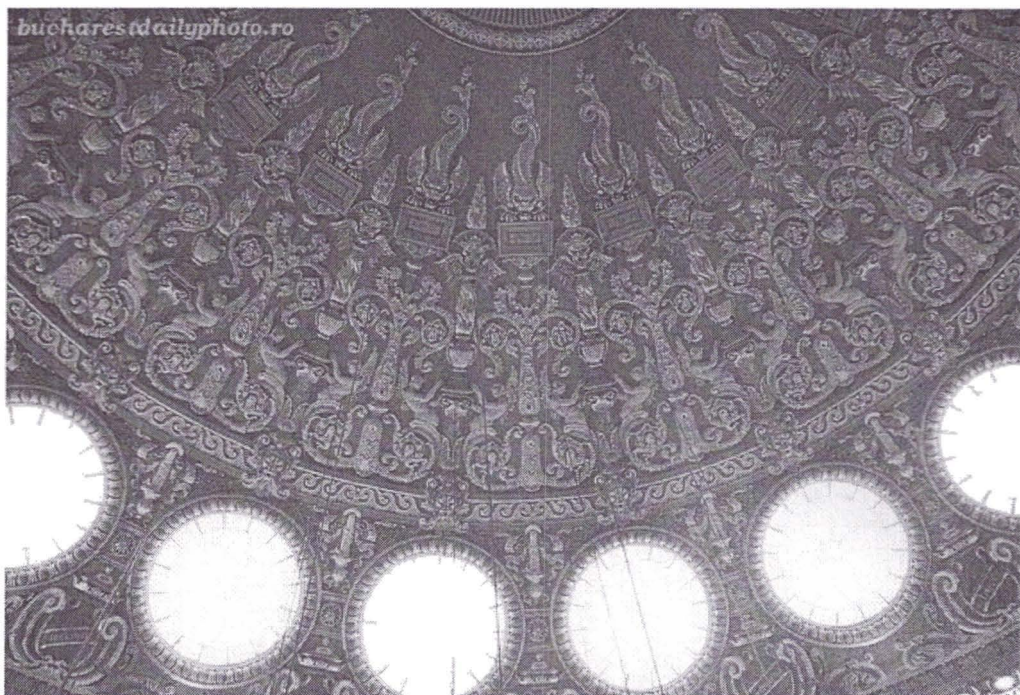

Dimitrie Cantemir în prima ediție a
„Descrierii Moldovei” (1716)

Dimitrie Cantemir 1720-1723.

Sala Ateneului Român, construcție circulară edificată în anii 1886-1888. La data inaugurării componentele decorative erau finalizate. Spațiul preconizat a fi decorat cu narare a unor episoade din istorie a așteptat trecerea a bune decenii până la încredințarea spre realizare în frescă artistului plastic Costin Petrescu în anul 1938.

Biblioteca Fundației culturale universitare „Regele Carol I” În anul 1891 regele Carol I a înființat Fundația Universitară Carol I, donând un fond de 200 000 de lei căruia i s-au alăturat bancherul Evloghie Gheorghief cu 200 000 de lei și 90 000 de lei donați de Elena Turnescu. Din veniturile acestor fonduri se întreținea biblioteca și se acordau stipendii studenților săraci. Construcția a fost realizată în etape, prima a fost ridicată între anii 1891-1893 prin construirea imobilului din actuala stradă Dem. I. Dobrescu după proiectul arh. Paul Gottereau. La 14 martie 1895, la inaugurarea Fundației universitare Carol I, a fost numit bibliotecar al acestei instituții Constantin Rădulescu-Motru. Prin cumpărarea, la 31 mai 1911, de către regele Carol I, cu suma de 400.000 de franci, și demolarea imobilului lui Grigore Păucescu, din fața palatului. În 1911 au început lucrările de extindere a Fundației Carol I din Piața Palatului Regal, tot după planurile lui Paul Gottereau. S-a realizat, în etapa a II-a, tronsonul central incluzând aula cu 500 de locuri. Ulterior a fost construită și clădirea dinspre strada C.A. Rosetti. Biblioteca (etapa I-a) a fost inaugurată la 14 martie 1895, iar ansamblul la 9 mai 1914. Cu acel prilej a fost realizată în bronz, 7 cm., medalia Fundației universitare, modelată de H. Sch. Wegerec. În decursul anilor biblioteca a acumulat un valoros tezaur de tipărituri (cărți, periodice, note muzicale ș.a.), manuscrise și chiar opere de artă. În aula au fost organizate, în decursul anilor, prestigioase manifestări, inclusiv cele dedicate poetului național Mihail Eminescu. În timpul evenimentelor din

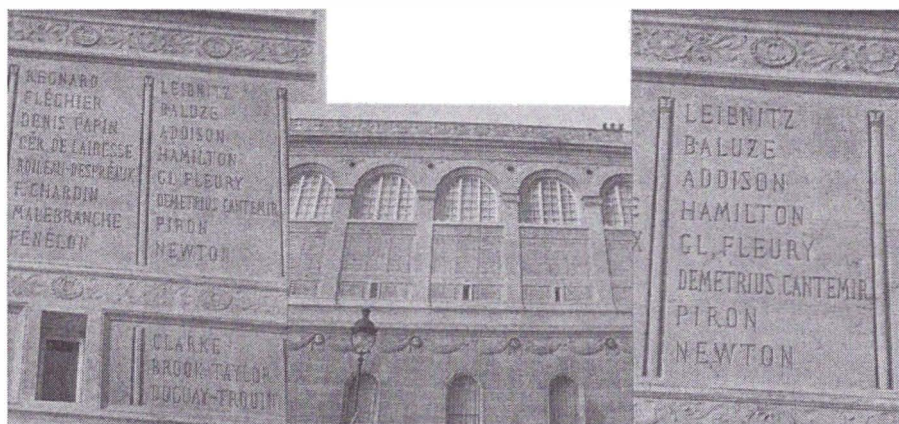
decembrie 1989 acest ansamblu a fost incendiat, clădirea și inestimabilul tezaur înregistrând mari pagube.

Fațada principală deasupra ferestrelor etajului I sunt decorate cu 9 panouri din marmură roșie pe care au fost menționate numele unor ilustre personalități ale culturii românești.

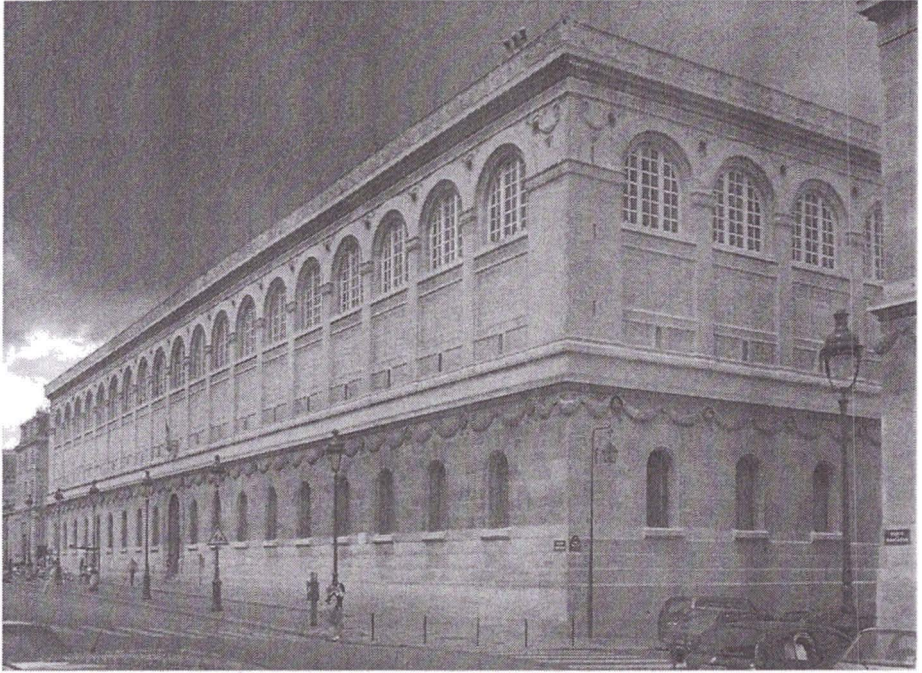
Semnificativă este și recunoașterea de care se bucură în mediu științific din Franța. Concret azi, în semn de adânc omagiu adus savantului, pe frontispiciul Bibliotecii Universitare Sainte-Généviève din Paris, alături de numele lui Leibnitz, Newton, Piron și alți mari gânditori poate fi citit, cioplit în piatră, și numele distinsului cărturar român Dimitrie Cantemir.

Detaliu evidențiind prezența panourilor cu menționarea iluștrilor oameni de știință.

Detaliu

Clădirea bibliotecii cu panourile pentru cinstirea celor cu majore contribuții în cercetarea și elaborarea operelor capitale.

La ora închiderii sălii pentru cititori.

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

Sala în minutele premergătoare prezenei cercetătorilor a valorosului patrimoniu al bibliotecii

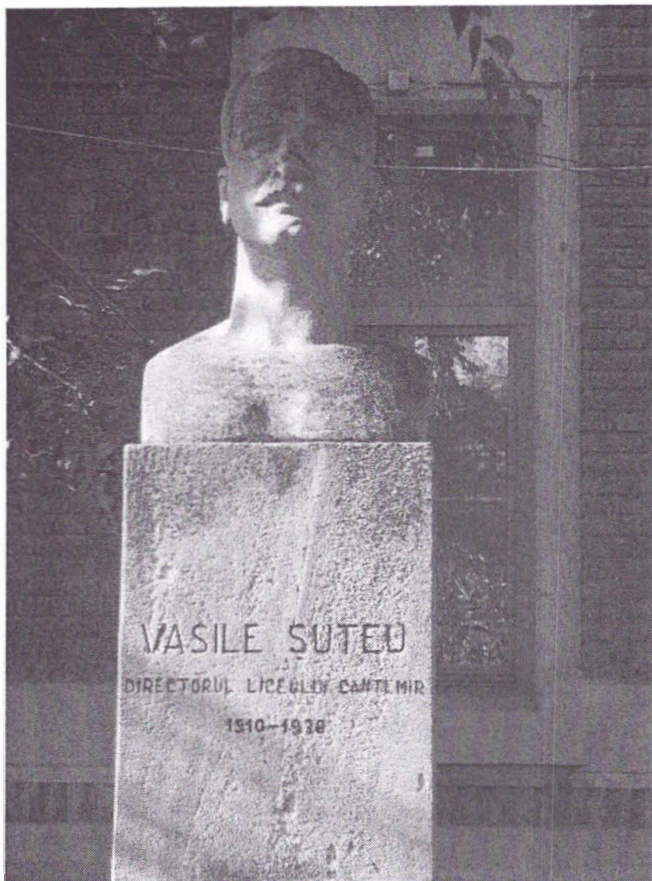
Sala de studiu între orele 10-22

Arhitecții Virginia Haret, N. Stănescu Bd. Dacia 117 sector 2 construcție din deceniile trei și patru ale secolului XX.

Placa evocatoare a trecutului unității de învățământ secundar (gimnaziului-liceului-colegiului) „Cantemir Vodă”

Vasile ȘUTEU () carieră didactică, director al liceului „Dimitrie Cantemir” între 1910-1938. Omul care și-a asumat responsabilitatea edificării clădirii acestei instituții de învățământ. Portretul său se află amplasat în spațiul verde de lângă clădirea liceului, piatră, 1941, autor ???

Curtea interioară a clădirii liceului „Cantemir Vodă”

Maxim Litvinov

Nicolae Titulescu

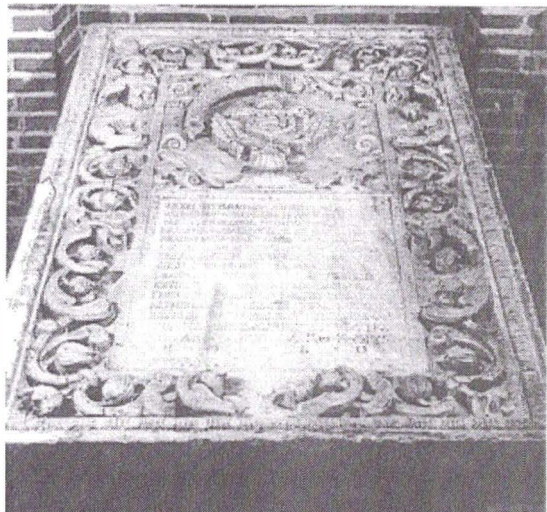
© ALL RIGHTS RESERVED

Mihail Ostrovski, seful misiunii diplomatice sovietice a sosit la Bucuresti la 3 decembrie 1934. Cup din presa timpului.

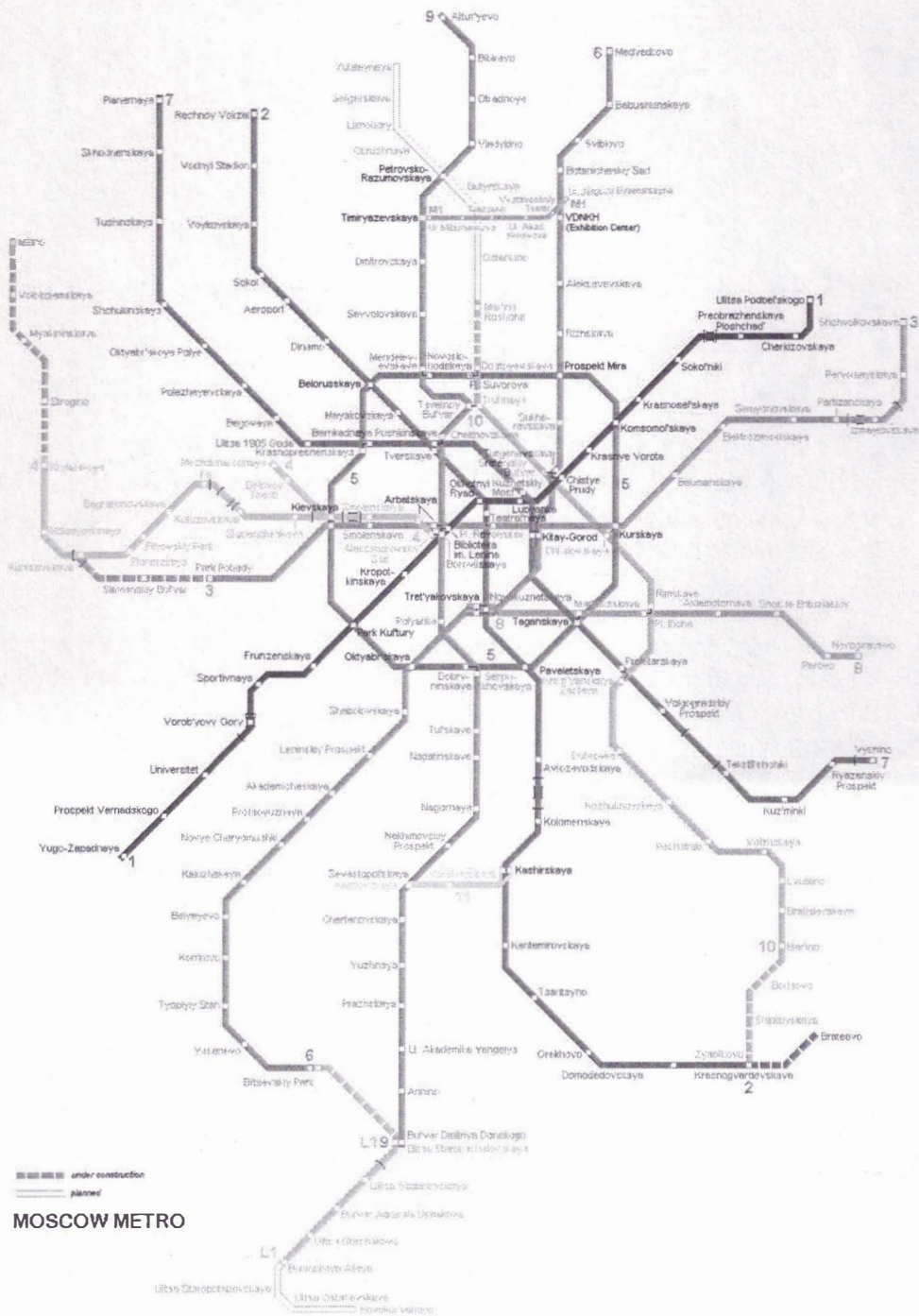

Ion Dicescu-Dic.

Placa tombală la mormântul Casandrei Cantemir din incinta Bisericii Sf. Constantin și Elena din cadrul Mănăstirii grecești Sf. Nicolae din Moscova

Activitatea în calitate de ctitor și făuritor al lăcașelor sfinte din Țara Moldovei și Rusia a lui Dimitrie Cantemir este o problemă ce reclamă în secolul XXI aprofundări, depistarea de noi mărturii. Majoritatea izvoarelor confirmă contribuția lui la zidirea bisericii Sf. Constantin și Elenă de la mănăstirea greacă Sf. Nicolae din Moscova, precum și a bisericii Sf. Dumitru din orașelul Dimitrov (regiunea Oriol). Totodată, studierea manuscriselor lui Dimitrie Cantemir, precum și a actelor administrației locale din Oriol, Kursk, Moscova ne oferă posibilitatea să constatăm că domnul moldovean și principele iluminat rus a ctitorit mănăstirea Sf. Nicolae din satul Urlaț județul Vaslui, închinată mănăstirii Vatapet din Sfintele Munte, precum și cel puțin 6 biserici în satele din regiunea Moscova, Kursk și Oriol.

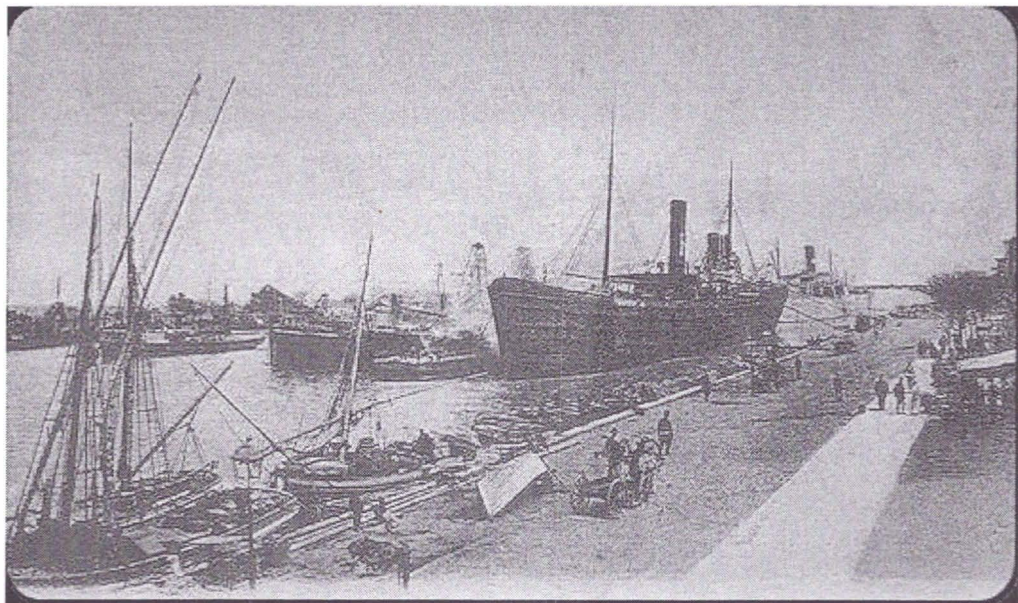
MOSCOW METRO

Liniile metroului din Moscova care începând din anul 1935 când a fost dat în folosință prima linie au ajuns să aibă acum circa 300 km. cu 182 de stații cu adâncimii spre care cobori ca spre mină, pe niște scări rulante pe care stai minute bune până ajungi jos, la peron.

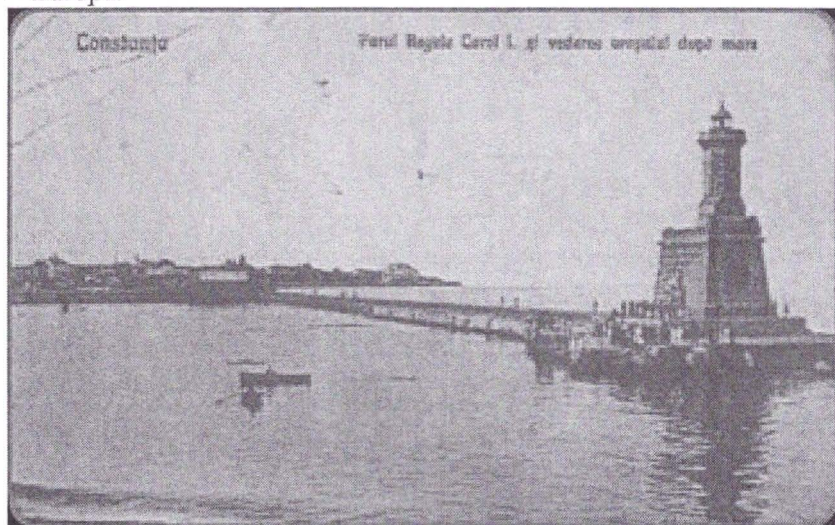
Stație de metrou moscovit. Prima linie fiind dată în folosință la 15 mai 1935. Traseul acestei linii a necesitat înlăturarea a multor edificii de la suprafață, inclusiv ansamblul monahal definit „Mănăstirea Grecească”, în cadrul căreia se afla și ctitoria lui Dimitrie Cantzemir, biserica Sf. Constantin și Elena.

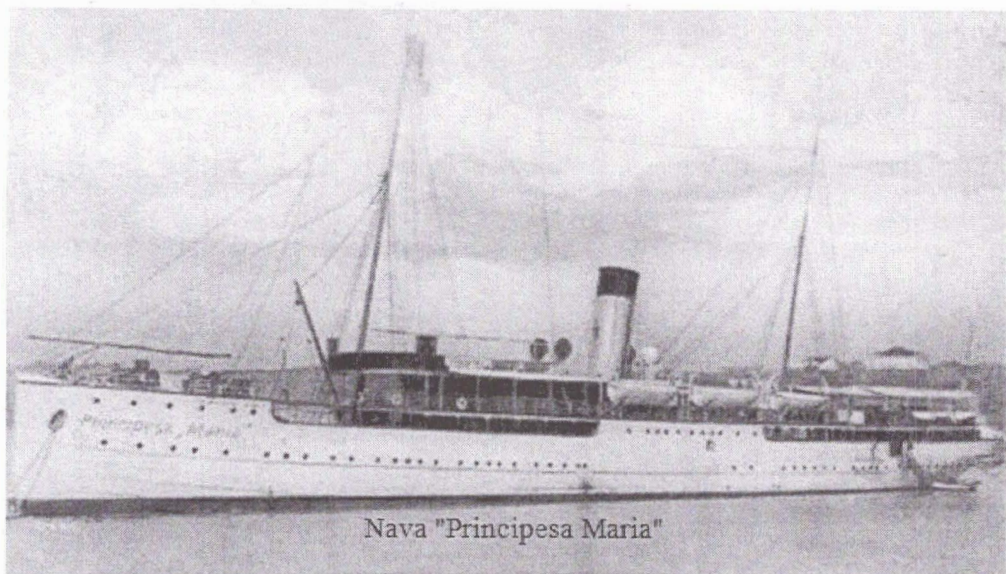

Zona vechiului port Constanța care evolutiv a devenit portul principal al țării după ce Anghel Saligny a construit Podul de la Cernavodă (1895). Atunci s-au pus bazele Serviciului Maritim Român. S-a deschis o linie maritimă spre Istanbul, prelungită spre Alexandria, numită „linia orientală” Portul, conform planului de reconstruire, a fost modernizat și dezvoltat între anii 1895 și 1909. S-au construit drumuri și căi ferate adiționale care leagă Constanța de capitală și restul țării. Aceasta a fost o perioadă de prosperitate a Serviciului Maritim Român, ale cărui vase au navigat, nu numai pe „linia orientală” ci și pe „linia occidentală” (spre Marsilia și Rotterdam) și pe „linia de arhipelag” (spre Pireu și Salonic).

Azi portul Constanța acoperă o suprafață de 39,26 km² și are o lungime de aproape 30 km, este cel mai mare port din bazinul Mării Negre și se află clasat pe locul 4 în Europa.

Nava „Principesa Maria” care pe traseul Odessa-Constanța a transportat în anul 1935 rămășițele pământești, plăcile tombale, lăzile cu „documente” restituite României de către U.R.S.S..

Vaporul „Principesa Maria” ancorat la cheiul portului Constanța în zi de sărbătoare.

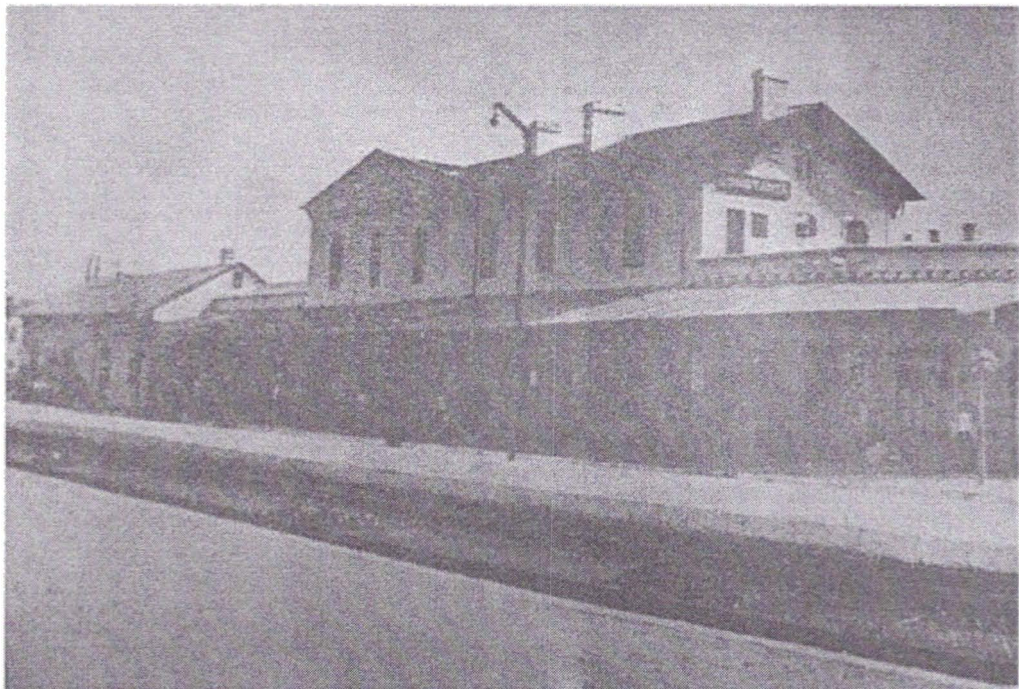
Zona veche a portului Constanța cu clădirile și liniile de cale ferată.

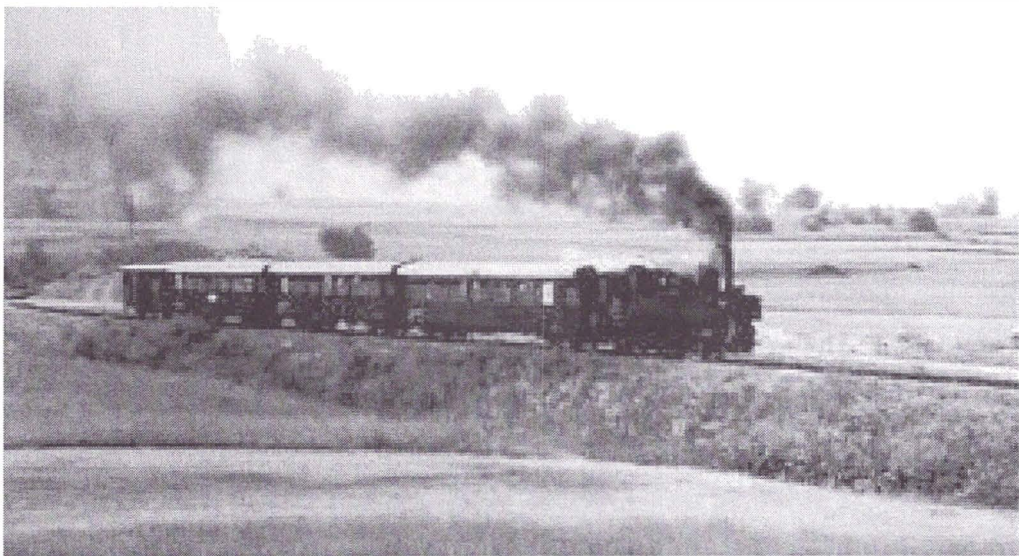
Piața Gării C.F.R. Constanța cu construcțiile ambientale.

Fațada clădirii Gării C.F.R. spre piața limitrofă.

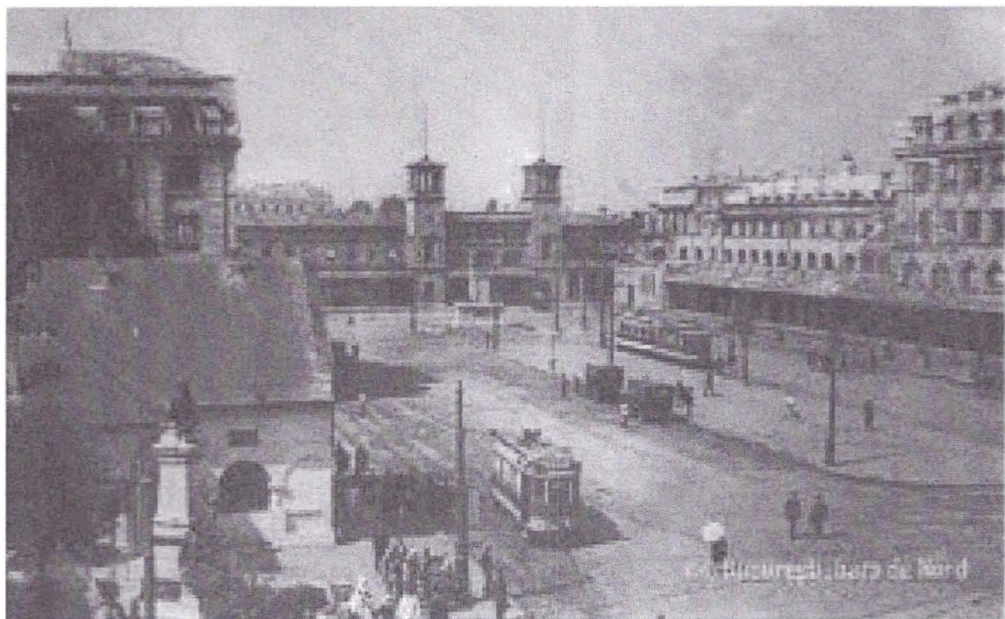
Peronul Gării C.F.R. Constanța

Gara de Nord – peronul pentru mijloace rutiere în perioada interbelică.

Palatul Regal, 1935.

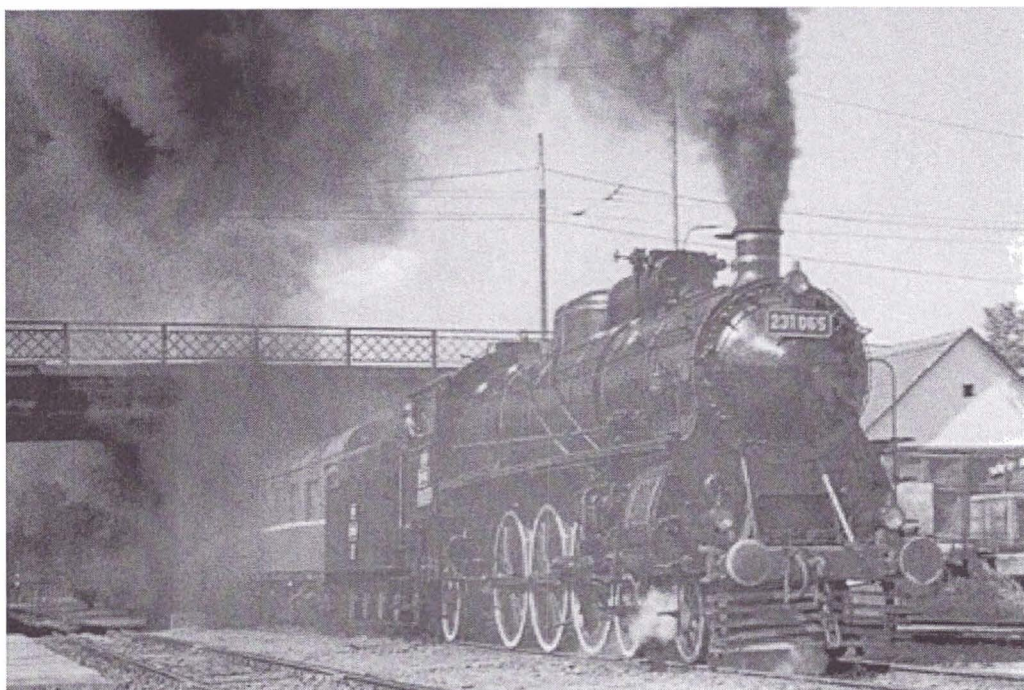

În așteptarea celor interesați de ultimele știri oferite de presa românească.

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

Gara de Nord – peronul central pentru mijloace rutiere în perioada interbelică.

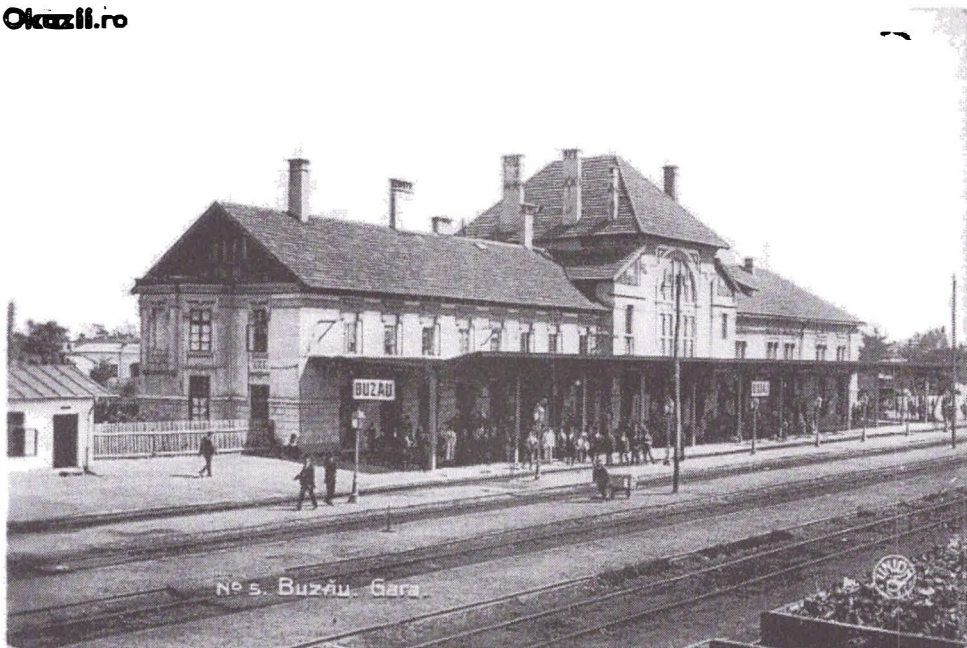
Garnitură de tren tractată de o locomotivă autohtonă.

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

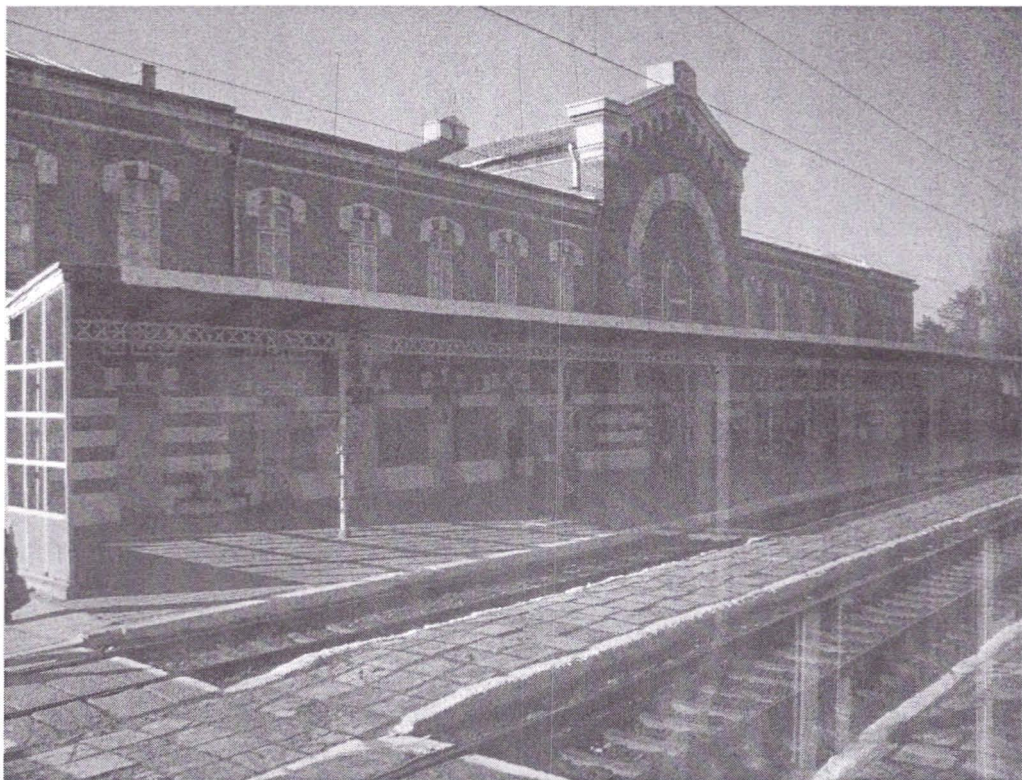
Gara C.F.R. Ploiești Sud.

Okazii.ro

Gara C.F.R. Buzău în perioada interbelică

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

Gara C.F.R. Râmnicu Sărat , arhitect Petre Antonescu.

Gara C.F.R. din Focșani, 1933.

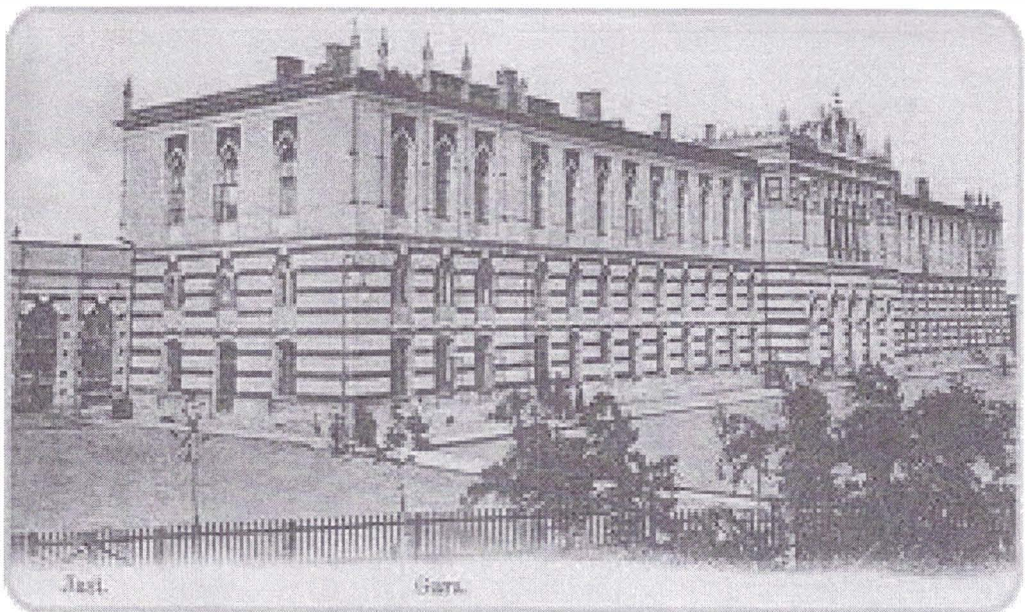
Exod al populației localităților megieșe gărilor unde s-a aflat că trenul special va poposi. Având în fruntea lor preoții și conducătorii ai satelor oamenii considerau că au obligația de a se alătura celor preocupați a-i acorda iltstrului înaintaș cuvenita cinstire.

Gara C.F.R. din Bârlad

Gara C.F.R. Vaslui, construcție distrusă de bombardamentul din cel de al Doilea Război Mondial

Gara C.F.R. Iași construită la 1871, fiind în relație cu localitățile nordice Lemberg și- Cernăuți. A fost modernizată în ultimele decenii, conform proiectului arhitectului N. Munteanu, fiind una din marile gări ale României. Foto fațada spre piața gării

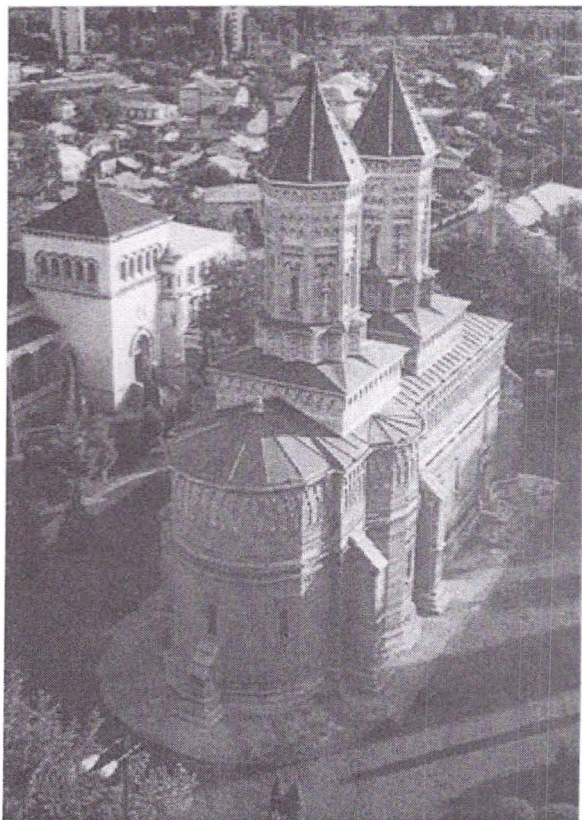

Zona gării C.F.R. Iași în timpul inundațiilor din 1932. Apele încadrând gara, bătînd pînă dincolo de clădirea Vămii.

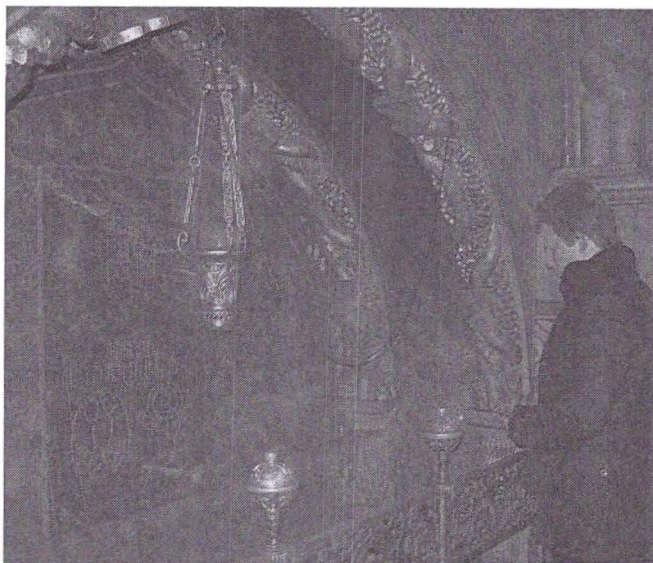

Façadele de nord și vest, turlile ale Bisericii Trei Ierarhi din Iași. În plan secund intrarea la Sala Gotică

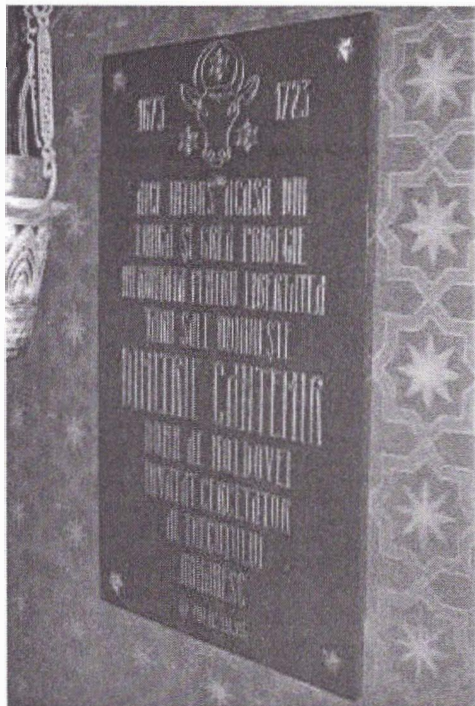
<http://www.cimec.ro/> <http://www.muzeuaslui.ro>

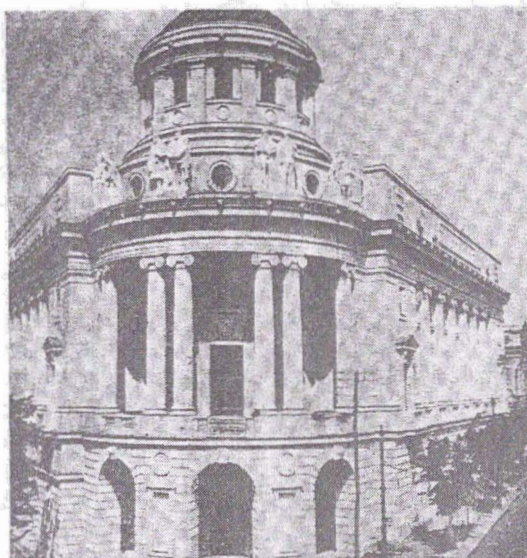
În prim plan biserica ansamblului monahal Trei Ierarhi din Iași. În planul doi clădirea cu sala gotică.

Cripta unde sunt depuse spre veșnică odihnă osemintele lui Alecsandru Ioan I Cuza, domnul Principatelor Unite 5 și 24 ianuarie 1859-24 ianuarie 1862, domnul României 24 ianuarie 1862-11 februarie 1866.

Placa care se află amplasată pe peretele criptei unde sunt depuse din 1935 osemintele lui Dimitrie Cantemir. Textul a fost redactat de Nicolae Iorga: „Aici, întors din lunga și pre greaua pribegie înfruntată pentru libertatea țării sale, odihnește Dimitrie Cantemir, Domn al Moldovei...”

Vederea motivului de colț cu machetele grupurilor de voievozi.

Grupurile de Domnitori

dela stânga (str. Păcurari) spre dreapta (str. Carol):

Vasile Lupu cu Cantemir; 2. Ștefan-cel-Mare cu Carol I;
3. Ferdinand I cu Mihai Viteazul; 4. Dragoș Vodă
cu Alexandru-cel-Bun

Clădirea menită a găzdui Fundația culturală „Regele Ferdinand I”, azi Biblioteca Centrală Universitară „Mihail Eminescu” din Iași. Fațada spre strada Păcurari și pe colț intrarea principală. Între coloane se remarcă ramele medaliaoanelor, multe înlăturate în 1948. Medalioanele au fost modelate și turnate în gips până la 27 iunie 1932 de către sculptorii câștigători ai concursului. Ele apoi au fost turnate în similipiatră de firma „Tofan” din București. Efigiile regelui Ferdinand și reginei Maria au fost distruse la 1948. O soartă aparte l-a avut medalionul cu efigia regelui Carol al II-lea. Acesta a fost respins la montare de acesta, care l-a „programat pentru un viitor îndepărtat” Medalioanele rămase evocă pe Ion Neculce și Gheorghe Asachi (modelate de sculptorul Klein), Titu Maiorescu și Bogdan P. Hasdeu (sculptorul Vasile Ionescu-Varo), Mihail Eminescu, Ion Creangă, Alexandru D. Xenopol și Miron Costin (sculptorul Richard Hette), Vasile Conta și Petre Poni (sculptorul Ioan Mateescu). În partea dreaptă fotografia a surprins și amplasamentul monumentului Mihail Eminescu, modelat de sculptorul Ioan Schmidt Faur.

Ansamblul edificiului cu fațadele spre Bd. Carol I (Copou) și str. Păcurari Panourile fațadelor din partea superioară definesc menirea clădirii de a găzdui Fundația Culturală Regele Ferdinand I.

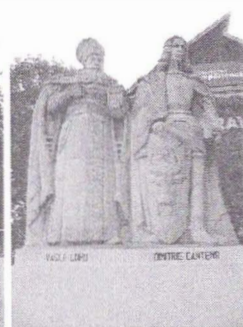
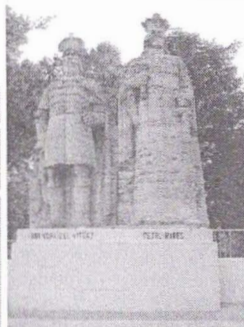
Așa a rămas între anii 1948-2008 nișa în așteptarea momentului reparator al reintegrării statuii cititorului.

Holul central al clădirii Fundației care până la 1948 a găzduit în respectiva nișă din capul scărilor statuia monumentală redându-l pe ctitor, regele Ferdinand I, lucrare modelată de sculptorul Ion Jalea și turnată în bronz. Distrusă a impus edililor ieșeni să recurgă la pasionatul sculptor Constantin Crengăniș care pe baza fotografiilor obținute după o minuțioasă analiză a procedat la reconstituirea lucrării predecesorului sculptor. După modelarea în pământ, obținând avizările din partea comanditarilor s-a trecut la turnarea ei în ghips, ca etapă premergătoare turnării în bronz. Lipsa fondurilor a determinat o soluție „provizorie” realizând patinarea care să sugereze bronzul. Așa a fost expusă la 19 ianuarie 2008 edilii având speranța că depășirea dificultăților financiare va facilita și turnarea în bronz a lucrării pentru a-i asigura și perenitatea necesară.

Actualul amplasament al celor patru perechi pe o scundă platformă și cu un fundal totalmente necorespunzător.

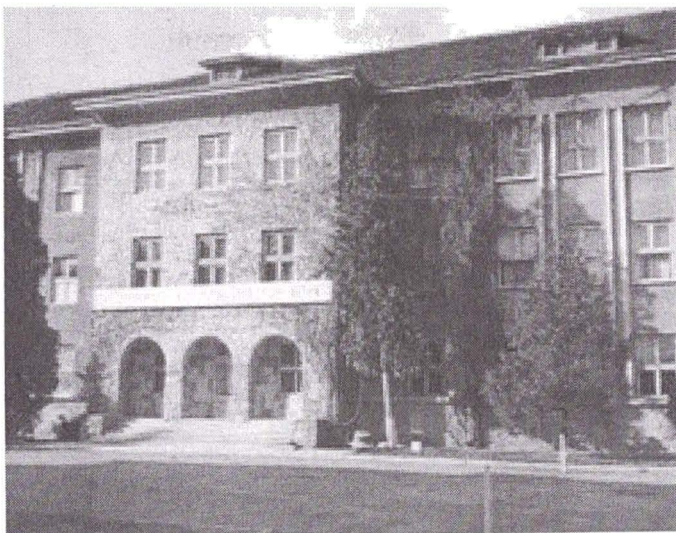
N.B. lucrarea Petru Rareș n-a mai impus sculptorului Ioan S. Dămăceanu să realizeze corecția și ca atare este la o altă proporție.

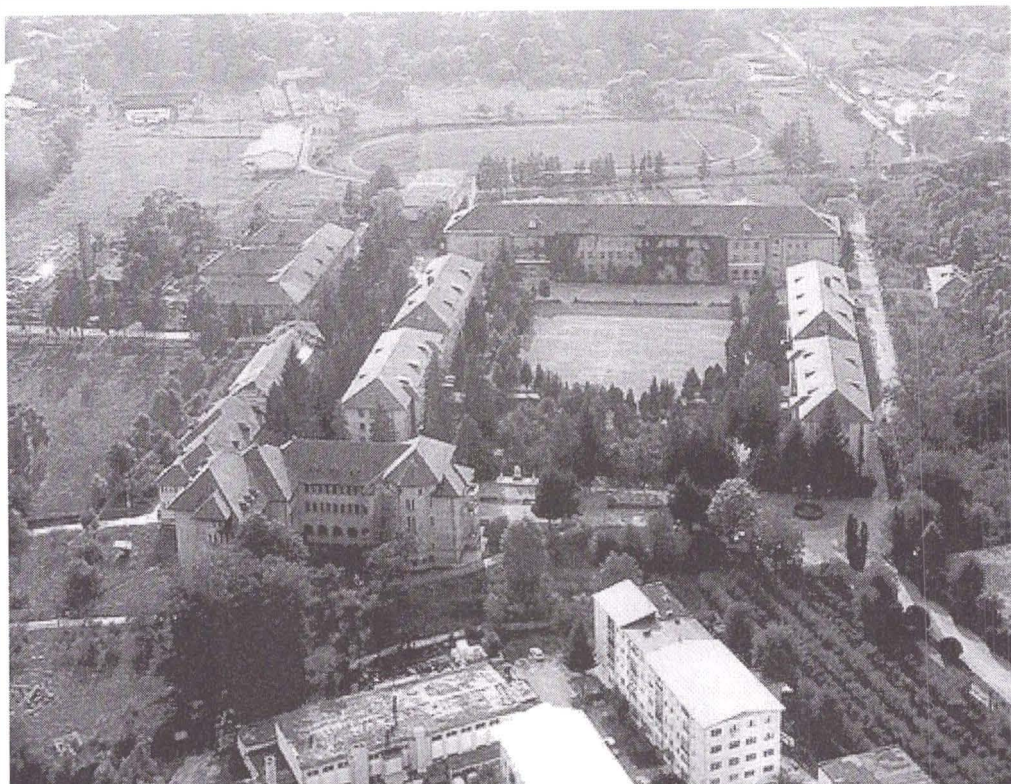
Voievozii înfruntând asprimea iernii

Bustul Dimitrie Cantemir din Parcul Central din Chișinău

Colegiul Național "Dimitrie Cantemir" din Breaza

Ansamblul de la Breaza găzduind Colegiu Militar Liceal "Dimitrie Cantemir

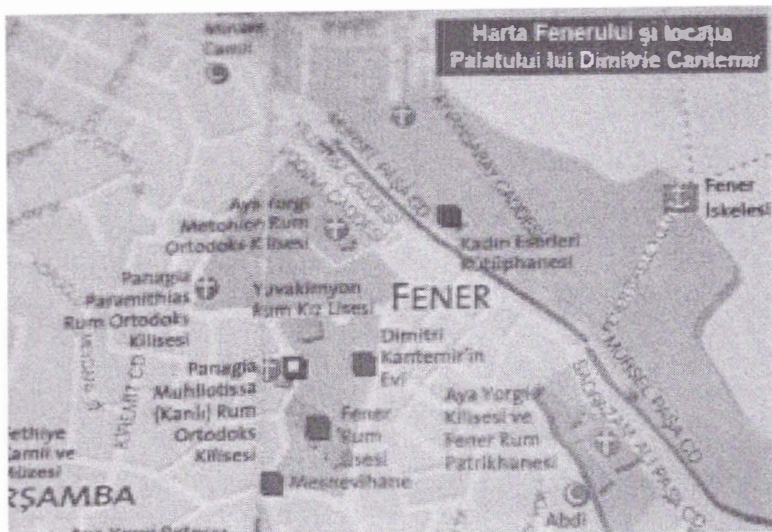
Statuia monumentală Dimitrie Cantemir din incinta Colegiului de la Breaza.

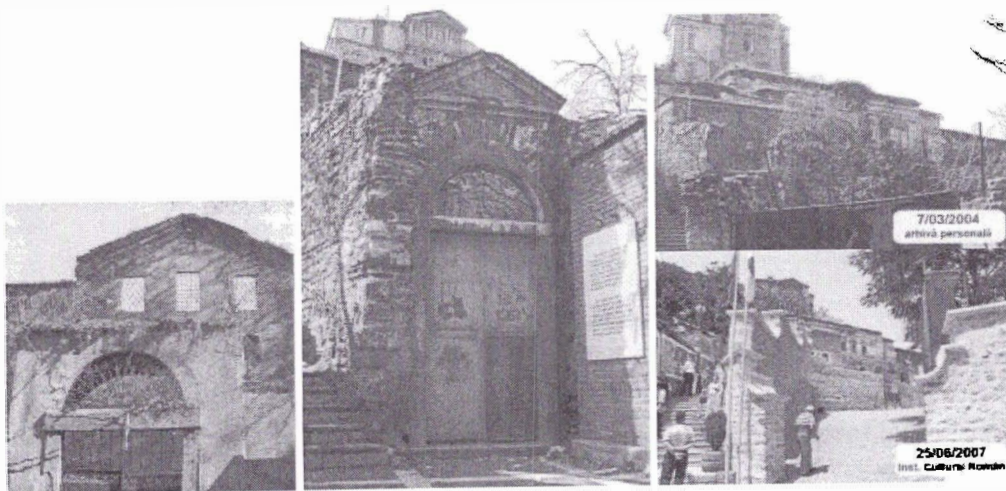
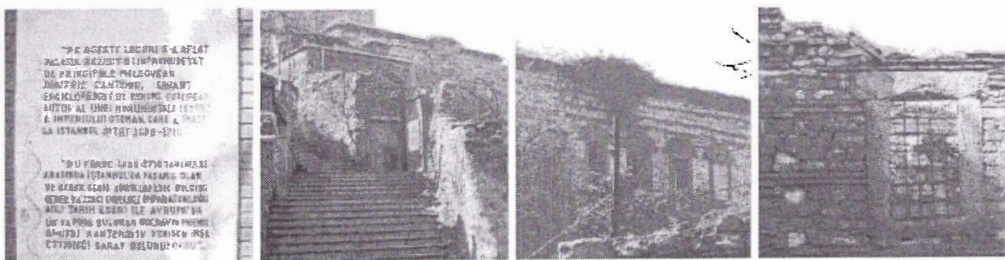
Iftimie Bârleanu, Dimitrie Cantemir, piatră.
<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

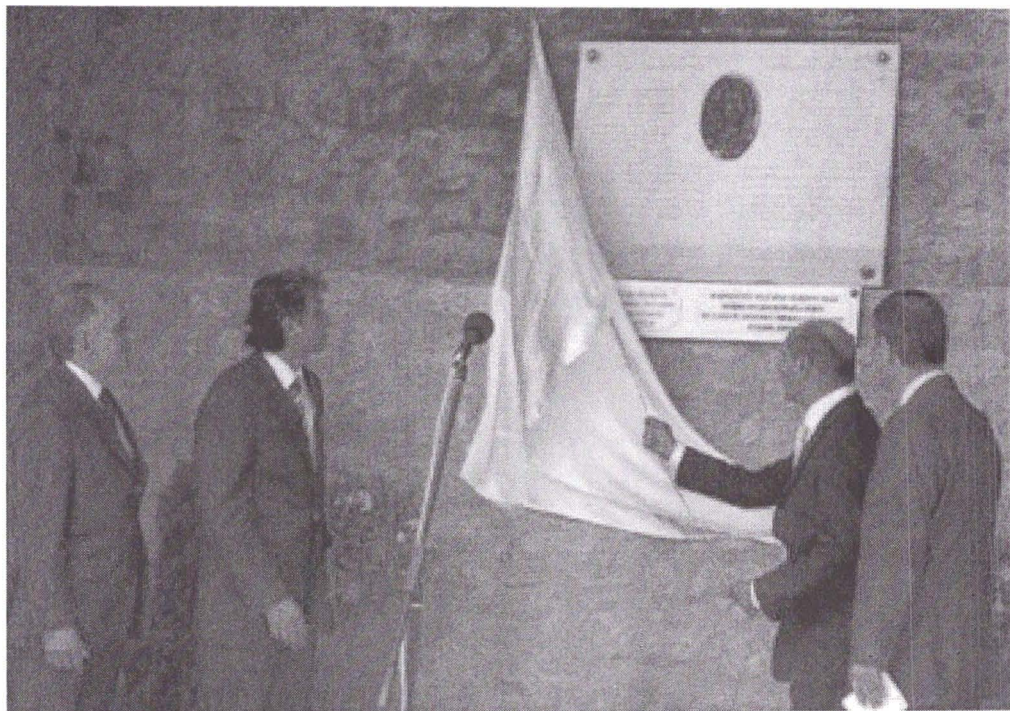

Gheorghe Adoc, Medalion Dimitrie Cantemir, varianta cu fundalul redând construcția Palatului din Istanbul.

Harta Fenerului și locația palatului lui Dimitrie Cantemir din harta National Geographic Türkiye (martie 2004).

Solemnitatea **Inaugurării Muzeului „Dimitrie Cantemir”** la Istanbul a inclus și momentul dezvelirii unei noi plăci de marmură albă cu textele menite de a evoca succint trecutul respectivelor vestigii, având inclus și un medalion cu efigia ilustrului înaintaș.

La 25 iunie 2007 a fost inaugurat la Istanbul Muzeul „Dimitrie Cantemir” solemnitate onorată de către Traian Băsescu, Președintele României. Cu acest prilej Traian Băsescu a donat muzeului un portret al lui Dimitrie Cantemir semnat de pictorul Henri Mavrodin.

Un set de monede jubiliare Dimitrie Cantemir a fost donat muzeului din partea **Băncii Naționale**. Imaginea lui Dimitrie Cantemir de pe reversul monezilor reproduce o gravură de Christian Fritzsck, din varianta în germană a *Istoriei creșterii și descreșterii Imperiului Otoman*, tipărită în anul 1745.

Amplasamentul bustului (hermă) Dimitrie Cantemir din Iași, Str. Cuza Vodă.

Bustul (hermă) Dimitrie Cantemir, bronz, lucrare amplasată în micul spațiu verde din fața clădirii care înainte de 1989 a găzduit redacția periodicului „Flacăra Iașului” și a revistei „Cronica”, azi fiind, în urma lucrărilor de consolidare, renovare și amenajare, sediul „Casei Căsătoriilor” patronată de Starea Civilă din cadrul Primăriei municipiul Iași.

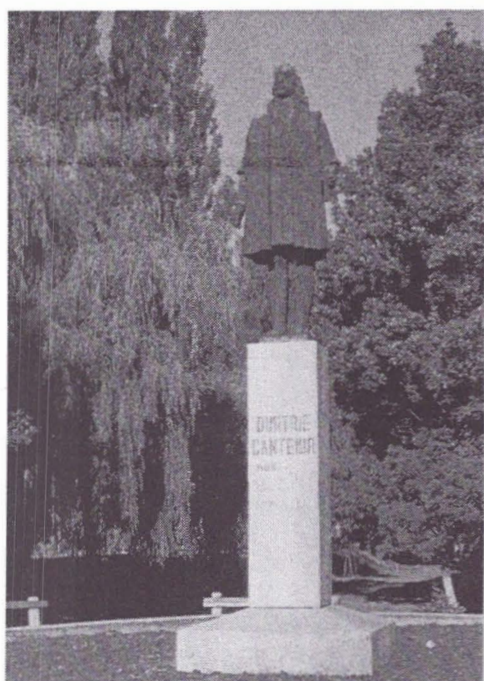

Monumentul cu bustul monumental Dimitrie Cantemir într-o ambianță vegetală corespunzătoare.

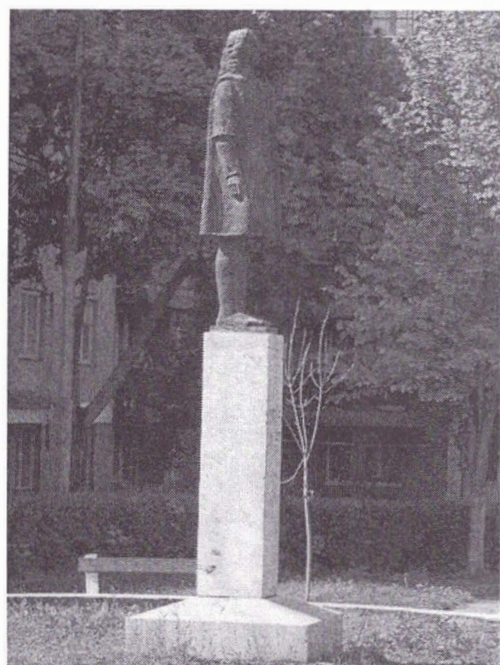

Monumentul Dimitrie Cantemir are în componere bustul monumental modelat de sculptorul Ion Irimescu, bronz, așezat pe un piedestal bine proporționat realizat din beton, placat cu travertin și se află amplasat pe o largă platformă la intersecția B-dului Dimitrie Cantemir cu Bd. Mărășești, în zona verde limitrofă bisericii Slobozia.

Cărturarul domn este redat în postura omului de știință, având mâinile pe coli de hârtie și o carte.

Oradea, Str. Dimitrie Cantemir, Statuia monumentală Dimitrie Cantemir, bronz. Autor sculptorul Iosif Fekete, dezvelită în anul 1985.

Clădirea Colegiului Național „Dimitrie Cantemir”, Onești, Strada: Dr. Victor

Babeș 12

Colegiul Național „Dimitrie Cantemir” Onești Este o lucrare probabil realizată de un cadru didactic care a conferit o viziune personală fizionomiei personajului

Vineri, 27 ianuarie 2006, Senatul Universității Creștine "Dimitrie Cantemir" i-a acordat Baronesei Emma Nicholson of Winterbourne, membru al Parlamentului European titlul de Doctor Honoris Causa pentru sprijinul susținut acordat României în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

30 noiembrie 2010, Bruxelles. Acad. Nicolae Dabija și bustul (hermă) DIMITRIE CANTEMIR, bronz, în amplasamentul provizoriu pe holul blocului Spinelli din cadrul ansamblului Parlamentului European.

Bustul lui Dimitrie Cantemir modelat de sculptorul George Tănase, turnat în bronz cu sprijinul sponsorului Paul Tudor, să fie așezat în cinstea zilei de 30 decembrie- Ziua Națională a României și împlinirea a 92 de ani de la Marea Unire, în clădirea Parlamentului European de la Bruxelles”, a declarat Victor Crăciun, președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni.

lucrarea în atelierul artistului plastic George Tănase

Recunoașterea oficială și acreditarea Omului de știință Dimitrie Cantemir sunt legate de înființarea, de activitatea, și de prestigiul Academiei din Berlin. Crearea acestei instituții europene se datorează inițiativei și efortului depus de filosoful german intelectualist Gottfried Wilhelm von Leibniz.

22 februarie 2008, Moscova. Membrii delegației Republicii Moldova și reprezentanții administrației culturale moscovite la Muzeul-rezervație istorico-architectural, artistic de stat „Țarițâno”, fosta moșie a dinastiei Cantemir.

Fundalul îl constituie Biserica Maicii Domnului, *numită și azi Kantemirovskaia*, edificată la comanda lui Dimitrie Cantemir în anul 1722, *după proiectul său*.

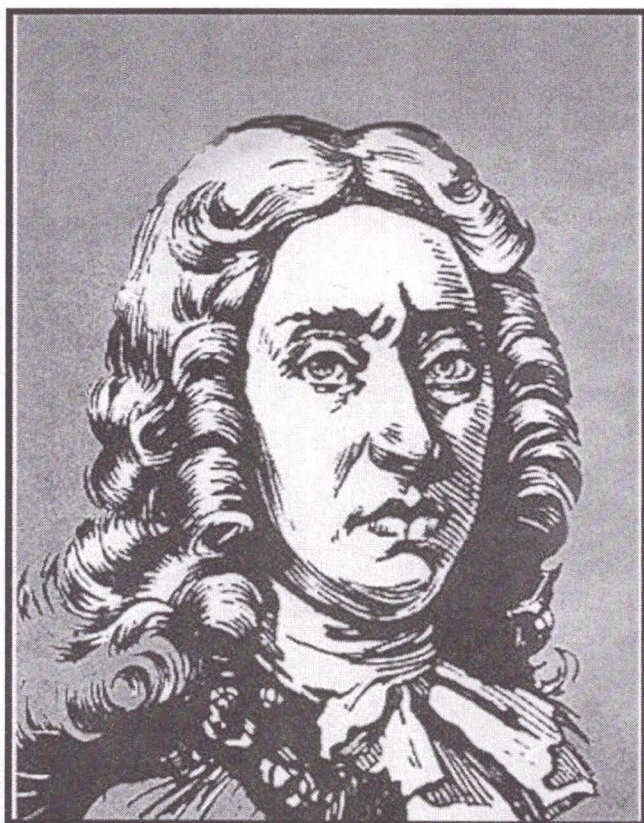
Sculptorul Constantin C. Constantinov. Al treisprezecelea din cei nouăsprezece reprezentanți ai unei dinastii de artiști moldoveni.

Ansamblul „Țarițâno” din Moscova.

Statuia monumentală Dimitrie Cantemir în atelier după turnarea și cizelarea bronzului.

Dimitrie Cantemir

În semn de recunoaștere universală a personalității de excepție a lui Dimitrie Cantemir, la 30 noiembrie 2010, cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la instalarea sa pe tron, chiar în inima bătrânului continent, la sediul din Bruxelles al Parlamentului European, s-a desfășurat un simpozion internațional.

Ilustrul cărturar a fost omagiat de unii europarlamentari, precum și de numeroși istorici din Belgia, Franța, Grecia, Rusia, Serbia și, desigur, România, iar profesorii M. Diaconescu, Constantin Barbu și Paul Tudor au lansat integrala manuscriselor facsimilate aparținând lui Dimitrie și Antioh Cantemir în 20 de volume. Prezent la manifestare, scriitorul basarabean Nicolae Dabija, Membru de Onoare al Academiei Române, a consemnat pentru "Cotidianul" că "Opera lui Dimitrie Cantemir, savantul și domnitorul, face o sinteză între cultura Orientului și a Occidentului. A fost înalt apreciat de cel mai mare critic al literaturii ruse, V. Belinski, care zicea despre D. Cantemir că era «foarte iscusit în filozofie și matematică și avea cunoștințe mari în arhitectură». Istoricul rus N. Bantiș-Kamenski îl considera pe Dimitrie Cantemir «cel mai învățat bărbat în Rusia timpurilor lui Petru I». Voltaire scrie: "Prințul Cantemir întrunea talentul vechilor greci, știința literelor cu cea a armelor... Dimitrie Cantemir e asumat azi de mai multe țări: România, Republica Moldova, Turcia, Rusia (ultimele două - țări de adopție), dar și de către Transnistria, care și-l revendică și ea (...) și în scrierile literare el e un modern, se distanțează de contemporanii săi, care mai scriau Letopisețe ale țării Moldovei sau greoaiele Stihuri la stemă (...) Timp de 300 de ani, noi, românii despărțiți de granițe, ne-am întâlnit deasupra paginilor scrise de prințul Cantemir și ne-am recunoscut. Nu ca fiind rude, ci fiind aceiași. I-am putea spune Cantemir - unificatorul de Limbă Românească și de Conștiință Românească"

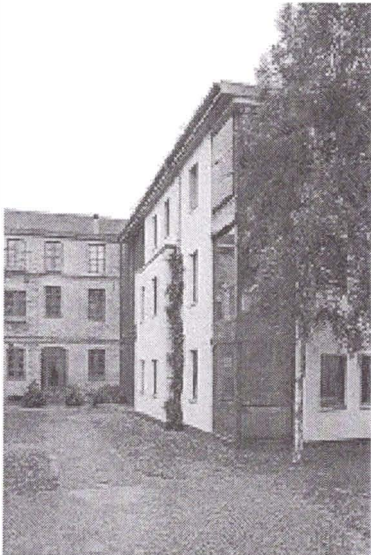
Royal Brandenburg Scientific Society / Societatea Științifică Regală din Berlin Brandenburg a fost creată în anul 1700. În 1714 în urma unor prealabile dialoguri cu organizatorul acestui forum științific, filozoful Leibnitz, de către Petru cel Mare și a cererii formulată de omul de știință Dimitrie Cantemir în luna iulie a fost cooptat ca membru primind Diploma semnată de locțiitorul președintelui, consilierul regal Carol Schott

Residence at the Am Neuen Markt square in Potsdam (© Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften)

The Academy building at the Gendarmenmarkt square in Berlin (© Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften)

Residence at the Am Neuen Markt square in Potsdam (© Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften)

Bibliografie:

Milan Şesan, *Dimitrie Cantemir academician*, în: “Mitropolia Moldovei și Sucevei, Iași, nr. 5-6, 1962.

Milan Şesan, *Dimitrie Cantemir academician*, în: “Ateneu”, nr. 12, decembrie 1966.

Emil Pop, *Dimitrie Cantemir și Academia din Berlin*, în: “Studii de istorie”, București, anul 22, nr. 5, 1969, p. 825-849.

Tiberiu Trușter, *Aspecte inedite privind relația lui Dimitrie Cantemir cu Academia din Berlin*, în: “Forum”, nr. 10, 1971, p. 75-81.

Petre Popescu-Gogan, *Cantemir și Academia*, în: “Contemporanul”, București, 26 octombrie 1973, p. 8.

Adolf Ambruster, *Cantemir și lumea germană*, în: “Viața Românească”, București, anul 26, nr. 9, 1973, p. 122-127.

Werner Bahner, *Cantemir și Academia din Berlin*, în: “Secolul 20”, Revistă de literatură universală. București, 1973, anul 16, nr. 11-12, p. 93-97.

Mircea Malița, *Cantemir and Leibnitz*, în: “Dacorommânia”, București, 1974, 2, p. 12-15.

Mircea Bele, *Cantemir și Leibnitz*, în: “Sargeția” – Acta Musei Devicensis, Muzeul județean Hunedoara, Deva, 1977, vol. XIII, p. 329-333.

Dan Bădărău, *Dimitrie Cantemir academician*, în: Revista de filozofie”, 8, 1996.

Prussian Academy of Arts